

Naiset ja Tietoyhteiskunta

Kansainvälinen konferenssi, 28.-29.11.2005 Helsinki

Women and Information Society

**An International Conference on 28th - 29th of
November 2005 in Helsinki, Finland**

Naiset ja Tietoyhteiskunta

Kansainvälinen konferenssi, 28.-29.11.2005 Helsinki

Women and Information Society

**An International Conference on 28th - 29th of November
2005 in Helsinki, Finland**

Konferenssin suunnitteluryhmä

Tasa-arvoasiain veuvotteluunta / STM / Pääsihteeri Hannele Varsa
Ulkomministeriö / ulkoasiainneuvos Anja-Riitta Ketokoski-Rexed
Tampereen yliopisto / ma professori Marja Vehviläinen
Oulun yliopisto / Kajaanin yliopistokeskus / WomenIT-kehittämiskumppanuushanke 2001-2006 /
projektihenkilöstö
Konferenssin juontaja Päivi Storgård

Members of the organising committee

The Council for Gender Equality of Finland / General Secretary Hannele Varsa
The Ministry for Foreign Affairs of Finland / Ambassador Anja-Riitta Ketokoski-Rexed
University of Tampere / Professor Marja Vehviläinen
University of Oulu / Kajaani University Consortium / Staff of WomenIT
Chair of the conference Päivi Storgård

Taitto/layout

Arto Heikkinen

Kannen kuva

Jii Roikonen

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	4
KONFERENSSIOHJELMA	5
CONFERENCE PROGRAM	6
KONFERENSSIN AVAUS	7-8
PARADOXES OF GENDER AND ICT POLICY. A TRANSNATIONAL PERSPECTIVE	9-17
WOMENIT – WOMEN IN INDUSTRY AND TECHNOLOGY	18-20
UK RESOURCE CENTRE FOR WOMEN IN SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY	21-24
MAASEUDUN NAISET JA TEKNOLOGIA	25-27
KÄSPAIKKA – TIETOTEKNIKKAA TIEDOSTAEN	28-30
UUDET TEKNOLOGIAT JA KAUPALLINEN SEKSI	31-36
INDIGENOUS WOMEN AND ICT NEPAL PERSPECTIVES	37-38
NAISET JA TIETOYHTEISKUNTA SUOMEN HALLITUKSEN	
TIETOYHTEISKUNTAOHJELMASSA	39-48
NAISET, TEKNOLOGIA JA YRITTÄJYYS	49
NAISNÄKÖKULMAA TIETOYHTEISKUNTAAN – TEKNIikka MAHDOLLISTAA, KÄYTTÄJÄ	
SANELEE EHDOT	50-52
NÄKÖKULMA TIETOYHTEISKUNTAAN	53-54

Hyvä lukija

Tähän julkaisuun on koottu Helsingissä 28.-29.11.2005 pidetyn kansainvälisen Naiset ja Tietoyhteiskunta -konferenssin puheenvuoroja. Julkaisu olkoon alku keskustelulle tasa-arvoisesta tietoyhteiskunnasta ja antakoon eväitä myös käytännön tietoyhteiskuntatyöhön. Suomessa on valmisteilla Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2015. Sen tavoitteena on luoda yhteinen kansallinen visio ja tahtotila tietoyhteiskunnan kehittämiseen. Se julkaistaan syyskuussa 2006. Tehtävämme on vaikuttaa siihen, että naiset näkyvät tässä strategiassa.

Vuosi 2006 on myös juhlavuosi suomalaisille naisille. Sata vuotta sitten suomalaiset naiset saivat täydet poliittiset oikeudet. Näkyköön siis nainen ja naisen osaaminen ja arki myös tulevissa strategioissa.

WomenIT-hanke päättyy mutta työ jatkuu ja siinä verkostossa toivomme teidän kaikkien olevan mukana.

Kajaanissa 29.3.2006

Marja-Leena Haataja

KONFERENSSIOHJELMA

MAANANTAI 28.11.2005 KLO 10.00-17.30

Lounas klo 12.00-13.00

Ilmoittautuminen klo 9.15-10.00

Konferenssin avaus

Marja-Leena Haataja, projektikoordinaattori, Kajaanin yliopistokeskus/WomenIT - Women in Industry and Technology, Suomi

Näkökulmia tietoyhteiskuntaan

Anne Huotari, kansanedustaja, tulevaisuusvaliokunnan jäsen, Suomen eduskunta
Marjo Matikainen-Kallström, kansanedustaja, tulevaisuusvaliokunnan jäsen, Suomen eduskunta

Feminine qualities vs. women's participation: Gender and ICT policies in transnational perspective

Vivian A. Lagesen, tutkija, Norwegian University of Science and Technology, Norja

TIETOYHTEISKUNTA NAISTEN ARJESSA WomenIT

Marjo Riitta Tervonen, projektipäällikkö, Kajaanin yliopistokeskus/WomenIT - Women in Industry and Technology, Suomi

Best practices of UK

Annette Williams, johtaja, UK Resource Centre for Women in Science, Engineering and Technology, UK

Voidaanko koulutuksella vähentää digitaalisia kuiluja - naisyrittäjien tietotekniikkakoulutusta Keski-Amerikassa.

Helena Tapper, erityisasiantuntija, Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus, Suomi

Maaseudun naiset ja teknologia

Marja Kallioniemi, MMM, tutkija, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Suomi

Käspaikka - tietotekniikkaa tiedostaen

Seija Kojonkoski-Rännäli, dosentti, Suomi

Uudet teknologiat ja kaupallinen seksi

Marjut Jyrkinen, VTM (väit), tutkija, Svenska Handelshögskolan, Suomi

Tietoyhteiskunta nepalilaisen naisen ja Suomen saamelaisen naisen arjessa

Lucky Sherpa, puheenjohtaja, Himalayan Indigenous Women Network, Nepal
Anne Nuorgam, Saamelaiskäräjien varapuheenjohtaja, Suomi

Keskustelu ja loppunoste

Kitkerät Neitsyet esiintyy

Verkostoituminen ja cocktail-tilaisuus klo 18.00

TIISTAI 29.11.2005 KLO 9.00-13.00

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

Katrina Harjuhahto-Madetoja, ohjelmajohtaja, Valtioneuvosto, Suomi

Naiset, teknologia ja yrittäjyys

Susan Meriläinen, KTT, tutkija, Helsingin kauppakorkeakoulu, Suomi

Naisnäkökulmaa tietoyhteiskuntaan - tekniikka mahdollistaa, käyttäjä sanelee ehdot

Susanna Huovinen, liikenne- ja viestintäministeri, Liikenne- ja viestintäministeriö, Suomi

Näkökulma tietoyhteiskuntaan

Bukelwa Hans, Suomen Etelä-Afrikan suurlähettiläs, Etelä-Afrikka

Loppukeskustelu ja tulevaisuuden suunnitelmat

Konferenssin päivitetty ohjelma on osoitteessa <http://www.womenit.info>.

Puheenvuorojen yhteyteen on varattu aikaa keskusteluille.

Vaaramme oikeuden ohjelman muutoksiin.

CONFERENCE PROGRAM

MONDAY 28TH OF NOVEMBER 2005 10:00-17:30

Lunch 12:00-13:00

Registration 9:15-10:00

Opening of the Conference

Marja-Leena Haataja, Project Co-ordinator, Kajaani University Consortium/ WomenIT - Women in Industry and Technology, Finland

Point of views to the Information Society

Anne Huotari, Member of the Finnish Parliament, Member of the committee for the Future, Parliament of Finland
Marjo Matikainen-Kallström, Member of the Finnish Parliament, Member of the committee for the Future, Parliament of Finland

Feminine qualities vs. women's participation:

Gender and ICT policies in transnational perspective

Vivian A. Lagesen, Reseacher, Norwegian University of Science and Technology, Norway

INFORMATION SOCIETY IN WOMEN'S EVERYDAY LIFE WomenIT

Marjo Riitta Tervonen, Project Manager, Kajaani University Consortium/WomenIT - Women in Industry and Technology, Finland

Best practices of UK

Annette Williams, Director, UK Resource Centre for Women in Science, Engineering and Technology, UK

Digital Divide Visited -ICT Training for Women Entrepreneurs in Central America

Helena Tapper, Senior Adviser, TIEKE Finnish Information Society Development Centre, Finland

Women in Agriculture and Technology

Marja Kallioniemi, Master of Science in Agriculture and Forestry, Researcher, Agrifood research Finland

Käspaikka - The Virtual Craft Place

Seija Kojonkoski-Rännäli, Docent, Finland

New Information and Communication Technologies and Commercialisation of Sex

Marjut Jyrkinen, M.Pol.Sc. (Ph.D. disputation 3.6.2005), Researcher, Swedish School of Economics and Business Administration, Finland

Information Society in everyday life of Nepalese and Sami Women

Lucky Sherpa, Chairwoman of Himalayan Indigenous Women Network, Nepal
Anne Nuorgam, Vice-chairwoman of Sami Parliament, Finland

Discussion and Ending of the first seminar day

Songs by Kitkerät Neitsyet

Networking and Cocktails 18:00

TUESDAY 29TH OF NOVEMBER 2005 9:00-13:00

Women and Information Society in Finnish Government Information Society Programme

Katrina Harjuhahto-Madetoja, Programme Director, Finnish Government

Technology and Women's Entrepreneurship

Susan Meriläinen, Doctor of Economic Sciences, Researcher, Helsinki School of Economics, Finland

Enabled by technology, determined by users - Female perspective into information society

Susanna Huovinen, Minister of Transport and Communications, Ministry of Transport and Communications, Finland

Point of views to the Information Society

Bukelwa Hans, Embassy of the Republic of South Africa in Finland, South Africa

Discussion and Future Plans

There is time for conversation during the program.

The organisers retain the right to make changes to the above program.

Konferenssin avaus

Marja-Leena Haataja, projektikoordinaattori

Projektikoordinaattori, KM Marja-Leena Haataja on työskennellyt Oulun yliopistossa v. 1986 lähtien osaamisalueenaan erityisesti koulutuksen ja työelämän tasa-arvoasiat, aluekehittämistyön tasa-arvoisuus, tietoyhteiskunta sukupuolinäkökulmasta, valtavirtaistamispolitiikan kehittämistyö kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, projektityö, -johtaminen ja -arviointi, naisten resurssikeskusasiat, aikuiskoulutuksen suunnittelu, organisointi ja koulutusten johto- ja kouluttajatehtävät. Haataja on ollut mukana kahdeksassa tasa-arvoprojektissa ja osallistunut niissä kaikissa suunnitteluun ja toteutukseen. Nyt hän toimii Kajaanin yliopistokeskuksen Aikuiskoulutusyksikön WomenIT-projektin (2001-2006) projektikoordinaattorina.

Hyvä konferenssiyleisö, hyvät naiset ja miehet!

Women IT-hanke on toiminut aktiivisesti vuodesta 2001 alkaen tasa-arvoisemman tietoyhteiskunnan puolesta, jossa myös naiset, naisten arkielämä ja aktiivinen työ tulisi näkyväksi ja naiset tulisivat kuulluiksi. Mitä enemmän olemme asiaan perehtyneet sitä enemmän tietoyhteiskunnan todellisuus näyttäytyy teknisenä, laitteisiin kietoutuneena ja sukupuolettomana ja edelleen vahvasti segregoituneena.

Suomen hallituksen politiikkaohjelma sisältää muiden muassa Tietoyhteiskuntaohjelman. Tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteena on "lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta, sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniikkaa koko yhteiskunnassa. Vaikuttavuuden osalta ohjelman avainasioita ovat, että kaikilla on mahdollisuus hankkia kuhunkin elämäntilanteeseen soveltuvat tietotekniikan perustaidot, medialukutaidot sekä valmiudet tietoyhteiskunnan palveluiden käyttämiseen."

Hallitusohjelman ensimmäisiä tavoitteita on nopeiden laajakaistaverkkojen rakentaminen. Nopeat tietoliikenneyhteydet takaisivat kilpailukykyämme ja sen, että emme jäisi jälkeen muusta maailmasta. Esimerkiksi kotimaakunnassani Kainuussa laajakaista ylettyy kaikille kylille tulevana vuonna. Maakunnan tietoyhteiskuntastrategiaa ryhdytään päivittämään ja yksi peruskysymyksistä on, millä taataan ihmisten tietotekniikan perustaidot, medialukutaidot sekä valmiudet tietoyhteiskunnan palveluiden käyttämiseen.

Tekniikka on pian valmiina, mutta miten on käyttäjien taitojen laita ja kuinka monella perukan asukkaalla on oma tietokone käytettävissä. Siihen ei valitettavasti ole valmistauduttu koska kaikki toiminnot ovat keskittyneet tekniikkaan, ne eivät ole kulkeneet käsikädessä.

Suomessa tietoyhteiskunnan kehittämistyön painopiste tulee siirtää sisältöjen kehittämiseen. Käytännössä asiaa voi lähteä ratkaisemaan siten, että naiset kutsutaan työ- ja valmisteluryhmiin ja heidän monenlainen osaamisensa eri elämänaloilta hyödynnetään alue- ja valtakunnanstrategioissa ja ennen kaikkea niiden konketisoinnissa. Se voi olla alku myös Suomea vaivaavan segregaatoin purkamiselle. Vahva työelämän kahtiajako naisten ja miesten töihin heijastuu myös hallintoon ja politiikkaan. Jos naiset eivät ole mukana tietoyhteiskunnan strategiatyössä, on vaarana että tietoyhteiskunta syrjäytyy naisista. Tämä salillinen naisia ja heidän osaamisensa on käytössä tähän kehittämistyöhön.

Ongelmana tietoyhteiskunnan kehittämisessä näyttää siis olevan, että se ymmärretään vain tekniikkana, siirtonopeutena ja tietoteknisinä taitoina. Media käsittelee tietoyhteiskuntaa runsaasti. Kesäkuussa 2005 Helsingin Sanomat kirjoitti artikkelissaan, että laajakaistaverkko rakennetaan liian hitaaksi. Artikkelissa professori Hannu Kari oli huolissaan siitä, että Suomi putoaa internetin kehityksestä, koska maahan rakennetaan vääränlaista verkkoa. Erityisesti Kari on huolissaan siitä, että juuri syrjäseuduilla otetaan käyttöön tekniikoita joista jo nyt tiedetään että ne eivät tule riittämään pitkään. Syrjinnän maaginen raja, jos oikein ymmärsin, on 256 kilobitin siirtonopeus sekunnissa. Tietoyhteiskunnan kehittäminen mielletään näin välineiden, käyttötaitojen ja -paikkojen tasapuolisena tarjoamisena. Hannu Karin vision mukaan "liikkuvan kuvan siirto muuttaa sosiaalista elämää ja antaa uusia mahdollisuuksia etätöihin." Artikkelissa ei siis kerrottu enempää mitä tällä tarkoitetaan.

Naisten ja miesten erilainen näkökulma tietoyhteiskuntaan kulminoituu erinomaisesti silloin kun siihen tulee yhdeksi elementiksi tekniikka ja teknologian hyödyntäminen. Esimerkiksi IT-alan asiantuntijamies esittelee ylpeänä miten hän voi käyttää alan viimeisimpiä laitteita silloin kun perhe lomailee golfviheriön äärellä; siinä voi yhdistää harrastuksensa, työnsä ja lapset ja vaimokin viihtyvät. Tästä aiheesta on pidetty jopa useita seminaareja, joissa näkökulmana on ollut yksipuolisesti pelkät tekniset ratkaisut. Vastaavasti moni nainen pohtii miten työn ja muun elämän yhteensovittamisessa etätö mahdollistuu tekniikan avulla ja hän voi käyttää enemmän aikaa sekä perheensä että itsensä hyödyksi. Tämä kuvastaa sitä, kuinka eri tavalla miehet ja naiset ymmärtävät työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen; miehet teknisinä ratkaisuin, kun taas meitä naisia huolestuttaa enemmän se, kuinka perhevapaiden käyttöä saataisiin tasattua paremmin miesten ja naisten kesken ja millaisia ratkaisuja työnantaja voisi tarjota mm. työajan joustoon.

Olemme osallistuneet tietoyhteiskuntaa käsitteleviin seminaareihin ja konferensseihin ja niissä kaikissa näyttää olevan sama linja. Puhe tietoyhteiskunnasta näyttäytyy strategioina ja tilastoina, joissa ihminen on vastuullinen toimija. Hänen oletetaan opettelevan tietotekniset taidot, jottei syrjäytyisi. Tiedon nopea siirtäminen on ehdoton

edellytys. Tiedon, joka otetaan annettuna totuutena ja joka on kaiken kritiikin ulkopuolella. Mistä ja kenen tiedosta on kyse? Ja onko tieto totta?

Johanna Uotinen kiteyttää mainiossa väitöskirjassaan Merkillinen kone tietoyhteiskunnan kehittämistyön keskeisen ongelman seuraavasti; ”teknologia nähdään ihmisen ulkopuolelta määriteltynä sukupuolettomana, itseohjautuvana prosessina tai ainakin insinöörin (joka on yleensä mies) ohjaamana.” On kuitenkin tärkeää nähdä, ettei teknologiaa hyödynnetä enää vain työn arkipäivässä, oppimisessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa vaan myös erilaisten palveluiden sisältöjen tuottamisessa aina kulttuurituotannosta lähtien. Yhtä tärkeää on korostaa yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten lisäksi tietoyhteiskuntakansalaisten erilaisia rooleja ja aivan erityisesti naisten ja miesten erilaisia rooleja, tehtäviä ja merkityksiä tietoyhteiskunnan jäsenenä.

Tästä syystä olemme täällä kokoontuneena keskustelemaan asiasta, joka kuuluu meille naisille maailmanlaajuisesti ja johon me aiomme ottaa kantaa. Idea konferenssin järjestämisestä sai alkunsa kesällä 2004 Soulissa järjestetyn Naiset ja IT-tapaamisessa, jossa myös WomenIT oli mukana Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kutumana. Halusimme yhdessä Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan, Ulkoministeriön ja Tietoyhteiskuntaohjelman edustajien kanssa koota yhteen eri alan asiantuntijoita, tutkijoita, kehittäjiä, poliitikkoja, virkamiehiä, opiskelijoita ja muita pohtimaan kysymystä, mitä tietoyhteiskunta on ja miten naiset haluavat sitä kehittää sekä miltä se naisten arjessa näyttäytyy.

WomenIT on viimeisen neljän vuoden aikana pilotoinut naisten valtautumista teknologiaan ja sitä kautta tietoyhteiskunnan kehittäjiksi ja toimijoiksi. Niistä tuloksista kuulemme lisää vielä tänään. Konferenssimme ajankohta on muutoinkin erinomainen. Tunisiassa päättyi juuri YK:n tietoyhteiskuntahuippukokous. Odotamme mielenkiinnolla mikä on sen anti maailman arkeen, erityisesti sen tytöille ja naisille. Suomessa on ensi vuonna naisten täysien poliittisten oikeuksien 100 –vuotisjuhlavuosi.

Suomalainen nainen sai sata vuotta sitten äänioikeuden toisena ja vaalikelpoisuuden ensimmäisenä maailmassa. Tasavertaisen tietoyhteiskunnan saavuttamiseksi tarvitsemme erityistoimenpiteitä, joiden tulee lähteä jo varhaiskasvatuksesta. Tällaisia ovat esimerkiksi WomenIT:n pilotoimat yhden sukupuolen lapsi tai oppilasryhmät päiväkodeista työvoimapolitiittiseen koulutukseen sekä työelämän tasa-arvosuunnittelu, jonka avulla mahdollistetaan naisten eteneminen työelämässä - tietoyhteiskunnan johtopaikathan näyttävät vielä tänäkin päivänä kovin maskuliinisilta.

Työhön voisi osoittaa kahdenlaisia resursseja - henkisiä ja taloudellisia. Poliitiikkaohjelmissa mainittu segregaatoin purkamisen tulee saada toimimaan paremmin käytännön tasolla. Sitä edesautetaan esimerkiksi hyviksi käytännöiksi todettuihin tyttöjen tekniikka kerhoihin ja kurssiin, naisten digitaalisten koulujen kaventamiseksi ja naisten tuottamien parhaiden tietoyhteiskuntakäytäntöjen juurruttamiseksi, joista kuulemme täällä parhaimpia. Jotta työelämä olisi tasa-arvoisempi tarvitsemme naisia lisää johtotehtäviin kaikille aloille.

Tähän tarvitaan asenteiden muutosta, jota valtion johto voisi enemmän tukea konkreettein toimenpitein. Tästä meillä on hyviä käytäntöjä esimerkiksi Britanniasta, josta kuulemme vielä tänään. EU:n uuden ohjelmakauden suunnitelmissa ei ole enää omia ohjelmia tasa-arvon edistämiseksi ja naisten aseman parantamiseksi. Tosin tasa-arvo on ohjelmien sisällä ns. läpäisyperiaatteella ja siksi on huolehdittava että se ei jää hipaisuksi vaan että se toteutuu aidosti ja konkreetisti. Tässä me salillinen naisia olemme asiantuntijoita.

Ulkoasiainneuvos Anja-Riitta Ketokoski-Rexed on WomenIT-lehdessä kirjoittanut seuraavasti: ” Naiset kansainvälisen yhteistyön aktiivisina toimijoina joka käänteessä ja kaikissa eri asemassa niin politiikan, kulttuurin kuin yhteisen kansantaloutemmekin piirissä tarvitsevat oman arkitodellisuuteen ankkuroidun tietonsa lisäksi myös yhteistyön antamaa vahvuutta. Erilaisten kulttuurien kohtaaminen ja vuorovaikutus on naisten vanhaa aluetta. ”

Tämä kahden päivän aloitus kansainväliselle Naiset ja tietoyhteiskunta - verkostoitumiselle tuokoon paljon uusia ajatuksia, ideoita, mielipiteiden vaihtoa ja ennen kaikkea jatkuvuutta. Toivon teidän jokaisen löytävän vastauksia myös konferenssin tavoitteisiin; miltä naiset haluavat tietoyhteiskunnan näyttävän ja miten voimme sitä kehittää ja miten verkkoamme kutoa? Tervetuloa vieraamme Nepalista, Etelä-Afrikasta, Norjasta, Iso-Britanniasta kuin myös kaikki suomalaiset!

Paradoxes of gender and ICT policy. A transnational perspective

Vivian A. Lagesen, Researcher

Vivian A. Lagesen currently has a post.doc position at the Norwegian University of Science and Technology (NTNU). She has been working with women in computer science education for ten years now, focusing on how gender and computer science are co-produced in various cultural settings, in particular Norway and Malaysia. Also, she has been working with inclusion strategies to recruit more women to ICT studies in universities, and taken part in a large EU-project that investigated inclusion strategies in private and public sector across five countries in Europe: UK, Ireland, Italy, Netherland and Norway. In her current project she will investigate occupational cultures how knowledge are created and distributed in ICT companies in Norway, Malaysia and California.

In this paper, we explore gender inclusion policies and its impact upon the number of women in computer science. The point of departure is the well known problem of low and shrinking percentages of women in computer science through-out most of the western world during the last two decades. Our approach is be a comparison of three different political entities; Norway, Malaysia and California. These three entities were chosen; first, because their proportion of women in computer science is distinctly different. Norway (like the rest of Northern Europe) has during the last fifteen years experienced low and shrinking numbers of women in computer science, often dropping below 10%. In California, the proportion of women in computer science is somewhat higher than in most European countries, ranging from 20-30 percent. Malaysia, on the other hand, has a much higher percentage of women. There, women actually tend to dominate in computer science subjects in many universities (Lagesen 2005). These differences are interesting and a valid question from a feminist point of view is: what is the role for feminist politics when it comes to recruit more women to computer science?

In her book 'The politics of affirmative action', Carol Bacchi emphasizes the role of national efforts and the need for category politics for women when she compares equal opportunity policies in five different countries. She acknowledges the influential role of feminist politics in Norway, thus suggesting the importance of a feminist politics from above. Judy Wajcman, on the other hand, calls for a technofeminist approach where feminist should take part in or address political initiatives that will help to include more women to technoscience. This may be done through network-building, participating in politics, etc. A third view is Sadie Plant's (1996, 2000) cyberfeminist vision that represents a highly optimistic contribution. She argues that women, computers, virtual reality and cyberspace are linked together in dispersed, distributed connections (the matrix) that, because of its inherent feminine character, will emerge as the new society that will destroy patriarchy. One could argue that if Plant's vision is to be credible, computer science will also have to experience an influx of women.

When we have analysed policy tools or inclusion instruments, we have looked for the following: Agenda setting: Is the issue of gender and computer science on the agenda? And if so: on what agenda? By whom is it put on the agenda? A second type of instrument is information campaigns, which may be national campaigns or more local initiatives to recruit young people or women to computer science, whether it is higher education or other kinds of educations. A third possibility is the existence of strategies in primary schools and secondary schools. And a forth and final instrument is the eventual use of quotas for women.

When we have looked for weaknesses with regard to policy, we have begun by focusing on the potential neglect of gender issues. The use of stereotyping is the second type of weakness. This means that one constructs inclusion instruments based on dualistic gender stereotypes.

We are not saying that this is the same as category politics, but it seems that this is a risk when constructing instruments for category politics, which calls for caution and carefulness. A third set of weaknesses may emerge from a too broad definition of the category of women. It is difficult to make strategies that fit all women. Such attempt risk to exclude rather than to include, while it also fails to reach targeted groups. 'One size fits none' is how Wendy Faulkner (2004) has characterised the fallacy of this strategy.

The main empirical basis of the paper is two in-dept case studies: The first case was concerned with the inclusion strategies that were used at the Norwegian university of science and technology in Trondheim. The second was a field study of women in higher computer science education at University of Malaya in Kulala Lumpur, Malaysia. In California, we have conducted interviews with faculty at three different universities and also with computer scientists that work in organisations like Women in Technology (WIT). Secondary sources on gender politics are mainly newspapers and relevant research.

We see that Norway with the most outspoken governmental efforts to include women in computer science is less successful in actually achieving this. Neither Bacchi's emphasis on national equal opportunity policies nor Wajcman's 'technofeminism' nor Plant's 'cyberfeminism' provide good explanations of these patterns. Conjecture I: Norway's state feminism with its accept of gender differences in terms of education and work may be counter-productive with regard to problems like women and computer science. Conjecture II: Inclusion strategies based on gender stereotypes are ineffective.

Outline of the paper

- ❑ Main issue: The impact of gender inclusion policies upon the number of women in computer science
 - ❑ Main concern: the Norwegian situation in a comparative perspective
 - ❑ Point of the departure: The well-known problem of low and decreasing percentages of women in computer science
 - ❑ " [It would be] easier to put a man on the moon than to get more women to enter computer professions" (Wendy Hall, President of the British Computer Society)
- Approach: Comparison of three countries/states – California, Malaysia and Norway – that differ in terms of:
- ❑ share of women computer science students
 - ❑ presence and content of gender inclusion policies
- ❑ NB! Work in progress!!

The main issue we want to approach in this paper, is the impact of gender inclusion policies upon the number of women in computer science.

Our point of departure is the well known problem of low and shrinking percentages of women in computer science through-out most of the western world during the last two decades.

The nature of this problem seems to be one of persistency. In one of the numerous meetings that have been held concerning the low number of women in ICT studies and industry, held at the Oxford Internet Institute in June last year, Wendy Hall, the president of the British Computer Society, claimed that 'Getting women into computer science was harder than getting man on the moon.' This quote nicely illustrates this combination of frustration and wonder about the difficulty and lack of success that has been so salient in trying to solve this problem, despite all the hard work and resources that has been put into this endeavour.

Our approach will here be a comparison of three different countries. Norway, Malaysia and California. I'd like to add, that we do know that California is a state, not a country, in the formal sense of the concept. However, for our purposes and to keep thing simple, we analyse them as three countries.

A role for feminist politics?

- ❑ Politics from above - Bacchi argues the importance of national policies to support equal opportunities
- ❑ Politics from below - Technofeminism (Wajcman 2003) emphasises the importance of feminists engaging to get more women into technoscience to undermine men's numerical and cultural dominance
- ❑ 'Automated' politics? Cyberfeminism (Plant 1996) suggests that new ICT is inherently feminine and thus that the technology will help to include more women

Is there a role for feminist politics when it come to recruit more women to computer science?

In her book 'The politics of affirmative action', Carol Bacchi emphasizes the role of national efforts, when she compares equal opportunity policies in five different countries.

Judy Wajcman calls for what she calls a technofeminist approach, which suggests that feminist should take part in or address political initiatives that will include more women to technoscience. This may be done through network-building, participating in politics, etc.

Sadie Plant's (1996, 2000) cyberfeminist visions represents a highly optimistic contribution. She argues that women, computers, virtual reality and cyberspace are linked together in dispersed, distributed connections (the matrix) that, because of its inherent feminine character, will emerge as the new society that will destroy patriarchy. One could argue that if Plant's vision is to be credible, computer science will also have to experience an influx of women.

Thus we see that these may be seen as three different ways of understanding feminist politics of technology. While Bacchi emphasises a feminist politic from above, Wajcman proposes a politic from below and Sadie Plant sees feminist politics as 'automated'.

Potential policy tools/inclusion instruments

- ❑ Agenda setting
- ❑ Information campaigns
- ❑ ICT and gender focused strategies in primary and secondary schools and tertiary education
- ❑ Quotas

When we have tried to identify policy tools or inclusion instruments, we have looked for the following:

Agenda setting: Is the the issue of gender and computer science on the agenda? And if so: on what agenda?

By **whom** is it put on the agenda?

A second type of instrument is information campaigns, which may be national campaigns or more local initiatives to recruit young people or women to computer science, whether it is higher education or other kinds of educations.

A third possibility is the existence of strategies in primary schools and secondary schools.

And forth and final intstrument is the eventual use of quotas for women.

Potential problems with policies

- ❑ Neglect of gender issues
- ❑ Category politics and gender stereotyping

- ❑ General rather than targeted strategies ('One size fits none?')

When we have looked for weaknesses with regard to policy, we have begun by focusing on the potential neglect of gender issues.

The use of category politics and stereotyping is the second type of weakness. This means that one construct inclusion instruments based on dualistic gender stereotypes. We are not saying that this is the same as category politics, but it seem that this is a risk with constructing instruments for cateogory politics that needs some kind of carefulness.

A third set of weaknesses may emerge from a too broad definition of the category of women. It is difficult to make strategies that fits all women. Such attempt risk to exclude rather than to include, while it also fails to reach targeted groups. 'One size fits none' is how Wendy Faulkner has characterised the fallacy of this strategy.

Sources

- ❑ Two in-depth case studies:
 - ❑ Norwegian University of Science and Technology, Trondheim
 - ❑ University of Malaya, Kuala Lumpur
- ❑ California: Interviews and analysis of web pages at three universities
- ❑ Secondary sources on gender politics in the three countries

The main empirical basis for the paper is two in-dept case studies:

The first case was concerned with the inclusion strategies that was used at the Norwegian university of science and technology in Trondheim. The second was a field study of women in higher computer science education at University of Malaya in Kulala Lumpur, Malaysia.

In California, we have conducted interviews with faculty at three different univerisities and also with computer scientists that work in organisations like Women in Technology (WIT).

Secondary sources on gender politics are mainly newspapers and relevant research.

Some general notes on women in computer science

- ❑ Malaysia: Around 50 per cent women students in computer science
- ❑ California: Accurate information not available but presumably around 20-25 %
- ❑ Norway: Varies across institutions, from less than 10 percent up till 20 per cent

This is some approximate statistical information about the proportion of women in higher computer science education in the three different countries.

In California we haven't found accurate information, but our informant suggest that the percentage is around 20-25.

In Norway, the numbers varies across institutions, from about 10 to 20 percent.

The two case study universities

- ❑ Norwegian university of science and technology, Department of information and computer science (IDI):
 - ❑ 1985:15%
 - ❑ 1996: 6%
 - ❑ 1997: 38%
 - ❑ 2004: Below 10%
- ❑ University of Malaya, Faculty of Computer Science and Information Technology (FSKTM) (2001):
 - ❑ 39% women PhD students
 - ❑ 42% women master students
 - ❑ 52% women bachelor students (CS)
 - ❑ 66% women bachelor students (IT)
 - ❑ Majority of women staff
- ❑ Quite stable around 50% since early 1990s

The point with this slide is to show that NTNU and UM has a different gender dynamics with respect to computer science education. We see that at NTNU the number of women has varied a lot, with a percentage of 15-from 6 to 38 percent in one year. The reason for this rapid increase was a successful recruitment initiative. However, despite this ongoing initiative the percentage is now again below 10%.

At UM however, the proportion of women has been much higher and more stable, with half of the student population being women, for the last twenty years.

Three diverse countries in terms of gender and ICT policy

- ❑ Norway: A strong political emphasis on gender equality and women's position, sustained inclusion efforts related to girls/women and ICT - 'state feminism'
- ❑ California: No state level inclusion policy with regard to women and ICT, but relatively strong presence of networks for women in ICT/women in technology

- ❑ Malaysia: Government inclusion policy with regard to ICT for everybody, emphasis on equal opportunities for women but not particularly with regard to ICT/computer science

I will argue that Norway, California and Malaysia are three sites that differ quite a lot in terms of gender and ICT policy. In Norway there is a strong political emphasis on gender equality and women's position in the society. There has been a sustained effort to include girls and women to the information society – an effort that may be labelled state feminism, something I will get back to in the next slide.

In California there are no state level inclusion policy, with regard to women and ICT. However, there is a quite strong presence of networks for women in ICT and women in technology. And I will show you some examples of this.

In Malaysia there has been a governmental inclusion policy with regard to ICT, but not particularly directed toward women, but rather directed toward everybody, so to speak. It seem that Malaysia has had some emphasis on equal opportunities for women, but this has not been related to computer science or technology in particular. But we shall take a closer look at each of these cases, **but particularly on the Norwegian case.**

Presence and content of gender inclusion policies – Norway

- ❑ Strong general presence of concern for women's situation
- ❑ Long tradition of 'state feminism' – demanding government action to rectify gender inequalities
- ❑ 20 + years of policy efforts to counter a gendered digital divide in computer use in Norwegian schools – with limited success
- ❑ Normative-discursive strategy: focus on a utility perspective
 - ❑ Tools to break down the symbolical associations between ICT and masculinities because of a dualistic and stereotyped perception of gender: boys as playful and competent, girls as oriented toward usefulness
 - ❑ Produced a normative frame for how ICT should be learned: matter-of-fact and moderate First and foremost a tool.

In Norway, as well as other Scandinavian countries, there has been a strong general presence of concern for women's situation. This has been labelled 'state feminism', a situation where the government has taken widely responsibility for producing gender equality, and does this through governmental action, through e.g. legislation, and generally policy making effort at all public levels. Thus, feminist activities are therefore often take shape of lobby against the government, to influence governmental gender politics.

In Norway, the concern for the so-called 'digital divide' began early in the 1980s, and this concern was particularly directed toward girls and women, that lack of access and skills in computer technology would reinforced economic and social differences between men and women. The gender perspective was integrated in the first of plans that was made to handle the transition in to the information society, particularly in schools.

These White papers took on a normative-discursive strategy: focus on a utility perspective

Tools to break down the symbolical associations between ICT and masculinities because of a dualistic and stereotyped perception of gender: boys as playful and competent, girls as oriented toward usefulness

Produced a normative frame for how ICT should be learned: matter-of-fact and moderate First and foremost a tool.

However, this implementation was not very successful and the problem sustained during the 1980s. At this point, not many has access to computers, either boys or girls.

'Boys room competence' and computers in school

- ❑ Diffusion of home computers
- ❑ 'Boy's room competence'
- ❑ Change of perception:
 - ❑ From a view of discrimination: Girls lack of access to computers
 - ❑ Toward a view of symbols and identity: Gender 'inauthentic' for girls to be interested in computers

Then, the diffusion of home computers started and this changed radically. The perception that computers were important tools for children's opportunities and schoolwork was widespread, and often the parents bought the computers. However, it wasn't that much these machines could be used to related to schoolwork, and in practice they were used for games and programming. The PC was often moved in to the boy's room, which is the background for the concept of the 'boysroomcompetence'. Then surveys showed that boys had easier access to computers than girls and also more skills. The girls and computer problem became the object for much research. Also, what happened was a shift in the understanding of what the problem was about. Previously the view had been that boys had easier access to the computer and literally pushed the girls away from the machine, that this was a case of discrimination. Now the symbolical aspects of computer science were foregrounded, and the researchers found that there was established a symbolical identity between computers and masculinities. Computers were perceived as an activity for men and boy's, and the most eager were usually both anti-social and a bit odd, who used all their times in front of the computer screen. Computers were seen as a 'boy-thing' and not compatible with being a socially and versatile girl. It became gender inauthentic for girls and young women to be interested in computers.

The Women and Computing Initiative (WCI)

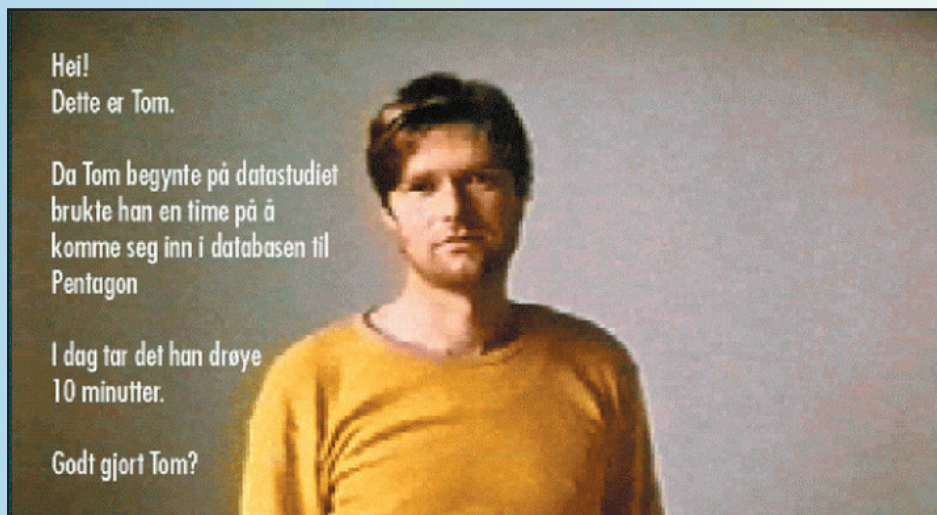
- ❑ In 1996, NTNU launched the Women and Computing initiative, aimed at recruiting more women to computer

science

- ❑ Included:
 - ❑ A quota for women
 - ❑ Advertising campaigns
 - ❑ A broad spectrum of other efforts
- ❑ Use of gender stereotypes in the advertising campaigns

Also, one of the most severe development was the shrinking numbers of women in higher education in computer science. In 1996, when the percentage of women in computer science were 6 percent the Norwegian University of science and technology made an initiative to recruit women to computer science.

This initiative consisted of a broad range of efforts. The initiative was taken from the top management of NTNU and had a lot of support from the Department of computer science. The most important ones were a quota for women. Another extensive effort were the advertising campaign that was made, four altogether. However, these advertising campaigns shows one of the most clear-cut examples of use of gender stereotypes as a political means. I will show you some of these campaigns to give you an idea of how they may look like.

Tom and Linda

Hi, this is Tom. When Tom started the computer science programme, He used one hour to hack himself into the databases of pentagon. Today It takes him only ten minutes. Well done, Tom?

Linda

And this is Linda. Linda knew nothing about computers. Today she talks to people, she analyses problems and solves them. Besides, she can get into the database Of Pentagon – if she wants to.

Punchline

This can be interpreted as an attempt to redefine computer science from being masculine/technical oriented to be feminine/people-oriented, and also ranking the latter above the first. However, gender are constructed as dualistic, stable and stereotyped categories. Technical aspects of computer science made nearly invisible, transforming computer science into a communication stereotype.

'Circles and squares'

The second campaign was a brochure, known as squares and circles.

This is the front page and the text goes:

Women make circles, men make squares. The universities wants more students that make circles.

Now, when Tom and Linda flirted with the stereotypes of men being Hackers and women being people oriented and social, but in a slightly humorous and Perhaps ironcal way, this brochure is simply establishing this as a fact. It stereotype men and women in a pretty strict way.

From 'Circles and Squares'

"Women listen. Women talk to each other. Our experience is that women ask "why"-questions, like: What is the point with this button? Who will benefit from this function? How will the user understand how she start up? "Listen!" women say, "This is too difficult! We must make the system easier!" (...) This is why we want women. This is why a complete Department is ready to welcome you. Because it seeks an important thing that you got: "femininity"."

The following is a **excerpt** from the text in the brochure:

"Women listen. Women talk with each other. Our experience is that women ask "why"-questions, like: What is the point with this button? Who will benefit from this function? How will the users understand how she begin? "Listen up!" women say. " This is too difficult! We must make the system easier!" (...) This is why we want women. This is why the skilled staff of a Department is ready to welcome you. Because it seeks what you got: femininity"

'Winning?'

The next brochure was made in 2002 and it's shaped as glossy magazine.

Its heading says: Winning? The picture is ambiguous, but the text give

some clues about the content This one poses the question "Are women better

computer scientist than Men?", "Make more money than your father and "No previous knowledge

required". Similar to the first brochure this brochure also gives a quite

stereotyped account of men and women's relation to computer science

Hvem tror du får jobben med å lage et system som gjør hverdagen lettere for både pasienter og leger?

'Who do you think get the task of designing a system that make life easier for doctors and their patients?'

I between here the text says: Who do you think will get the task of making a computer system that makes everyday life easier for doctors and their patients?? Obviously it is the women who has the ability to communicate here.

'Take a challenge, girls!'

In this brochure, which is made by the WCI management, the arguments has changed. The focus on gender difference has almost disappeared, compared to the other advertisements. The information is more detailed. But the perspective that women are better suited than men, is gone.

From 'Take a challenge, girls!'

"Women must be better at trusting their own skills. What we do is usually more than good enough! (...) Unfortunately it seem that women often are more critical of their own achievements than men are, which prevents them from taking untraditional choices. That is a pity, because women has the same qualifications to take this education as the men" (Ingeborg, corporate trainee, Statoil)

In this brochure, women appear more modest and more critical toward themselves, not at all that confident and strong as in Tom and Linda and Circles and Squares. There are no postulation that women contribute with something because of their gender. Rather, the argument is one of **participation** and **rights**. The point is diversity rather than femininity. Gender becomes one of several categories that should be represented in computer science. It is probably not a coincidence that one of the women on the front page is a non-Norwegian ethnicity. Women should

study computer science because the can do it, and it is a good education that lead to interesting jobs and career opportunities.

Still, this picture is puzzling. This plays indeed on a gender stereotype, portraying women as vain and silly. It is meant to be ironic, the producers told me. But, irony is a risky business in advertising, and I think it was a bad idea.

Politics of difference vs. politics of participation

- ❑ A feminist politic based on women's qualities
 - ❑ Critical toward the view that technologies are purely technical
 - ❑ But: by gendering it, the dichotomy resurrect and is reinforced, cementing a gendered division of labour – and do not diversify the concept of technology
- ❑ A feminist politic of participation
 - ❑ More indirect politics, based on participation, commitment and democracy

Both of these perspectives represent feminist politics of technology, in the sense that they are aiming at changing the gendering of technology. Focusing on women's assumed qualities represent a critique of an dominant view of technology as purely technical, neglecting the social aspects. Still, when it is connected to gender, a division is reestablished, producing a gendered division of labor. Then, it does not better women's position and do not lead to an extension or diversification of the concept of technology itself.

When it comes to politics of participation, the explicit feminist critique of technolog y disappear. It is a more indirect politics, but I think this is the way to go. Feminists seek to challenge and undermine gender dualisms (...). Because of the hierarchical valuation that attaches

to them, binary categories not only fail to reflect practice, they can also lead to oppressive ideologies. For these reasons, a crucial objective for feminist scholarship is to de-stabilize gender binaries and dualistic ideologies (Faulkner 2000:782).

Features – Norway

- ❑ Strengths:
 - ❑ Public support, strong legitimacy
 - ❑ National outreach
 - ❑ Integrated in other public measures
- ❑ Weaknesses:
 - ❑ Widespread use of gender stereotypes in efforts to recruit girls/women to computer science and ICT
 - ❑ Strongly gendered segregated labour market
 - ❑ Politics of difference: sustain gender differences, e.g. related to choices of education and occupation. Gender politics targeted toward reducing the consequences of these differences in terms of income and welfare

To sum up, what are the strengths and what are the weaknesses in the Norwegian case?

The strengths are obviously that gender politics has a wide public support and also a strong legitimacy among policy makers and people in general. The efforts have had a national outreach and also they are integrated in other public measures.

Weaknesses – Norway is among the countries with the most segregated labour market in terms of gender. As we have seen, there is a tendency to choose a politics that sustain gender differences, for example related to choices of education and occupation. Instead of challenging the gender differences, the strategy has been to reduce the consequences of these differences in terms of for instance income and welfare.

Also, as we have seen there is/ or has been a widespread use of gender stereotypes in the recruitment work.

Presence and content of gender inclusion policies – California

- ❑ Public gender inclusion initiatives with regard to ICT and computer science do occur, but they are local in origin
- ❑ Women's network and organisations seem to play a relatively prominent role. Examples:
 - ❑ Institute for women and technology (including Systems)
 - ❑ Women In Technology International (WITI)
 - ❑ Society of Women Engineers
 - ❑ Women in Computer Science and Electrical Engineering (UC Berkeley)
 - ❑ Women in computing at Stanford

Features - California

- ❑ Strengths
 - ❑ Policy 'from below', based on women's own efforts
 - ❑ Oriented towards empowerment
 - ❑ Seems to create some feeling of belonging through a focus on the share of women, the establishment of role models and network building
 - ❑ Direct action
- ❑ Weaknesses
 - ❑ Dependent on enthusiasts, even local enthusiasts
 - ❑ Marginal related to most institutions
 - ❑ Visibility?
- ❑ Open issues
 - ❑ Strong career orientation?
 - ❑ Self-made women?

Presence and content of gender inclusion policies – Malaysia

- ❑ Women as 'icons of modernity' (Ong 1995)
- ❑ ICT a key technology in Malaysia
 - ❑ Multimedia Super Corridor (MSC)
 - ❑ Computer literacy programme (Computers in education)
 - ❑ Primary and secondary school computer clubs
 - ❑ NB! Inclusion strategies oriented towards 'everybody' not just women

Ong (1995) asserts that in particular Malay women have been made icons of modernity in Malaysia.

Education has played a key role in the swift modernisation process of Malaysia and has been instrumental to promote 'national unity'. Particular efforts were made to remedy women's previously disadvantageous educational position through state sponsored, large scale entry of women into mass education and industry.

The official discourse on the modern family thus defined women's modern roles: as working daughters who could pull their families out of 'backwardness' and as housewives who could inculcate 'progressive' values in their children.

ICT has been a particular area of public promotion in Malaysia.. In particular, Malaysia has embarked aggressively on telemarketing, the provision of on-line information services, electronic commerce and digital broadcasting through the Multimedia Super Corridor Vision (MSC), to leapfrog into the information age. This is meant as a tool in the aim

of generating a wealth of educated citizens, who possess diverse skills in IT to help Malaysia achieve her status as a developed nation by the year 2020, designated 'Vision 2020'.

An attempt to make the population computer literate produced two efforts: First, a computer literacy programme called the Computers in Education. This was established in 1986, aimed at introducing computers in school. Second, the establishment of primary and secondary school computer clubs was encouraged. In 1990, women students comprised almost half of the membership in these clubs.

Thus, we see that inclusion strategies has been oriented toward everybody, and not just women

Features – Malaysia

- ❑ Strengths:
 - ❑ Successful inclusion of women in computer science higher education
 - ❑ Computer science is not perceived as masculine
- ❑ Weaknesses:
 - ❑ Maybe to strongly based on instrumental motives; computer science as a sensible career choice
 - ❑ Re-enforced by strong parental authority
- ❑ Open issue
 - ❑ The situation for educated women in the ICT industry is not known

Paradoxes and conjectures

- ❑ Norway with the most outspoken governmental efforts to include women in computer science is less successful in actually achieving this
- ❑ Neither Bacchi's emphasis on national equal opportunity policies, nor Wajcman's 'technofeminism' nor Plant's 'cyberfeminism' provide good explanations
- ❑ Conjecture I: Norway's state feminism with its accept of gender differences in terms of education and work may be counter-productive with regard to problems like women and computer science
- ❑ Conjecture II: Inclusion strategies based on gender stereotypes are ineffective

It may seem as quite a paradox that Norway with the most outspoken governmental efforts to include women in computer science is less successful in actually achieving this. I believe this has to do with conjecture II here, the use of gender stereotypes, which I think is not just ineffective, which it is, but more seriously it is a symptom of a way of thinking where gender segregation is not problematised. It contribute to cement the problem rather than solve it. It contribute to maintain the assumption that women do not really belong in male-dominated areas, in the same way that it reinforce an underlying notion that there are some things than men are better suited to and some things that women are better suited to, that men does not really belong in typical women-dominated fields, like nursing or child care centres. I think we also know too little about this reversed problem, of how it is to be men in women-dominated fields. There has been a bit of a political focus on this, but not much research. Not much reflections on the consequences of this.

When it comes to the theoretical perspectives, we see that having a national equal opportunity politics is not a straight forward way to solve the problem, it is not enough in itself at least. When we consider Wajcman's strategi, which is perhaps most relied on in California, we see that this has some effect. However, a strategy from below is very heavy work, and as I mentioned vulnerable toward not having local enthusiasts. Sadie Plant's vision has definitely not been fulfilled, even if there is a truth that ICT and computer technologies are becoming more and more widespread, and a recent investigation among girls and boys in secondary school, revealed that ICT was no longer particularly gendered, rather it was perceived as trivial, and dull when it was performed in school and interesting when it was done outside school. Still, this ungendering has not reached higher education, that's for sure.

Kritikken av teoriene: tre land, hvorav ett har høy kvinneandel, ett har lav og ett litt høyere enn lav. Det å ha en nasjonal likestillingspolitikk er ingen lett vei til å løse problemet, det er i seg sjøl ikke nok. Wajcman: ligger tettest opp mot det som skjer i USA. Men nettverkspolitikk nedenfra er også problematisk, fordi det er for krevende og det er sårbart for mangel på ildsjeler. Bli for tungt å dra alene. Plant: hvis Plant hadde rett, ville det ikke være så store forskjeller, og det har jo ikke akkurat blitt bedre de siste årene.

A general experience: The significance of 'framing'

- ❑ Framing
 - ❑ Externalization
 - ❑ Perception of problems
- ❑ Gender
 - ❑ Are differences between women externalized?
 - ❑ One size strategies
 - ❑ Externalization of interests?
 - ❑ Externalizations of aptitudes?
 - ❑ Externalizations of hard work?

Finally, I would like to introduce a perspective which may be useful related to thinking about recruitment and gender politics. It has to do with how things is 'framed' and what is externalized in that framing.

WomenIT – Women in Industry and Technology 2001-2006

WomenIT

Marjo Riitta Tervonen, projektipäällikkö

KM, projektipäällikkö Marjo Riitta Tervonen on työskennellyt WomenIT-projektissa elokuusta 2002 alkaen vastuualueenaan työelämän asiat, sisältökysymyksinä mm. sukupuolisensitiivinen ammatinvalinnan ohjaus, yrittäjäyyskasvatus sekä työyhteisöjen tasa-arvosuunnittelu sekä valtavirtaistaminen. Kansainvälisessä yhteistyössä hän vastasi WomenIT-projektin puolesta mentoring models, work-life balance ja careers -osa-alueista. Aiempaa työkokemusta hänellä on mm. koulutuspolitiikasta ja kansainvälisistä tehtävistä.

WomenIT – kohti tasa-arvoisempaa tietoyhteiskuntaa

- ❑ WomenIT – Women in Industry and Technology hanke on Euroopan Sosiaalirahaston EQUAL-yhteisöaloiteohjelman vuosina 2001-2006 rahoittama hanke, jonka tavoitteena on purkaa työelämän jakoa sukupuolen mukaisesti naisten ja miesten ammatteihin ja työtehtäviin.
- ❑ Hanketta koordinoi Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus, jolla on monipuolinen kokemus tasa-arvohankkeista yli 10 vuoden ajalta
- ❑ Hankkeessa oli mukana lähes 3000 tyttöä ja naista varhaiskasvatuksesta työelämään

Toiminta-alueena Kainuu ja Oulun seutu

- ❑ WomenIT-hankkeen toimintaympäristöinä ovat päiväkodit, koulut, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot, yritykset ja työmarkkinajärjestöt.
- ❑ Näissä organisaatioissa toimi yhteensä yli 40 erilaista kerhoa, kurssia, koulutusta, tutkimus- tai kehittämistoimintaa, joiden avulla innostetaan tyttöjä ja naisia teknologian pariin ja teknologia-alalle sekä kannustetaan heitä etenemään urallaan.
- ❑ Suurin osa toiminnasta tapahtui Kainuussa ja Oulun seudulla, lisäksi yksittäisiä toimijoita Helsingissä ja Lappeenrannassa

WomenIT:n näkemys tasa-arvoisesta tietoyhteiskunnasta

- ❑ On tärkeää korostaa aivan erityisesti tietoyhteiskuntakansalaisten - naisten ja miesten - erilaisia rooleja, tehtäviä ja merkityksiä tietoyhteiskunnan jäseninä
- ❑ Tasa-arvoisessa tietoyhteiskuntaan pyrkimisessä koulutuksen ja työelämän segregaation purkamisen on avainkysymys, johon tulisi saada resursseja korkeimmalta valtiojohtolta saakka
- ❑ Tavoitetta lähestytään varhaisella vaikuttamisesta tasapainoiseen työelämään suuntautuneilla tukitoimenpiteillä, kuten yhden sukupuolen oppilasryhmien ja työelämän tasa-arvosuunnittelun avulla

WomenIT:n parhaimmat käytännöt kohti tietoyhteiskuntaa, jossa naiset ovat tasa-arvoisessa asemassa

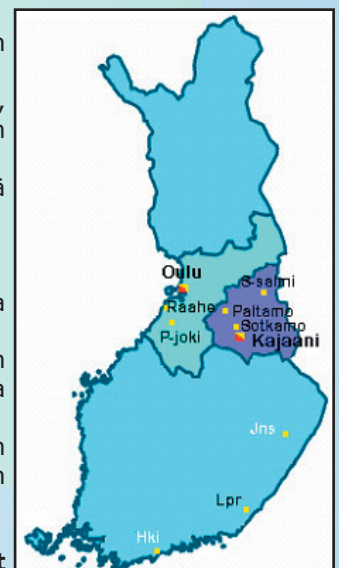
- ❑ Varhaiskasvatus
- ❑ Peruskoulutuksesta korkeamman asteen koulutukseen
- ❑ Ohjaus
- ❑ Työelämän tukitoimenpiteet
- ❑ Naisyrittäjyyden tukeminen
- ❑ Monipuolinen materiaalintuotanto
- ❑ Valtavirtaistaminen ja rakenteisiin vaikuttaminen
- ❑ Kansainvälisen verkostoitumisen merkitys

Varhaisen vaikuttamisen merkitys

- ❑ WomenIT on ainoa eurooppalainen hanke, jossa segregaation purkamiseen lähdetään jo päiväkodista
- ❑ Mukana kolme kainuulaista päiväkotia, joilla oli omat kehittämishankkeensa
- ❑ Kuvassa Montessori-leikkikoulun tyttöryhmäläisiä, jotka tutustuivat WomenIT toiminnoissa tietotekniikkaan mm. digikameran käyttöön
- ❑ Muita toimintoja varhaiskasvatuksessa olivat mm. vanhempien roolien seuraaminen kotona, vierailut teollisuudessa sekä erittäin monipuolisesti teknologiaan tutustuminen, esimerkiksi animaatioita tuottamalla

Koko koulutuksen kestävä perehdytys ja tukeminen

- ❑ Oppilaiden monipuolinen teknologiaan tutustuminen pääasiassa yhden sukupuolen ryhmissä sisältäen tekniikan lisäksi tasa-arvokasvatuksen
- ❑ Opettajien koulutus tasa-arvo- ja teknologia-aloille
- ❑ Kuva kajaanilaisesta Teppanan koulusta, jossa 3-4 -luokkalaisille tytöille järjestettiin koulun jälkeen toimiva TeppisIT -kerho, jossa tietoteknologian lisäksi perehdyttiin metalli- ja puuteknologiaan

□ Tuloksena mm. erinomaiset tekniset taidot, asenteiden muuttuminen tekniikkaa kohtaan sekä itsetunnon kehittyminen ja ei-perinteisten ammatinvalinnan harkitseminen sekä opettajilla lisääntynyt sukupuolen merkityksen huomioiminen, uudet työ- ja toimintatavat

Sukupuolisensitiivisen ohjauksen merkitys ammatinvalinnassa

□ Sukupuolisensitiivinen ammatinvalinnan ohjaus koulussa ja työvoimahallinnossa on erityisen tärkeää nuorten tehdessä ratkaisevia valintoja tulevaisuutta varten

□ Oppilaanohjaajat ja ammatinvalintapsykologit tutustuttivat yhden sukupuolen ryhmiä ei-perinteisiin

ammatteihin opintomatkojen, intensiivipäivien, kurssien henkilökohtaisen ja ryhmäohjauksen keinoin

□ Ammatinvalinnan parissa työskenteleville järjestettiin kahdeksan päivän pituinen koulutus "Sukupuoli ammatinvalinnassa, ohjauksessa ja rekrytoinnissa", jonka kouluttajana toimi aiheesta väitellyt FT Päivi-Katriina Juutilainen

□ Tuloksena koulutuksen käyneiden keskuudessa perinteisten ajattelutapojen muutos sekä mm. yläasteen tyttöjen lisääntynyt pitkä matematiikan valinta

Mentorointi toisen asteen koulutuksessa

□ Mentorointia kokeiltiin mm. lukiolaistyttöjen keskuudessa, joiden mentoreiksi tuli saman koulun tekniikkaa opiskelevat tytöt

□ Roolimallit myös nettimentoroinnin kautta WomenIT-portaalin kautta

□ Vertaistuella katsottiin olevan merkittävä vaikutus, vaikkei kaikki osallistujat alun perin ei-perinteiselle alalla olleetkaan suuntautumassa

□ Kuvassa olevasta ryhmästä kahdestatoista ylioppilaaksi valmistuneesta viisi pääsi opiskelemaan insinööritieteitä!

Työelämän tukitoimenpiteet tasa-arvosuunnittelulla

□ Työyhteisön tuki ei-perinteisen valinnan tehneille naisille on erityisen merkityksellistä; työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät toimenpiteet, samanpalkkaisuus ja työssä eteneminen

□ Näitä päämääriä edistetään parhaiten tasa-arvolain edellyttämän tasa-arvosuunnitelman laatimisella ja toteuttamisella

□ WomenIT:ssa järjestettiin pitkä- ja lyhytkestoista koulutusta tasa-arvosuunnittelusta eri puolella Suomea

□ Tiedotustilaisuuksia tasa-arvosuunnittelusta järjestettiin yhdessä ammattiyhdistysliikkeiden kanssa seitsemällä eri paikkakunnalla

□ Tuloksena muutamissa työyhteisöissä aloitettu tasa-arvosuunnitelman työstäminen ja toteuttaminen

Naisyrittäjyyden tukeminen

□ Tasa-arvoisemman tietoyhteiskunnan saavuttamiseksi tarvitaan lisää naisten johtamia ei-perinteisen alan yrityksiä

□ WomenIT:ssa asiaa edistettiin tytöille ja naisille järjestettyjen yrittäjyyskasvatuskurssien avulla, joissa yrittäjyyteen "kasvettiin kuin leikiten" teknologiaa hyödyntäen

□ Naisten resurssikeskusten lisääminen, yhteistyö ja rahoituksen saaminen ovat avainasemassa naisten ei-perinteisen yrittäjyysalojen lisäämisessä

□ Kuvassa Kajaanissa lokakuussa avattu Naisten resurssikeskus Woimala, jonka toiminnassa WomenIT:kin on mukana

Monipuolinen materiaalityöntuotanto

□ WomenIT-projektissa tuotettiin monipuolinen määrä oppi- ja kampanjamateriaalia, jota on jaossa tämän konferenssin yhteydessä; mm. tytöille suunnattu yrittäjyyspeli, oppilaanohjausvideo, oppaat kasvattajille ja työelämään sekä tutkimukseen, Naisten euro -pinssin, pelikortit, kortteja ja julisteita

□ Tuotetun materiaalin avulla on tarkoitus tuoda esille hyviä käytäntöjä segregaaation purkuun ja tasa-arvoiseen koulu- ja työympäristöön ja toimia samalla asenteiden muokkaajana

□ Materiaalia on jaettu useita tuhansia kappaleita, pinssejä jo yli 15 000 kpl. Siitä tullut palaute on, että tällaiselle uudentyyppiselle materiaalille on suuri tarve

□ Materiaalia on käännetty myös englanniksi ja ruotsiksi, joten se palvelee samalla kansainvälistä toimintaa

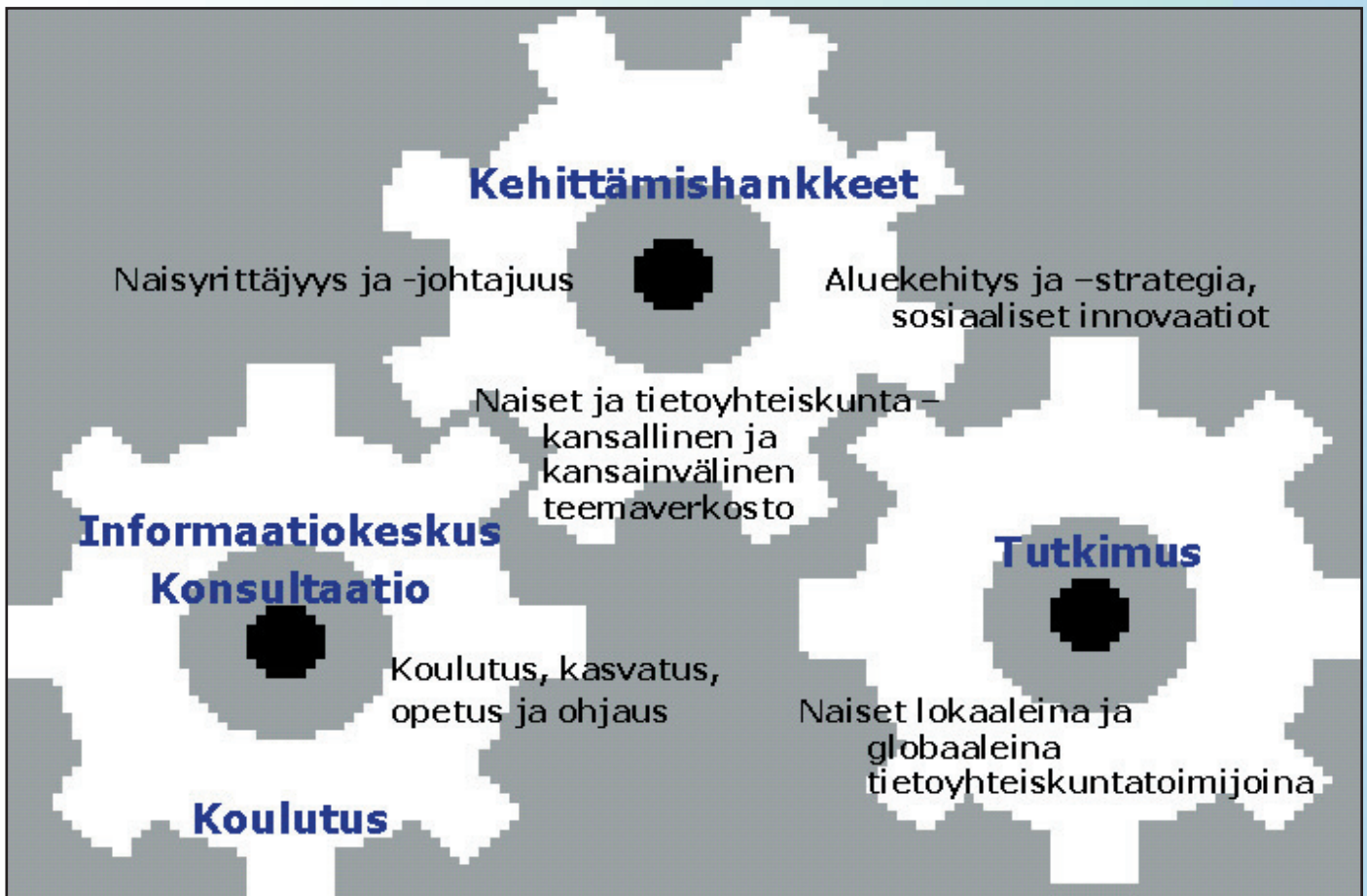
Rohkea ote valtavirtaistamiseen

- ❑ WomenIT:lla oli ennakkoluuloton asenne päättäjiin kohdistuvassa "asennekasvatuksessa". Pyysimme audienssina presidentille, pääministerille ja useille ministereille, valtiosihteerille ja pääjohtajille. Useimmille saimmekin vastaanoton, jonne veimme mukanaamme "teesit", joiden toteutumista jääme odottelemaan!
- ❑ Kuvassa Naisten euron luovutus sen suojelijalle, entiselle sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäreelle
- ❑ Edelleenkin huomaamme mm. TV-haastatteluista joidenkin ministereiden ja kansanedustajien kantavan Naisten euroa – viesti on siis mennyt perille!
- ❑ Lisäksi valtavirtaistamistyötä tehtiin paikallistasolla mm. opetustoimen, työelämän ja median välityksellä.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys

- ❑ WomenIT:lla on ollut koko projektin ajan tiivistä yhteistyötä seuraavien eurooppalaisten kanssa:
 - JIVE (United Kingdom)
 - Get a Life, Engineer (Denmark)
 - Gender Mainstreaming in der Informationsgesellschaft (Germany)
 - Nouveaux acteurs de la mixite des emplois techniques (France)
- ❑ Eurooppalaisessa yhteistyössä on tuotettu oppaita mentorointiin ja uraohjaukseen
- ❑ Yhteistyö on paitsi avartanut katseita molemmin puolin, niin toiminut valtavirtaistamisen välineenä. Esim. JIVE-projektin aikaansaannos UK Resource Centre for Women in Science, Engineering and Technology on meille suomalaisille haaste, joka tulisi tavoittaa! Johtaja Annette Williams kertoo resurssikeskuksen toiminnasta lisää.
- ❑ WomenIT:sta on otettu esimerkkiä mm. varhaiskasvatuksessa ja valtavirtaistamisessa

Tulevaisuus:

Naiset ja tietoyhteiskunta temaattisena haasteena

Mitä kaikkea näiden päämäärien saavuttamiseksi tarvitaan?

- Korvamerkittyä taloudellista resursointia
- Asennekasvatuksen jatkumista
- Radikaalia ajattelutavan muuttumista kouluympäristössä ja työelämässä
- Verkostoja ja maailmanlaajuisia yhteistyötä
- Toimintojen juurtumista projektien jälkeen
- "Roolimallien" esimerkkejä

Kiitos mielenkiinnosta!

WomenIT-projekti loppuu maaliskuussa 2006, mutta hyvät käytännöt eivät! Ilosanomien eteenpäin vieminen jatkuu!

Jatkamme työtämme tasa-arvoisemman tietoyhteiskunnan saavuttamiseksi tulevaisuudessakin!

UK Resource Centre for Women in Science, Engineering and Technology

Annette Williams, Director

Annette Williams has been engaged with key issues concerning different aspects of promoting education and employment in the engineering arena for the past twenty years. For her the most important of these is combating the under representation of women in science, engineering and technology by enhancing participation, retention and progression. Williams believes passionately in challenging the cultures which exclude women from fully participating in SET and in supporting women to enter, remain and progress in these areas of work. Since 1997, she has designed and led a number of large scale national and European partnership projects to create cultural change for women and girls. This has led to establishing the UK's first national Resource Centre delivering the Government's Strategy for Women in SET. During this time, Williams has developed considerable expertise as a practitioner in gender and SET issues, which includes innovating new approaches, materials and a holistic model for creating cultural change.

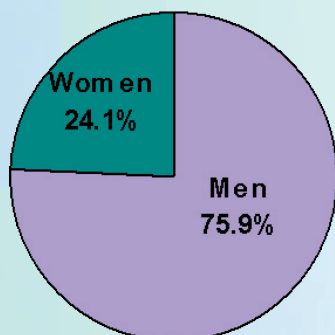
Government Strategy

- Susan Greenfield, *SET Fair* Report (DTI, 2002)
- Government Strategy for Women in SET (DTI, 2003)
 - Recommended a resource centre
- Funding period 2004- 2008
- Department of Trade and Industry - £5.9m budget
- JIVE – ESF Equal Programme Round 2 – added value

Loss of talent

- Women formed 51.3% UK workforce in 2004 (EOC)
- 55% of undergraduates are women (HESA)
- Women form 8% of the engineering workforce (IES)
- 3.9% of full time professors in engineering are women (IES)
- 75% of women with SET degrees are not employed in SET, compared with 60% men (DTI, 2002)
- Occupational segregation is one of the causes of the gender pay gap – 18% in UK (EOC)

Percentage share of men and women in SET employment (2004)

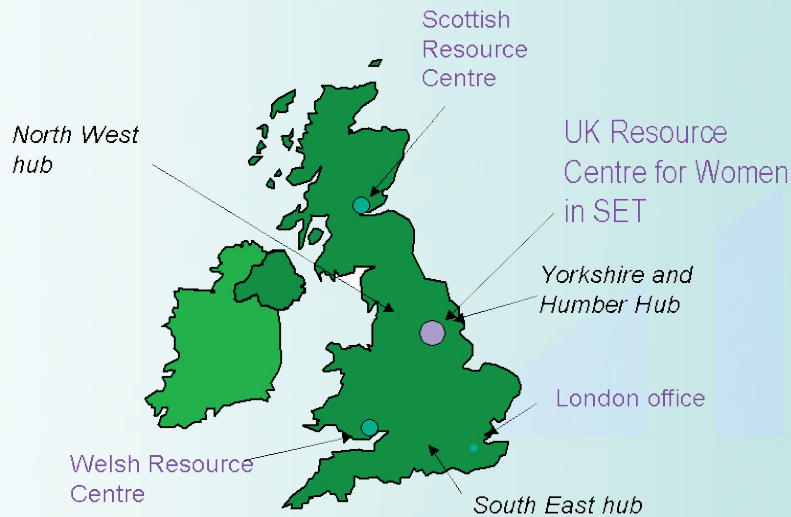

The business case – linking gender to productivity

- Changing demographics
- Skills shortages –
 - EU will need an additional 700,000 researchers by 2010
 - UK estimated shortfall of 300k graduates/postgraduates over the next decade
- Improved financial returns
 - High leakage rates gives poor return on investment
- Contract compliance / stakeholder requirements
- Improved competitiveness, morale and performance
- Link between financial performance and women in leadership positions
- Benefit to science, engineering and technology – diverse thinking

Aim of the UKRC

- To increase the participation and position of women in science, engineering and technology employment across industry, academia and public services in the UK
- Scope: recruitment, retention and progression of women into professions
- JIVE increases scope to include the vocational routes
- Requirement to provide a service to all of the UK

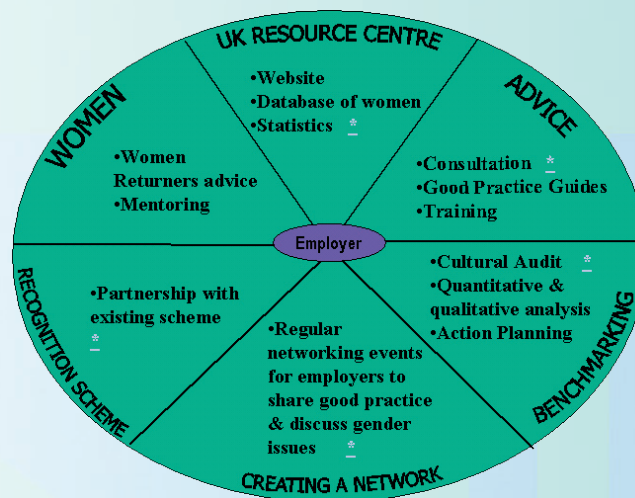

Framework for Action

- ❑ Supply side interventions over the past 20 years -access, inspiration, support, encouragement, career routes
- ❑ Initiatives with intermediaries important - influencers of career choices – careers professionals, educationalists, parents, media, professional institutes,
- ❑ Demand side interventions are vital to create cultural change:
 - Employer engagement
 - Supporting women in decision making positions
 - Women led enterprises
- ❑ Supported by Government legislation and policy

Services of the UKRC

- ❑ Strategy, lobbying and policy
 - Provide briefings for government
- ❑ Information, advice, research and development
 - Helpline, web site, statistics, library, on line resources
- ❑ Coordination and funding of initiatives
 - Funding over 23 partners
 - Pump priming grants
- ❑ Services for employers
 - Industry
 - Universities and Research Councils
- ❑ Services for women

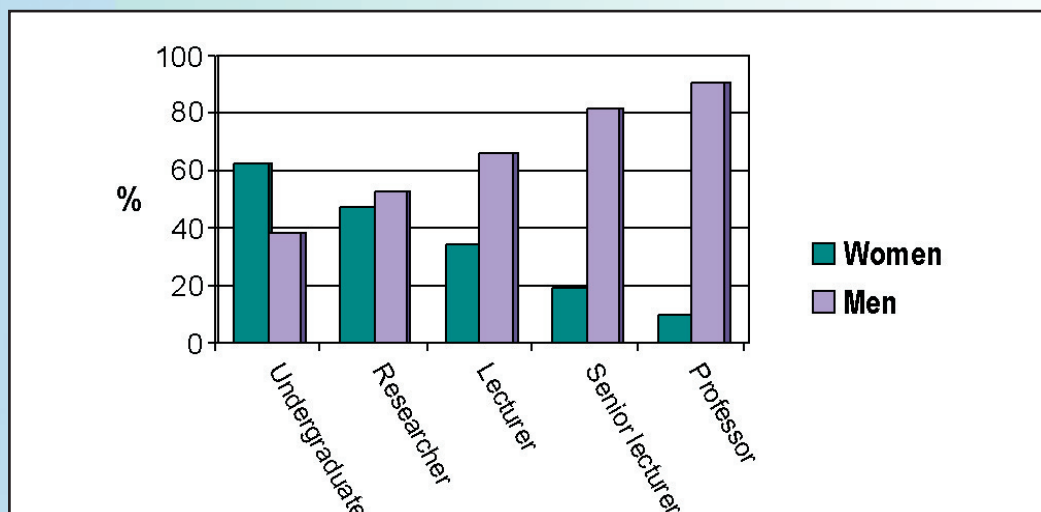
A career in Science, Engineering or Technology?

Return offers free information, advice and services to help women return to SET

50,000 women with SET qualifications are not working in the sectors

- 24,000 return to work each year but only 8,000 return to SET careers (Maximising Returns – DTI 2002)

Career progression in Biological Sciences 2004

Value of returners to SET

- Rapid return on pre-existing investment
- Company/industry knowledge
- Maturity, life experience, loyalty
- Time and people management skills
- Relationship to diverse customer-base
- Local and community connections

What is being offered?

- Awareness, promotion, research, evaluation
- Information, signposting and referral
- Innovative on-line returners programme via Open University – 600 women
- Mentoring and networking and employer contact – regional links
- Progression support for return to SET - placements
- Vacancy matching/employer links
- Advice to employers and engagement in scheme for flexible, part-time work
- Small scale pump-priming/innovation fund

Raising the profile of Women in SET

The UKRC is working to raise the profile of women in SET and is assisting the Government to help meet their target of 40% representation on SET related boards, councils and public bodies. We are also working to increase the number of role models and spokeswomen in the media.

UK Database of Women Experts in SET

As part of the drive to improve the representation of female spokeswomen and role models in SET, the UKRC is working to increase the number of role models and spokeswomen in the media.

UKRC is the UK Database of Women Experts in SET. Originally developed by WITC in 1997, the database was the first of its kind in Europe to be used as a tool to raise awareness of the skills and knowledge of women in science, engineering and technology.

As well as the Experts database has been updated by adding 950 of the original 322 experts on the database as well as creating 20 new applications. The database provides the media with women experts to profile, interview or appear on as scientific and technological news and is also an excellent contact point for anyone seeking mentors, experienced researchers and advisers for regional, national and international projects.

www.setwomenexpertsuk.org.uk

It is a valuable resource for anyone to identify suitable women to take part in panels, conferences, to speak at a conference or to help set up role models.

Other UKRC work with women experts and the media

Bridging the gap between experts and the media is one way to increase the visibility of female experts and encourage more SET graduates. A working led by Unilever as part of the DTI's April brought both audiences face to face and provided women experts from the SET industries with an insight into how the media works and how to get the best from it. Here and there stand about what being a media spokesperson entails. Future events will focus on specific areas of support such as women experts that give them a more representative view.

Call for experts

Over the last year the UKRC has increasingly helped the media and other organisations to contact women experts.

TV Drama

Our drive to further raise the awareness of women in SET continued through a successful collaboration with BAAS (British Association of Scientists Drama Fund). Support for the project also came from the ILL, BCS, EPSRC, FRSAC and the STB helping with the funding for the production of innovative drama featuring women in starting roles.

Scientific role model programme

By showcasing female scientists and engineers as positive role models, television drama provides an exciting and powerful opportunity to inspire more women to consider a career in SET. Two highly successful, award-winning programmes have provided a unique forum for the SET community, TV writers and producers to come together and discuss how drama can transfer into the increased representation of women in SET.

The BNSG Governors have funded discussions and presentations made by scientists, engineers, television writers and producers – including both the writer and producer of the hit TV drama *Science Witness* – as well as representatives from industry, professional institutions and Government. In April four areas of future action were identified from a report issued by BNSG in which twelve recommendations were made.

The four key recommendations:

- Facilitating communication between writers, producers and women in SET (information flow)
- Engaging government, broadcasters and SET communities together to identify common goals (the political process)
- Engaging writers and scientists and highlighting dramatic potential in the creative process
- Building on what already exists

£200 project grants are also being awarded to fund TV drama ideas which feature a woman scientist, technologist or engineer in a prominent role.

Women into Science and Engineering (WISE) poster campaign

In partnership with the UKRC, WISE produced a set of posters which aimed to dispel the stereotypical image of SET based careers.

Sharing experiences

- ❑ Government strategy linking gender with economic productivity is key
- ❑ Minimum of 10 years funding essential
- ❑ Combining strategy and policy with delivery is important
- ❑ Ability to engage all relevant stakeholders is vital

Maaseudun naiset ja teknologia

Marja Kallioniemi, tutkija

Marja Kallioniemi työskentelee MTT:n (Maa- ja elintarviketalouden tutkimus-keskuksen) Vihdin toimipaikassa tutkijana ja oto-tiedottajana. Hän on osallistunut tutkimushankkeisiin ”Paras käytettävissä oleva tekniikka (BAT) kotieläintaloudessa”, ”Kotieläintalouden ympäristöpäästöjen vähentäminen” ja ”Kotieläintilojen huoltovarmuus”. Kallioniemi valmistui maatalous- ja metsätieteiden maisteriksi Helsingin yliopistosta vuonna 1988, pääaineena maatalousteknologia. Sen jälkeen hän on toiminut Koneviesti-lehden toimittajana sekä Helsingin yliopiston Osuu stoimintainstituutissa ja Työteho-seuralla tutkijana. Aiheena oli tuolloin lähinnä maatilojen välinen koneyhteistyö. Kokemuksia on kertynyt myös maatalan hoitamisesta ja etätyöstä. Esityksen ”Maaseudun naiset ja teknologia” hän on koonnut kirjallisten lähteiden, toimittajatyön sekä omien kokemusten pohjalta. Aihe kiinnostaa Kallioniemeä, koska hänen toiveena on paneutua siihen jatko-opinnoissa.

Hyvät kuulijat ja arvoisat konferenssivieraat

Minusta on varsin haasteellista tulla puhumaan teille aiheesta maaseudun naiset ja teknologia.

En malta olla kertomatta, että aihe on minulle tietyllä tapaa läheinen: maaseudulla asuminen on tuttua, olen tehnyt sieltä käsin etätyötä, osallistunut maatalan hoitamiseen liittyviin työtehtäviin ja avustanut teknistä ammattilehteä Koneviestiä. Helsingin yliopistossa opiskellessani valitsin pääaineekseni maatalousteknologian, sillä siihen liittyvät aiheet ovat aina olleet minusta merkityksellisiä ja keskeisiä: miten työt tehdään, järjestetään, minkälaisilla laitteilla? Miten huolehditaan työturvallisuudesta, ympäristönhoidosta tai vaikkapa eläinten hyvinvoinnista?

MTT eli Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Olen ollut MTT:ssä töissä vuodesta 2001 lähtien hoitaen tutkimusyksikön tiedottamiseen liittyviä erilaisia työtehtäviä sekä osallistunut tutkimushankkeisiin. Lyhykäisesti muutama sana MTT:stä: meillä tutkitaan maataloutta, elintarvikkeita, maaseutua ja ympäristöä. Tutkimusalojamme ovat biologia, teknologia ja talous. Laitoksen johto ja hallinto sijaitsevat Jokioisissa, mutta toimintaa on 17 paikkakunnalla eri puolilla Suomea. Itse työskentelen Vihdin toimipaikassa Länsi-Uudellamaalla.

Aion nyt kertoa teille:

- minkälainen toimintaympäristö maaseutu on tänä päivänä?
- minkälaista väkeä ovat maaseudun naiset?
- maaseudun naisten näkökulmaa teknologiaan: esimerkkejä!

Maaseutu toimintaympäristönä

Meistä suomalaisista huomattavan suuri osuus, 42 % asuu maaseudulla, jossa elinkeinorakenne on muuttunut viime vuosina melkoisesti. Maaseutu ei ole enää pelkästään maataloustuotannon tyyssija. Maatalouden toimintaympäristön vaikeutuessa ja kannattavuuden laskiessa maaseudulla etsitään maatalouden rinnalle uusia toimeentulolähteitä siirtymällä palkkatöihin, perustamalla yritys tai luomalla maatalouden rinnalle jokin muu tulonlähde. Maaseudun työllisestä työvoimasta 45 % käy töissä taajamissa ja maaseudun asukkaista 10 % toimii maataloudessa.

Vuonna 2003 maaseudulla oli 130 000 pienyritystä. Niistä 39 % oli perustuotantotiloja, joilla harjoitetaan maa- ja metsätaloutta, mahdollisesti myös erikoistunutta maataloutta. 18 % oli monialaisia tiloja, joilla harjoitetaan myös muun toimialan yritystoimintaa, kuten koneurakointia, matkailua erilaisia palveluja sekä puun ja elintarvikkeiden jatkojalostusta. Muiden pienyritysten osuus on 43 %, ne harjoittavat yleisimmin elintarvikkeiden valmistusta, koneurakointia, matkailua ja virkistystoimintaa. (Niemi & Ahlstedt toim. 2005).

Maaseudun naiset

Maa- ja kotitalousnaiset on Suomessa toimiva maaseudun naisten neuvontajärjestö. Minusta heillä on osuva tunnuslause: ”Naisissa maaseudun voima!” Tuo lause ei ole tuulesta temmattu: tutkimuksia ja ohjelmatekstejä lukiessa käy selkeästi ilmi, naiset ovat monilla seuduilla aktiivisesti ja keskeisesti mukana maaseudun kehittämisessä (Elinvoimainen maaseutu 2004). Naisilla on myös tärkeä rooli maaseudun elinvoimaisuuden, hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja toimintojen jatkuvuuden ylläpitäjänä (Högbacka & Siiskonen 1996). Naisyrittäjyyden lisääminen ja edistäminen maaseudulla on asetettu tavoitteeksi, jotta asukkaiden ikääntymisestä ja vähenemisestä koituvia haittoja kyettäisiin kompensoimaan (Erlund & Hyrsky 2005).

Tilastojen mukaan naiset työllistyivät vuonna 2000 maaseutumaisissa kunnissa siten, että huomattava työllistäjä oli terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut 26 %:n osuudella, maaseudun naisten perinteisen elinkeinon, maa-, riista ja metsätalouden osuus oli 13 %, teollisuuden 12 %, kaupan 10 %, koulutuksen 9 % ja muut 30 % (Naisteemaryhmä & Asikainen (toim.) 2004). Högbacka (2005) summaa, että 1997 maaseudulla asuvista työllisistä naisista yli 60 % työllistyi erilaisista palveluista ja enää viidennes työskenteli maataloudessa.

Maaseudun naisten on todettu olevan keskenään hyvinkin erilaisia; heillä on erilaisia elämänmuotoja, lähtökohtia, toiveita ja tarpeita. Maaseudun naisten koulutusaste on noussut, joten he edustavat merkittävää tiedollista ja taidollista resurssia (Högbacka 2003). Maaseudun naisten elämänmuotoja ryhmitellessään Högbacka (2005) erottaa viisi erilaista ryhmää: emännät, maataloustaustaiset palkansaajat, maaseudun palkansaajat ilman maataloustaustaa, uranaiset ja maallemuuttajat. Kiperänä ongelmana nähdään naisten määrän väheneminen maaseudulta, mikä on lisääntynyt viime vuosina! (Elinvoimainen maaseutu 2004, Högbacka 2005)

Maaseudun naiset ja teknologia

Viime vuosikymmeninä teknologiat ovat kehittyneet, yleistyneet ja muuttuneet osaksi jokaisen arkea. Teknologioissa on sellainen piirre, että kun me totumme erilaisiin ympärillämme oleviin vimpaimiin, niistä tulee ikään kuin näkymättömiä – havahdumme erilaisten laitteiden ja systeemien keskeiseen merkitykseen esimerkiksi yllättävän sähkökatkoksen aikana.

Mitä teknologialla sitten itse asiassa tarkoitetaan? Määritelmän mukaan teknologiat ovat työn tai muun toiminnan välineitä kuten työkaluja, instrumentteja, koneita ja laitteita. Lisäksi teknologiaan sisältyy välineitä koskevat tiedot, taidot ja menetelmät (Lemola toim. 2000).

Kun teknologiat ovat arjessamme niin keskeisesti mukana, ne vaikuttavat myös yhteiskuntaamme, elämänmuotoomme ja työhön (Cortesi & Lazzeroni 2004). Samalla siirrytään yhä enemmän verkottuvaan toimintatapaan ja kansainvälistytään (Elinvoimainen maaseutu 2004). Useissa tutkimuksissa tulee esiin, että naiset korostavat teknologioissa etenkin käyttäjävälisyyttä ja naiset lähestyvät teknologiaa miehiä useammin hyödyntämisenäkökulmasta (esim. Singh 2001). Toisaalta teknologiat kehittyvät ja muuttuvat nykyisin siten, että teknologioiden kehittäjät ja käyttäjät ovat yhä selkeämmin toisistaan erillään. Perinteisesti ajateltuna konetekniikka luokitellaan miehiseksi ja alan toimijat ovat yleensä miehiä (Sismondo 2004). Naiset määrittelevät teknologian helposti itselleen vieraaksi ja miehiseksi. Tutkimuksissa on raportoitu maaseudulla vallitsevasta patriarkaalisesta työnjaosta (Katila 2000, Silvasti 2001). Mutta toisaalta maaseudulla järjestetään pelkästään naisille tarkoitettuja ”teknologiakursseja” kuten esimerkiksi puimurikurssi naisille, raivaussahakurssi naismetsänomistajille.

Lehtijutuissa

Minkälaisia asioita maaseudun naiset ovat ottaneet esiin teknologioiden osalta? Vaikka Koneviesti-lehden kanssa yhteistyötä tehdessäni ei tavoitteenani ollut erityisesti hakea naisnäkökulmaa tekniikkaan, niin kuitenkin näin jälkikäteen tarkastellen muutamat jutut ja niissä esiin tulleet teemat tulivat esimerkkeinä mieleeni:

1. Nainen puunmyyjänä: metsänhoitoyhdistyksen neuvoja toteaa naismetsänomistajan pyynnöstä, että leimikosta monitoimikoneella kaadetut ja katkotut puut on apteerattu väärin. Tukkipuukelpoisista rungoista oli tehty kuitupuuta. Oliko myyjän sukupuolella osuutta siihen, että meneteltiin väärin? Uskottavuus!

2. Maaseudulla asuva palkansaajanainen ottaa esiin työturvallisuusepäkohdan: miksei vakavia maataloudessa sattuvia työtapaturmia selvitetä perusteellisesti? Maatalous on sentään yksi vaarallisimmista ammattialoista.

Maitotilan emäntä päättää rationalisoida karjanhoitotöitä ja hankkii myllyn jauhamaan oman tilan viljaa karjalle rehuksi, mutta edes koneasentaja ei osaa käyttöohjekirjan avulla asentaa myllyä toimimaan oikein. Hän kysyy, miksi käyttöohjekirjat ovat niin ylimalkaisia? Konevalmistaja selittää, että kilpailevalle valmistajalle ei saa antaa liian yksinkertaisia ohjeita...

Maatilan emäntä kertoi kotieläintilan varsin hankalasta tilanteesta ja miten siitä selviydytään. Minkälaisia kaikenlaisia asioita pitää prosessoida, jos salama iskee navettaan ja se palaa?

Näitä haastatteluja muistelllessani jäin miettimään: löytäkö maaseudun nainen tarvitsemiansa verkostot?

Esimerkki automaatiosta maaseudulla; automaattilypsy

Nykyisin teknologioiden avulla voidaan hallita maaseudulle rakennettujen isojen yksiköiden lisääntyneitä työmääriä ja tehostunutta tuotantoa. Rahunen & Eerikäinen (2005) selvittivät lypsyrobotin hankinnan vaikutuksia maatilan työhön ja työoloihin. Tilalla työt oli jaettu siten, että emäntä vastasi karjan hoidosta ja automaattisen lypsylaitteiston toiminnasta. Työ navetassa muuttuu valvontatehtäväksi, kun seurataan laitteiston toimintoja, eläinten hyvinvointia ja lypsyn puhtautta.

Uuden hankinnan myötä tilan karjamäärää lisättiin huomattavasti.

Automaattilypsyn siirtyminen vähensi työn kuormitusta. Toisaalta karjamäärän kasvu, kokonaisuuden hoitaminen, hahmottaminen sekä asioiden organisointi vaati aikaa ja voimia. Uutena haasteena on näyttöpäätetyön lisääntyminen ja siihen liittyvät kuormitustekijät.

Automaattikka kertoo hoitajalle runsaasti informaatiota: lehmiä maitomäärät, lypsykerrat, lypsyjen keskeytykset, häiriöt, laitteiston pesut, pesuaineen riittävyys, maidon sähkönjohtavuus, väri sekä muita maidon laatuun liittyviä tekijöitä. Nyt laitteistoa kehitetään tekoälyä hyväksikäyttäen mittaamaan paremmin maidon laatua ja eläimen hyvinvointia.

Lopuksi

Mielestäni maaseudun teknologioita kannattaa tarkastella nimenomaan maaseudun naisten näkökulmasta, sillä parhaimmillaan se luo maaseudun naisille merkittävän resurssin, jonka avulla on mahdollista luoda toimeentuloa, työtä, oppimis- ja verkottumismahdollisuuksia sekä nopeita yhteyksiä etäisyysistä huolimatta. Esimerkiksi etätyöskentelyn mahdollisuudet lisääntyvät. Nämä ovat varsin hyviä ominaisuuksia maaseudun kannalta, kun välimatkat ovat yleensä pitkiä ja toisaalta maaseutua arvostetaan asuinympäristönä. Teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää kekseliäisyyttä, asenteiden muutoksia ja kykyä nähdä uusia väyliä ja tapoja toimia (Naisteemaryhmä & Asikainen (toim.) 2004).

Lähteet:

Cortesi G. & Lazzeroni M. 2004. Women and the access to knowledge and new technologies: The case of Pisa. *GeoJournal* 61: 229-237.

Elinvoimainen maaseutu - yhteinen vastuumme. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005-2008. 2004.

Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä, YTR 10/2004. 266 s, liitteitä 4. ISSN 1238-6464, ISBN 951-734-768-5.

Erlund M. & Hyrsky K. 2005. Naisyrittäjyys _ nykytilanne ja toimenpide-ehdotuksia. *KTM Julkaisuja* 11/2005. 63 s. ISSN 1459-9376, ISBN 951-739-872-7

Högbacka R. & Siiskonen P. 1996. Change and continuity in the economic role of rural women. *Finnish journal of rural research and policy. English supplement* 3, p. 94-108.

- Högbacka R. 2005. Maaseudun naiset ja hyvä elämä. Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti 2/2005.
- Högbacka R. 2003. Naisten muuttuvat elämänmuodot maaseudulla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 947. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 307 s. ISBN 951-746-553-X, ISSN 0355-1768
- Katila S. 2000. Moraalijärjestyksen rajaama tila: maanviljelijä-yrittäjäperheiden selviytymisstrategiat. Helsinki School of Economics and Business Administration, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-174, Helsinki. 251 s.
- Lemola T. (toim.) 2000. Näkökulmia teknologiaan. Helsinki: HYY-yhtymä. ISBN 951-662-810-9.
- Naisteemaryhmä & Asikainen A. (toim.) 2004. Maaseudun naisten toimintaohjelma 2005-2008. Maaseutu kehittyy naisten työllä. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 17. ISSN 1236-6464, ISBN 951-734-788-X. Helsinki. 75 s.
- Niemi J. & Ahlstedt J. (toim.) 2005. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2005. MTT taloustutkimus (MTTL) julkaisuja 105. 85 s.
- Rahunen N. & Eerikäinen K.-M. 2005. Lypsyrobotti vähensi työn kuormitusta. Maaseudun Tulevaisuus 2.5. 2005.
- Silvasti T. 2001. Talonpojan elämä. Tutkimus elämäntapaa jäsentävistä kulttuurisista malleista. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran Toimituksia 821. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 311 s.
- Singh S. 2001. Gender and the use of the internet at home. *New media & society*. Vol 3(4):395-416.
- Sismondo S. 2004. An introduction to Science and Technology Studies. 202 s. ISBN 0-631-23443-8

Käspaikka - tietotekniikkaa tiedostaen

Seija Kojonkoski-Rännäli, dosentti

Seija Kojonkoski-Rännäli on opettanut käsityötä eri koulu-asteilla yhteensä 40 vuotta, niistä viimeiset 24 vuotta Turun yliopistossa Rauman opettajankoulutuslaitoksella, missä hän on ollut myös tutkijana ja erikoistutkijana vuosina 1996 – 2002. Nykyisin hän on vapaa tutkija.

Kojonkoski-Rännäli väitteli 1995 aiheena *Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi*. Julkaisuja on syntynyt käsityön filosofian, opetuksen ja koulutuspolitiikan aloilta useita, ja uusia on tekeillä. Aina joskus syntyy myös jokin käsityönä tehty esine tai teos – inspiraatiosta.

Ei oikeastaan ole syytä ihmetellä, miksi naiset ovat katselleet alkuun hieman sivusta ja skeptisinä sitä tekniikkaa ja niitä koneita, joilla tietoyhteiskunnassa tehdään työtä. Tietotekniikan rakentaminen ja käyttö on suoraa jatketta ikaikaisille miesten töille. Teknisen asiantuntijuuden ja miehisyyden välillä on vahva kytkös (Vehviläinen 2005, 156). Ei ole kovinkaan kauan, Suomessa noin 100 vuotta siitä, kun ruumiillinen työ oli vielä välttämätöntä jokaiselle, jotta arki sujuisi ja toimeentulo täällä saataisiin. Ruumiillinen työ oli jakautunut fyysisin ja kulttuurisin perustein eri sukupuolille sopiviksi määrittyneisiin alueisiin. Omalle sukupuolelleen kuuluvaa ruumiillista työtä tekemällä lapsetkin kasvoivat aikuisiksi ja sukupuoliolentoiksi. Sukupuolisesti määrittyneestä työstä, ja työteliäisyydestä omalla paikalla yhteisössä, muodostui yksilölle persoonallisuutta lujittava ja suojaava voima, jonka vaikutukset olivat samanaikaisesti fyysisiä, aineellisia, sosiaalisia ja symbolisia (Tuomaala 2004, 89). Käsityö, jonka me nykyisin tunnemme elämänlaatua kohottavana ja ihmistä syvästi tyydyttävänä tekemisentapana, harrastuksena ja peruskoulun oppiaineena, syntyi tällaisesta ruumiillisesta työstä teollistumisen toimiessa kättilönä. Siksi käsityöllä on sukupuolten mukaisesti kahtia jakautuneet tekemisen tekniikat. Se sai ne jo perimässään.

Miesten ja naisten töiden rajojen rikkomista ei agraarikulttuurissa pidetty tärkeänä. Päinvastoin esimerkiksi käsityöoppiaineen jako tyttöjen ja poikien käsitöihin haluttiin suomalaisen perusopetuksen alkutaipaleella muotoilla osaksi kansalaistaitoja ja modernia kansalaisidentiteettiä (Tuomaala 2004, 222). Kasvatukseen kuului erityisen heteroseksuaalisen kansalaisuuden rakentaminen, ja nimenomaan käsityön, mutta myös liikunnan, käytännöllisessä opetuksessa välitettiin tytöille ja pojille sopivia kansalaisihanteita (emt., 2004, 23, 27). Noin 50 vuotta myöhemmin tästä, aikoinaan ilmeisen hedelmälliseen maahan kylvetystä siemenestä, oli kuitenkin tullut ongelma. 1970-luvun peruskoulu-uudistuksessa nimittäin käsityöopetuksen suurimpana rasitteena nähtiin sen jakautuminen sukupuolten mukaan tyttöjen ja poikien käsityöhön, ja etsittiin erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja tähän ongelmaan (Komiteanmietintö I 1970: A 5, 338 – 339; Komiteanmietintö II 1970: A 5, 338). Nykyisin meillä on vain yksi käsityöoppiaine, joka jakautuu tekstiilityön ja teknisen työn oppisisältöihin. Opetussuunnitelman perusteiden 2004 mukaan nämä oppisisällöt voivat olla oppilaille valinnaisia 5. vuosiluokalta alkaen. Paineet valinnanmahdollisuuden poistamiseen tasa-arvon nimissä ovat kovat. Toisaalta käsityönä työstettävien materiaalien ja niihin kuhunkin sopivien tekniikoiden laaja kirjo luo paineita antaa oppilaille mahdollisuus valita käsityön oppisisältö omien taipumustensa mukaisesti, jotta käsityön kasvatuksellinen merkitys pääsisi toteutumaan oppiaineelle saatavien resurssien puitteissa (ks. esim. Kojonkoski-Rännäli 2005, www.oph.fi/edu.fi/perusopetus/opetussuunnitelman_perusteet/avauksia_opsiin/kasityo).

Mutta vaikka asenteet muuttuvat hitaasti, on moderni teknologia kuitenkin otettu rohkeasti käyttöön käsityön molemmilla sisältöalueilla. Erityisesti tieto- ja viestintätekniikasta tuli käsityössä suorastaan menestystarina, joka alkoi noin 20 vuotta sitten, kun joukko tekstiiliopettajia nousi tietoyhteiskunnan aktiivitoimijoiksi. He menivät yhdessä heille ennestään täysin tuntemattomien hightech-laitteiden keskelle ottamaan selvää niiden mahdollisuuksista palvella käsityöopetusta ja opiskelua. Vaikeaa alkua oli helpottamassa muutama inhimillinen piirre tapahtumien kuluksa. Avainhenkilö oli tekstiiliopettaja Pirjo Sinervo, joka innostui tuolloin tietotekniikasta. Hän kutsui käsityöopettajia tietotekniikkaa opiskelemaan ja käyttämään. Kun kutsu tuli omalta kollegalta, oli sitä helppo noudattaa. Sitä paitsi asiantuntija-apukin oli turvattu, sillä Pirjo oli löytänyt tietotekniikan asiantuntijan, Turkka Sinervon, oppaakseen ja rakkaakseen. Ei Turkka ensin ymmärtänyt, mitä hyötyä voisi tietotekniikasta olla käsityölle ja käsityön opetukselle, mutta Pirjo näki avautuvat uudet mahdollisuudet, ja taivutti miehen yhteistyöhön. Siitä yhteistyöstä kasvoi vähitellen käsityön paikka verkossa. (Sähköpostikeskustelut Pirjo Sinervon kanssa 2.11.2005 ja Tarja Krögerin kanssa 14.9.2005; Mantere 2005, 11.)

Käspaikka-nimisenä tämä hanke aloitti toimintansa vuonna 1996. Se muodostaa valtakunnallisen verkkoyhteisön, joka yhdistää alan opettajat, opiskelijat, oppilaat ja tutkijat. Tavoitteena on tukea käsityön ja muotoilualan uusimman tiedon jakamista ja saattamista kaikkien ulottuville. Käspaikka-verkoston kuuluu nykyisin noin 750 käsityön opettajaa ja alan opettajankouluttajaa sekä tuhansia oppilaita ja opiskelijoita. Se on edustava malli yhdistää erilaiset työyhteisöt toimivaksi verkostoksi. Usein aivan yksin koulussaan työtään tekevä käsityön opettaja on Käspaikan myötä päässyt käsityön opettajien virtuaaliseen opettajainhuoneeseen, jossa voi jakaa kokemuksia kollegojen kanssa. Siellä on laaja valikoima opettajien ja opiskelijoiden tekemää materiaalia opetuksen ja harrastajien käyttöön, Käsityötiede ja käsityön tutkimus ovat myös merkittävässä asemassa Käspaikassa, ja Turun koululaitoksen TOP-keskus (tietokone opetuksessa-keskus) tarjoaa sille konkreettisen toimintaympäristön ja tietotekniikan asiantuntemusta. Näistä tekijöistä muodostuu vahva tausta käsityön opetuksen kehittämiseksi ja opettajien kouluttautumiselle Käspaikan www.tyopajoissa. Vuodesta 2000 alkaen on Käspaikka kuulunut Opetushallituksen Virtuaaliskoulu-hankkeeseen, ja vuonna 2002 se sai laatupalkinnon toiminnastaan virtuaaliskouluna. Vuosina 2003 ja 2004 tuli Käspaikalle verkkoopetuksen kehittäjänä myös kansainvälistä tunnustusta. (www.kaspaikka.fi; Kröger 2003, 5 - 7.)

Eräs Käspaikan menestyksen taustatekijöistä lienee se, että siinä naiset ja miehet yhdessä ovat tehneet tilaa naisten tilanteisiin kiinnittyvälle ja ruumiilliselle tiedolle tekniikan maailmaan. Siellä se on, nimenomaan naisten omista lähtökohdista, pääsyt kohtaamaan teknologiaan rakentuneen tiedon. Tuttujen kollegojensa kanssa yhdessä ovat käsityönopeuttajat päässeet opiskelemaan ja työskentelemään tietotekniikan parissa siten, ettei heidän ole tarvinnut kadottaa omaa toimijuuttaan käsityön asiantuntijoina, vaan he ovat voineet jatkaa oman identiteettinsä luomista ja etsintää myös teknologisessa työprosessissaan. (Vehviläinen 2005, 166.) Miehet, kaikkine teknisine taitoineen, eivät olisi voineet keskenään luoda tällaista toimintaympäristöä, mutta luultavasti se ei olisi syntynyt myöskään pelkästään naisten kesken.

Naiset ovat kiinnostuneita teknologiasta tiettyssä kontekstissa ja suhteessa konkreettisiin käytäntöihin. Tärkeässä asemassa on silloin paikka, jossa verkkoihin astutaan ja niissä toimitaan, eli tilanteinen tieto. Teknologia muotoutuu yhteydessä ihmisten yhteiskunnallisiin käytäntöihin ja kulttuuriin. Tässä suhteessa Käspaikka on alusta asti ollut naisille sopiva paikka tutustua teknologiaan (Kröger 2003, 74 – 78). Miehet ovat kiinnostuneita teknologiasta sinänsä. He näkevät sen kuuluvaksi lähinnä matemaattisen logiikan maailmaan. Kiinnostavia ovat heille laitteet ja niiden toiminta. Tämä teknologiakäsitys painottuu myös teknillisissä opinnoissa ja on yleinen teknologian kehittäjien parissa. Siksi se sulkee näistä toiminnoista pois monet naiset. (Vehviläinen 2005, 153 – 154.)

Kun kahden tai useamman eri alueen asiantuntemus kohtaa, niin ymmärryksen löytäminen, puolin ja toisin, on usein hyvin työlästä. Matemaattisen logiikan maailmaan on yhteiskunnallis-kulttuuristen käytäntöjen vaikea tunkeutua. Käspaikassa se kuitenkin on onnistunut. Yhteisymmärryksen avain oli Käspaikan tapauksessa virkkuukoukku, jonka Pirjo antoi Turkalle tietokoneen korjausvälineeksi, ja se toimi mainiosti. ”Sittemmin jäikin koko mies koukkuun”, kertoo Pirjo, ja lisää, että aika lailla henkilökohtaisiin suhteisiin on Käspaikan kasvutarina ja menestyskin ollut sidoksissa. Ihminen kun on, kaikkine ”edistyksellisine” konsteineenkin, lopulta niin kovin rajallinen otus yksinään. (Sähköpostikeskustelu Pirjo Sinervon 2.11.2005.)

Agraarikulttuurissa naisen asema määrittyi työkyvyn ja työteliäisyyden mukaan. Tyttöjen käsityönopeutus oli perinteistä naiskasvatusta. Se harjaannutti perheenemännän taitoja, jotka olivat perheelle ja kodille tarpeellisia. Aikakauden kotitalousideologian mukaan naisten uhrautuvan ja päättymättömän uurastuksen hyöty heijastuisi kotien kautta kansantalouteen ja kansakunnan hyvinvointiin. (Tuomaala, 2004, 91, 232.) Nyt tämä ei enää riitä yhteiskunnalle. Naisaivoja tarvitaan nykyisin myös teknologian kehittämisessä. Tyttöjä patistellaan ”poikien käsityöihin” ja sitä kautta tekniikan opintoihin, jotta heidän ”uhrautuva ja päättymätön uurastuksensa” saataisiin suoremmin valtakunnan kilpailukykyä hyödyttämään. Teknologisia laitteita ja niiden käytössä tarvittavaa tietämystä tarjotaan yhtäläisenä oikeutena kaikille kansalaisille, joilla puolestaan on velvollisuus käyttää tarjoutunutta hyväkseen. Liberaalifeministisen lähestymistavan mukaisesti keskitytään tasa-arvoon yksilöiden oikeuksina, ja naisten asenteita ja tietämystä pyritään muuttamaan niin, että heitä saataisiin enemmän teknisille aloille, etenkin silloin, kun tulee pula työvoimasta ja innovaattoreista. (Vehviläinen, 2005, 163, 166.) Nimenomaan naisilla nähdään sukupuolen tässä suhteessa olevan ongelma. On hyvin harvinaista, että miehillä sellaista ongelmaa havaittaisiin (Husu 2005, 24 – 25, 30).

Kuitenkaan ei tietokoneiden, internetin ja matkapuhelimien käytössä ole Suomessa ollut eroja miesten ja naisten välillä enää 1980-luvun alusta alkaen. Kaikki käyttävät niitä ahkerasti (Vehviläinen 2005, 152). Silti asiantuntijuus ja taidot teknologian käytössä ovat osoittautuneet useissa suomalaissa tutkimuksissa vahvasti sukupuolittuneiksi. Paitsi koulutuksessa, myös informaatioyhteiskuntaan liittyvissä poliittisissa asiakirjoissa korostetaan nimenomaan teknologian käyttötaitojen tärkeyttä, eli miehistä asiantuntijuutta (emt., 154). Ja vaikka suomalaiset naiset todella käyttävät tietotekniikkaa monipuolisesti sekä työssään että kotona, he kuitenkin määrittelevät itsekin itsensä ei-osajiksi. Tätä tekemisen ja siitä kertomisen epäsuhtaa ei esiinny poikien ja miesten keskuudessa. Naiset ovat niin sanottuja myöhäisiä käyttäjiä, mutta eivät silti sen huonompia kuin miehet, jotka ottavat aina heti uudet vempaimet leluikseen ja ”kehittävät” uutta teknologiaa ”maailmoissa, joihin ei kuulu naisia”. (Emt., 155, 157.)

Voidaan sanoa, että Käspaikassa *high tech* ja *high touch* kohtaavat toisensa. Tällaiset spontaanisti syntyneet tietotekniikan ja jonkun muun osaamisen alueen kohtaamispaikat antavat aavistaa, että sukupuoli ei ehkä olekaan ongelma naisten ja teknologian suhteessa. Ongelma näyttäisikin olevan siellä, missä tekniikan koulutusta suunnitellaan, ja myös siellä, missä taloudellisesta kilpailukyvyvystämme eniten huolta kannetaan, eli miesten vahvoilla alueilla. Tarvitaan enemmän yhteistyötä teknologian ja muiden osaamisalueiden välillä ja enemmän yhteistyötä myös naisten ja miesten välillä. On hyvä, kun huolehditaan siitä, että naiset eivät syrjäyttäisi teknologiaa elämästään ja toiminnastaan. Tasa-arvon, elämänlaadun ja jopa taloudellisen kilpailukyvyvynkin kannalta on kuitenkin yhtä tärkeää huolehtia myös siitä, että miehet eivät syrjäyttäisi hoivaa, huoltoa ja opetustyötä omasta elämästään ja toiminnastaan.

Lähteet

Husu, L. 2005. Sukupuolta ja tiedeyhteisöä tutkimassa. Teoksessa Liisa Husu ja Kristiina Rolin (toim.) Tiede, tieto ja sukupuoli. Helsinki: Gaudeamus, 12- 36.

Kojonkoski-Rännäli, S. 2005. Pohdintoja käsityö-oppiaineesta. www.oph.fi/edu.fi/perusopetus/opetussuunnitelman_perusteet/avauksia_opsiin/kasityo. Tammikuu 2005

Kröger, T. 2003. Käsityön verkko-oppimateriaalien moninaisuus ”Käspaikka”-verkkosivustoissa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o 90.

Mantere, H. 2005. Vuoden tekstiiliopettaja toimii verkossa ja verkostoissa. (Haastattelijana Päivikki Pietarila)

Tekstiiohpettaja 51 (4),11.

Tuomaala, S. 2004. Työtätekevistä käsistä puhtaiksi ja kirjoittaviksi. Suomalaisen oppivelvollisuuskoulun ja maalaislasten kohtaaminen 1921 – 1939. Bibliotheca Historica 89. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vehviläinen, M. 2005. Tekniikan miehisten käytäntöjen jäljillä: sukupuolen ja teknologian tutkimuksesta. Teoksessa Liisa Husu ja Kristiina Rolin (toim.) Tiede, tieto ja sukupuoli. Helsinki: Gaudeamus, 150 – 169.

Uudet teknologiat ja kaupallinen seksi

Marjut Jyrkinen, tutkija

Marjut Jyrkinen, FT, on opiskellut kansainvälistä politiikkaa Helsingin yliopistossa (VTM), ja hänen tutkimuksellisia kiinnostuksen kohteitaan ovat organisaatiot, monimuotoisuusjohtaminen, politiikka, globalisaatio ja sukupuoli. Jyrkinen työskentelee tällä hetkellä Hankenin Johtamisen ja organisaatiotutkimuksen laitoksella ja on Gender Relations in Organisations, Management and Society -tutkimusryhmän jäsen. Jyrkinen on tutkinut väitöskirjassaan The Organisation of Policy Meets the Commercialisation of Sex. Global Linkages, Policies, Technologies (2005) sukupuolta, seksuaalisuuden kaupallistamista, uusia teknologioita ja näitä koskevia toimintakäytäntöjä ja politiikkoja. Väitöskirja oli osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusprojektia 2001-2003 'Sexualised Violence, Global Linkages and Policy Discourses', jota johti professori Jeff Hearn.

Lyhennelmä: Väitöskirjatutkimuksessani The Organisation of Policy Meets the Commercialisation of Sex. Global Linkages, Policies, Technologies (Jyrkinen 2005; sähköisessä muodossa osoitteessa <http://www.hanken.fi/portals/pubmanager/pdf/146-951-555-882-4.pdf>) tarkastelin seksuaalisuuden kaupallistamista, sekä seksikauppaa ja uutta informaatio- ja kommunikaatioteknologiaa koskevia toimintakäytäntöjä ja politiikkaa Suomessa. Kaupallisen seksin nopea kasvu 1990-luvulla ja sen vähittäinen normalisoituminen ovat sidoksissa Suomessa ja lähialueilla tapahtuneisiin suuriin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin sekä seksikaupan monimutkaisiin kytköksiin ympäröivän yhteiskunnan ja erilaisten organisaatioiden kanssa. Sukupuolten välistä tasa-arvoa korostavassa maassa seksikaupan kasvu ja yleisempi seksuaalisuuden kaupallistaminen tapahtui monille viranomaisille eräänlaisena yllätyksenä, johon ei oltu valmistauduttu, eikä siihen ole vieläkään pystytty tarpeeksi tehokkaasti vastaamaan.

Tutkimuksessani pyrin luomaan moniulotteisen ja poikkitieteellisen viitekehyksen seksuaalisuuden kaupallistamisen tarkastelemiseen. Suomen sijainti geopolittisesti idän ja lännen rajamaastossa edellyttää ymmärtämystä seksikaupan toimintamekanismeista, sen sisäänrakennetuista ja ulospäin suuntautuvista kytköksistä, joiden kautta kaupallinen seksi linkittyy vaivattomasti osaksi ympäröivää yhteiskuntaa, organisaatioita ja ihmisten arkipäiväistä elämää. Näin tapahtuu myös niissä tapauksissa, joissa tätä ei toivota eikä haluta. Kaupallisen seksin "valtavirtaistaminen" ja invaasio – erityisesti naisten ja lasten oikeuksien kannalta, mutta myös laajemmin mm. suhteessa sukupuolten väliseen tasa-arvoon – aiheuttaa aiheellisestikin monilta osin hyvin suurta huolta.

Suomessa uusien informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden merkitys ja usko niihin on hyvin suuri, mikä luo toisaalta jännitettä kaupallisen seksin kasvun ja sen säätelämisen osalta. Seksikauppa hyödyntää yhä enenevässä määrin, sekä paikallisesti että kansainvälisesti, uusia informaatioteknologioita. Uudet teknologiat mahdollistavat kaupallisen seksin aiempaa laajemman ja tehokkaamman tuottamisen ja levittämisen globaalilla ja paikallisilla tasoilla. Tästä esimerkkejä ovat mm. Internetpornografia, roskapostina sähköposteihin tipahtava seksi/porno-spam, pornografia- ja prostituutiokuvastoa käyttävät konsolipelit ja kännykkäsovellukset pornografialle. Samalla "perinteisemmät" seksikaupan muodot, kuten prostituutio ja naiskauppa, ovat edelleen olemassa huolimatta siitä, että lainsäädännön muutoksina näitä on pyritty osittain ja vähitellen torjumaan Suomessa. Kytkökset laillisen ja laittoman, toisaalta taas ristiriidat sukupuolikulttuurien ja sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta kehittävät nk. epäpyhiä liittoutumia, jotka pyrkivät vaikuttamaan siihen politiikkaan jota seksikaupan osalta tehdään.

Kansainväliset sopimukset ovat tärkeitä instrumentteja kaupallisen seksin säätelämisen kentässä. Ne vaikuttavat kansallisella tasolla, jossa lainsäädännön lisäksi myös muu poliittinen säätely on mahdollista esimerkiksi tutkimuksen, valistuksen ja ehkä myös alan itsesäätelyn kautta. Samalla erilaiset organisaatiot, myös liikeyritykset, joutuvat pohtimaan enenevästi sisäisiä säätelymekanismejaan kaupallisen seksin kentässä. Kytkennät seksikauppaan ovat vaaratekijöitä mm. organisoituneen rikollisuuden kautta, mutta ne voivat aiheuttaa yrityksille ja organisaatioille ongelmia myös välillisesti, esimerkiksi organisaatiokuvaava vahingoittavina tekijöinä, kuten olemassa olevan teknologian väärinkäyttönä sekä suoranaisesti taloudellisina menetyksinä (esim. sukupuolisyrjintä ja seksuaalinen ahdistelu ja häirintä).

Tutkimuksen aineisto koostui 30 puolistrukturoidusta avainorganisaatioiden johtajien ja asiantuntijoiden haastattelusta sekä toimintakäytäntöjen ja poliittisten dokumenttien analyysistä. Tarkastelen puheenvuorossani erityisesti sitä, kuinka haastattelumateriaalista esiin nousseiden diskurssien kautta voidaan peilata laajemminkin sitä, kuinka seksuaalisuuden kaupallistamiseen uusien teknologioiden kautta suhtaudutaan ja miten sukupuoli vaikuttaa tähän.

Kohti kaikkien tietoyhteiskuntaa?

Suomi on kansainvälisesti tunnettu vahvan teknologisen osaamisen maana, joka on aktiivisesti suuntautunut kohti tietoyhteiskunnan kehittämistä. Informaatioaikaa ja informaatioyhteiskuntaa laajalti tutkineet professorit Manuel Castells ja Pekka Himanen (2001) ovat arvioineet, että Suomi on onnistunut monissa tietoyhteiskuntaan liittyvissä pyrkimyksissään nimenomaan sen vuoksi, että dynaaminen teknologinen kehitys ja talouden energisyys on pystytty yhdistämään yhteiskunnalliseen vastuullisuuteen. Suomessa tietoyhteiskunta ja siihen liittyvät palvelut ja tuotteet ovat yleisesti ottaen kansalaisten ulottuvilla suhteellisen laaja-alaisesti.

Toisaalta, tietoyhteiskunta sekä teknologioiden kehittäminen ja soveltaminen eivät suinkaan väistämättä tai automaattisesti ota huomioon eri yhteiskuntaryhmien tarpeita ja niihin liittyviä kysymyksenasetteluja. Itse asiassa usein teknologiaa, tietoa ja tiedon tuottamista tulkitaan ikään kuin objektiivisina ja sukupuolineutraaleina tehtävinä

ja rakenteina. Näin tilanne ei kuitenkaan ole, vaan tiedon ja teknologioiden tuottaminen ja niihin liittyvät toimijuudet ovat hyvin pitkälle sukupuolittuneita rakenteita, ja ne perustuvat yhä usein sille, että perusnormina pidetään miestä, tarkemmin sanottuna keskiluokkaista angloamerikkalaista miestä.

WomenIT hankkeen idea ja slogan ”jotta teknologia ei syrjäytyisi naisista” pitää sisällään tärkeän näkökulman tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja hyödyntämiseen: olisi virhearvio etsiä ja tuottaa teknologisia innovaatioita siten, että enemmistö väestöstä, nimittäin naiset, eivät olisi aktiivisesti näissä prosesseissa mukana. Teknologiat, niiden kehittäminen ja soveltaminen ovat vahvasti sukupuolittuneita alueita, ja niiden merkitykset ja seuraukset usein varsin erilaisia naisille kuin miehille. Vastaavasti erot myös erilaisten naisten ja naisryhmien välillä ovat huomattavia suhteessa teknologiaan. Siinä missä koulutettu valkoinen länsimainen nainen voi selkeästi hyötyä teknologioista ja niiden globaalista soveltamisesta, saattaa kehittyvien maiden naisille tilanne näyttäytyä huomattavasti synkeämpänä.

Huolimatta siitä, että sekä paikallisesti että kansainvälisesti teknologiset innovaatiot voivat monelta osin lisätä positiivisia aspekteja naisten, lasten ja miesten elämässä eri yhteiskunnissa, tässä puheenvuorossa keskityn käsittelemään ja pohtimaan uuteen teknologiaan ja sen sovelluksiin liittyviä uhkakuvia ja negatiivisia puolia – uuden teknologian ja seksuaalisuuden kaupallistamisen välisiä suhteita ja kytköksiä, ja näiden vaikutusta erityisesti naisten elämään meillä ja muualla. Tarkoitan seksikaupalla *taloudellista toimintaa, jossa toisten ihmisten, pääsääntöisesti naisten ja lasten, ruumiita ja seksuaalisuutta markkinoidaan, myydään, vaihdetaan ja (hyväksi)käytetään seksin ostajien toiveiden nimissä* (Hearn & Jyrkinen 2000; Jyrkinen 2005). Seksikauppaan sisältyvät muun muassa prostituutio, pornografia, naiskauppa, seksiturismi sekä erilaiset muut kaupallisen seksin (liike)toiminnot kuten seksiravintolat ja seksipuhelimet. Uusien teknologisten innovaatioiden ja sovellusten kautta seksikauppa saa jatkuvasti uusia muotoja.

Professori Jeff Hearn ja sosiologi Wendy Parkin (2001; Hearn 2004) ovat tutkineet sitä, kuinka uusi teknologia tuottaa ja uusintaa seksuaalisuutta sekä positiivisessa mutta myös negatiivisessa mielessä. Teknologiat mahdollistavat, että ihmiset voivat etsiä ja löytää kumppaneita romanttisiin ja/tai seksuaalisuhteisiin virtuaalimaailman yhteyksien kautta, ilman että tätä yhteyttä tarvitsee hakea niin kutsutusti perinteisemmin, vaikkapa ravintoloista. Kohtaaminen virtuaaliyhteydessä voi olla demokratisoivaa ja vapauttavaa vaikkapa siten, että webissä käytävissä keskusteluissa henkilö voi toimia anonyyminä tai luoda itselleen uuden profiilin. Internet mahdollistaa tiedon hakemisen seksuaalisuuteen liittyvistä kipeistäkin asioista, ja toisaalta kohtaaminen virtuaalisesti voi olla seksuaalisesti virittävää ja tapa etsiä mielihyvää. Kuitenkin samalla uudet teknologiat mahdollistavat monenlaisia seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan muotoja, kuten nais- ja lapsikaupan tehokkaan organisoimisen kansainvälisesti, prostituution ja pornografian maailmanlaajuisen markkinoinnin ja myymisen, tai erilaisten alaryhmittymien, kuten pedofiilien tai seksuaalista väkivaltaa ihannoivien ryhmittymien, tiiviin keskinäisen yhteydenpidon.

Globalisoituva seksikauppa ja sen kytkökset

Kaupallisen seksin nopea lisääntyminen Suomessa reilu vuosikymmen sitten nosti esiin kysymyksen seksikaupan kontrolloimisen tarpeesta. Seksikaupan nopea kasvu 1990-luvulla ja sen vähittäinen normalisoituminen, tai lähinnä normalisoiminen, ovat sidoksissa Suomessa ja Suomen lähialueilla tapahtuneisiin suuriin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin sekä seksikaupan monimutkaisiin kytköksiin ympäröivän yhteiskunnan ja erilaisten organisaatioiden kanssa. Sukupuolten välistä tasa-arvoa korostavassa maassa seksuaalisuuden kaupallistaminen tapahtui monille viranomaisille eräänlaisena yllätyksenä, johon ei oltu valmistauduttu eikä siihen ole vieläkään pystytty tarpeeksi tehokkaasti vastaamaan.

Kaupallinen seksi kytkeytyy tiiviisti globalisoitumisen prosesseihin ja sen varjoalueisiin (Penttinen 2004). Usein organisoitunut rikollisuus ja rikollisryhmittymät haluavat raivata seksikaupan markkinoiden kautta tilaa muuhun lailliseen tai laittomaan liiketoimintaan. Myös Suomessa rikollisryhmittymät ovat toimineet näin (Nurmi 1999a, 1999b, 2002; Leskinen 2003). Kansainväliset rajat ylittävä seksikauppa ei kuitenkaan voi menestyä ilman paikallisia kontakteja. Kytkökset paikallistason toimijoihin, erityisesti niihin, jotka rekrytoivat uusia naisia ja alaikäisiä ja niihin, jotka tuntevat alue- ja paikallistason markkinat sekä omaavat tarvittavia kytköksiä muihin organisaatioihin, ovat seksikaupan toiminnalle ensiarvoisen tärkeitä.

Paikalliset toimijat ovat välttämättömiä järjestäytyneen rikollisuuden ja ”puolilillisen” harmaan talouden toiminnalle. Siksi järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuksessa usein toistuva lähtökohta keskittyä lähinnä ulkopuolisten/ulkomaisten ryhmien toimintaan on melko harhaanjohtava. Tätä tendenssiä voi selittää esimerkiksi se, että ”paha” on helpompi mieltää oman valtion tai etnisen ryhmän ulkopuolelta tulevaksi, mikä heijastaa muukalaispelkoa ja rasismia. (Ks. Albin 1997; Ryan ja Rush 1997; Adamodi yms. 1998.) Toisaalta esimerkiksi suomalaisten viranomaisten ja päättäjien hidas reagointi 1990-luvun alusta lähtien kasvaneeseen kaupalliseen seksiin ja sen laittomaan toimintaan liittyviin kytkentöihin voidaan tulkita jähmeydeksi ja haluttomuudeksi puuttua epämiellyttäviin ja kiusallisiin ilmiöihin.

Uudet teknologiat muodostavat keskeisen kytkentäpinnan kaupallisen seksin kasvulle: esimerkiksi Internet, roskaposti ja kolmannen sukupolven kännykkäpuhelimet palveluineen ovat avanneet kustannustehokkaan väylän seksikaupan markkinoinnille. Ne myös luovat jatkuvasti uusia tuotteita ja palveluita, joita voidaan aktiivisesti ja melko pienin investoinnein tarjota suurelle määrälle potentiaalisia seksin kuluttajia. (Hughes 2002; Hearn ja Parkin 2001; Jyrkinen 2005.) Seksikauppa on usein edelläkävijänä kehiteltäessä teknologian sovelluksia, joiden taloudelliset potentiaalit ovat suuria. Tämän vuoksi seksikaupan toimijat pyrkivät rekrytoimaan palvelukseensa informaatioteknologian huippuasiantuntijoita sekä verkostoitumaan laillisen liiketoiminnan ja viranomaisten piirissä toimivien avainhenkilöiden kanssa (Albin 1997; Adamodi yms. 1998).

Seksikaupan globalisoituminen ja normalisoituminen kytkeytyvät myös siihen, että rajat hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän ja samalla laillisen ja laittoman välillä hämärtyvät. Tai pikemminkin, kaupallisen seksin toimijat pyrkivät aktiivisesti siihen, että näitä rajoja hämärretään ja siirretään mahdollisimman pitkälle hyväksyttävän ja harmittoman toiminnan suuntaan. Pornografisoitumisen ja seksikaupan normalisoitumisen prosessien myötä ihmisten arkipäivään tunkeutuu vähitellen mutta taukoamatta sellaisia seksuaalissävytteisiä viestejä, joita he eivät välttämättä halua, mutta jotka siitä huolimatta tulevat niin tutuiksi, ettei niihin enää kiinnitetä suurempaa huomiota eikä niitä jakseta vastustaa. Tällaisista viesteistä tulee osa arkea ja samalla niiden kautta määritellään uudelleen seksuaalisuutta, sukupuolta ja parisuhteita. (Barry 1995; Jeffreys 1997, 2002; Månsson ja Söderlind 2004; Jyrkinen 2005). Itse asiassa, nämä arvot ja ideologiat joita tätä kautta tarjotaan, ovat usein hyvinkin perinteisiä ja peruspatriarkaalisia.

Innostusta, epäilyä ja huolestumista

Tarkastelen seuraavassa uuden teknologian ja seksikaupan markkinoita ja risteyskohtia väitöskirjaani varten haastattelemieni kolmenkymmenen avainorganisaatioiden asiantuntijoiden ja johtajien puheen kautta. Nämä organisaatiot edustivat viittä eri aluetta yhteiskunnassa: kansainväliset asiat; laki ja järjestys; sosiaali- ja terveystieteet ja tasa-arvo-asiat; kauppa, liikenne ja viestintä; ja, alan itsesääntely ja bisnestoiminta. Näiden haastattelujen kautta tarkastelen, miten seksikauppaan ja uusien informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden vaikutuksiin tähän alueeseen suhtaudutaan viranomaisten keskuudessa ja muissa avainorganisaatioissa ja sitä, kuinka sukupuoli vaikuttaa tähän.

Kaiken kaikkiaan lähes jokainen kolmestakymmenestä haastatelluista johtajista ja asiantuntijoista suhtautui yleisesti ottaen hyvin myönteisesti uusiin informaatio- ja kommunikaatioteknologioihin. Tämä vastaa pitkälti yleistä Suomessa vallitsevaa teknologiamyönteistä asenneilmapiiriä, ilman suuria eroja naisten ja miesten välillä (Korvajärvi 2004). Kuitenkin suhteessa uusiin teknologioihin ja niiden aiheuttamiin mahdollisiin uhkiin seksikaupan laajenemisen osalta, haastateltavien mielipiteissä oli varsin huomattavia eroja.

Aineistosta nousi esiin kolme erilaista puhetta (diskurssia) uusien teknologioiden ja kaupallisen seksin osalta: sitoutuneiden diskurssi, kompromissidiskurssi ja huolestuneiden diskurssi.

Teknologiaan vahvasti *sitoutuneiden diskurssissa* korostettiin sitä, että liiketoiminnan vapaus on keskeinen arvo, ja myös teknologiaa hyödyntävän seksikaupan osalta tätä tulee noudattaa huolimatta siitä, että se joidenkin ihmisryhmien oikeuksien osalta olisi vahingollista. Nämä haastateltavat näkivät siirtymän teknologiavetoiseen yhteiskuntaan väistämättömänä ja välttämättömänä, ja pääsääntöisesti vähättelivät uusien teknologioiden vaikutusta seksuaalisuuden kaupallistamiseen. Tässä puheessa oli läsnä vahva ymmärtämys ja sympatia kaupallisen seksin ostajien, kuluttajien ja alan liiketoimintaa pyörittävien tahojen toimia ja toivomuksia kohtaan.

H: (--) on parempi et ne menee, sen sijaan, että joku menee raiskaamaan, niin että se kattoo niinku jostain netistä tai videolta jotain sellaista [pornoa], jos se saa siitä, et se ei tee sitä. (Ryhmä itsesääntely ja bisnes, mies)

H: (--) [aikuisviihdelinjoilla] kuitenkin se valtaosin niinku se keskustelu, niin se on itse asiassa ihan tämmöstä tavallista vaan niinku ihmisen kaipuuta toisen luo (--) ja sitä kautta sillä on varmaan ihan niinku terapeuttinen merkitys (--) (Ryhmä itsesääntely ja bisnes, mies)

Tämän diskurssin sisällä huolenaiheeksi nousi se, että joitakin miehiä saatetaan jymäyttää ja että he voivat joutua pahaan addiktioloukkuun. Huolta kannettiin myös siitä, kuinka erityisesti välillisesti seksikaupasta hyötyvien yrityksen taloudelliset edut voidaan turvata.

H: (--) enää ei oo oikeestaan niinku sen [seksipuhelinlinjojen] sisällön suhteen ongelmia, niin ongelma on tavallaan, et se teknisesti toimii ja tässä on nyt kokeiltu vaan, esimerkiksi Internet-maksamista (--) että kun sä oot netissä niin sulle tulee sieltä [palkki] jota sä voit klikata (--) ja sulle syntyy sitten niinku tämmönen puhelinverkkoyhteys (--). Siinä on vaan se ongelma ollut, että kun siellä on eri kieliä ja muuta, niin kuluttaja ei niinku, kuluttajathan osaa kyllä olla hyvin tyhmiä, kun rahasta on kysymys (--) ja ne ei oo muka soittanut sinne ja tämmöisiä niinku epäselvyyksiä, jonka jälkeen se on nyt tavallaan mietintämyssyssä (--) että tarjotaanko me tällä lailla sitä vaiko eikö me tarjota. Siinä olis paljon parempia laskutuskanavia sitten meillä ittelläkin ihan normaalisti ottamalla joku tunnusluku ja sillä sä saisit pääsyn sinne (--) (Ryhmä itsesääntely ja bisnes, mies)

Kompromissidiskurssissa tuotiin esiin teknologian positiivisia että negatiivisia puolia. Siten esimerkiksi Internetin mahdollistamat yhteydet ihmisten välillä voivat olla varsin myönteisiä, ja taas toisaalta erilaiset verkostot joita esimerkiksi rikallisorganisaatiot muodostavat webin välityksellä nousivat esiin epähyväksyttävinä tekijöinä. Suurta huolta kannettiin lasten altistumiselta kaupallisen seksin maailmaan.

Kolmas puhe, jota kutsun *huolestuneiden diskurssiksi*, korosti sitä että uusien teknologioiden ja laajenevan seksikaupan kytkökset mahdollistavat entistä laajempia ja vakavampia naisten ja lasten oikeuksien rikkomuksia meillä ja maailmanlaajuisesti. Tämä puhe nosti esiin sen, että uusien informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden hyödyntäminen kaupallisen seksin alueella myös normalisoi tehokkaasti seksikaupaa.

H: Et siinä missä sä [seksin ostajat] jouduit niinku tietyllä tavalla (--) näkemään vaivaa ja hakeutumaan tietyille alueille tai tietyihin paikkoihin, niin nyt tää moderi teknologia luo, se kvalitatiivisesti muuttaa sitä, jossa monet näistä kaupallisen seksin palveluista on ikään kuin saatavilla missä vaan ja (--) monet näistä on saatavissa sun ikään kuin omaan olohuoneeseen (--) Ja mitä paremmaksi se teknologia laadullisesti kehittyi, niin sitä tietyssä mielessä

tää virtuaalitodellisuuden ja reaali maailman raja muuntuu häilyvämmäksi. Ja sit siinä on se pulma myös, että se missä aikaisemmin esimerkiksi perversioiden suhteen niin on ollut hyvin niinku erikoisia ihmisiä, jotka harrastaa kummallisia asioita, mutta niitä on kuitenkin keskimääräisesti aika vähän, niin ne on ollut niinku erikseen, sillä lailla tietyllä tavalla niinku itsekseen. Mut nyt tää teknologia mahdollistaa sen, että hyvinkin pienet alakulttuurit löytää toisensa, ja se saa semmosen näennäisen, että jos ajattelee, että sä Euroopasta tai globaalisti löydät kakssataa ihmistä, jotka harrastaa jotakin, niin sehän on mielettömän pieni määttä, mut se antaa kuitenkin selkeen niinku illuusion siitä, et kuulun ryhmään, meitä on monta, tämä minun tapani toimia tai tämän minun perversioni onkin ikään kuin normaali. (--) Ja siinä mielessä se niinku häivyttää tätä, se tietyssä määrin häivyttää realiteettia. (Ryhmä sosiaali- ja terveysasiat ja tasa-arvo, nainen)

MJ: Miten sä näkisit nää uudet informaatioteknologiat, et miten ne on vaikuttanut tähän kaupallisen seksin kenttään?

H: Mun mielestä se on räjähtänyt käsiin. Eilen oli [uutinen], että tulee ensimmäinen pornolähetys matkapuhelimeen, vielä viittivät kehua sitä [että] hieno homma. Lisää varmaan auto-onnettomuuksia. Et itse asiassa nää on liikenneturvakysymyksiäkin (*sarkastisesti*). Se on oikeesti ällöttävää kun avaa sähköpostinsa, kun siellä on noita [seksiroskapostiviestejä]. (Ryhmä sosiaali- ja terveysasiat ja tasa-arvo, nainen)

Haastateltavat jakautuivat näissä kolmessa diskurssissa melko selkeästi sukupuolen mukaan siten, että sitoutuneiden diskurssi koostui yhtä lukuun ottamatta miehistä, ja toisaalta taas huolestuneiden diskurssi pääsääntöisesti naisista. Useimmat haastateltavat, 2/3, olivat suhteellisen varovaisia uusia teknologioita ja seksikauppaa koskevasta säätelystä ja sen muodoista. Kontrollin vähäisyyteen näillä alueilla on nähdäkseni löydettävissä ainakin neljä erilaista syytä.

Ensinnäkin, tietotaito uuden teknologian osalta keskittyy viranomaisissakin sellaisille osa-alueille, joiden tehtävänä on edistää kilpailua, elinkeinotoimintaa ja teknologisia innovaatioita. Tämä eräänlainen kaksoisrooli sekä edistäjänä että valvojana luo samalla ilmeisiä jännitteitä. Toisaalta taas ne organisaatiot joille seksikaupan valvontafunktio kuuluu osaltaan yleisemmin, eivät aina omaa vahvaa teknologista asiantuntemusta.

Toiseksi, haastateltavien keskimääräinen ikärakenne (50 vuotta) oli korkeampi kuin niissä ryhmissä jotka edustivat teknologian ja alan itsesäätelyn alueita (40 vuotta). Monesti varttuneemmissa ikäluokissa teknologinen osaaminen jää nuorempien sukupolvien osaamista vähäisemmäksi. Nuoret ovat usein omia vanhempiaan kiinnostuneempia uusimista teknologisista sovelluksista ja taitavampia niiden käytössä. Siten monia innovaatioita suunnataan myös nuorille. Viimeisten trendien seuraamisessa ja kontrolloimisessa myös valvovilla viranomaisistoilla saattaa olla myös puutteita osaamisessa.

Kolmanneksi, Suomen korkeaa teknologista osaamista arvostetaan suuresti, ja siten uusista teknologioista muodostuu yhteiskunnassa eräänlainen "pyhä lehmä", jonka toimintaa ei sovi kritisoida eikä rajoittaa. Näin edes sellaisiin kehityskulkuihin puuttuminen, jotka rikkovat naisten ja lasten oikeuksia on usein hankalaa. Lainsäädännön tai muiden sitovien kontrollitoimien sijasta uusien teknologioiden kohdalla on päädytty alan itsesäätelyyn.

Neljänneksi, usein uusien teknologioiden kautta tapahtuva seksikauppa antaa mahdollisuuden näennäisesti etäännyttä hyväksikäytön elementeistä, joita on helpompi havaita niin kutsutuilla "perinteisemmillä" ja konkreettisesti lähempänä tapahtuvilla seksikaupan alueilla. Seksikaupan virtuaaliset muodot voivat etäännyttää siitä tosiseikasta, että niidenkin tuottamiseen liittyy usein naisten ja lasten hyväksikäyttöä. Näin osa seksikaupasta pyrkii muokkautumaan "suttuisesta salonkikelpoiseksi" liiketoiminnaksi ja normalisoitumaan osaksi ihmisten tavallista arkielämää ja kuluttamista.

Kaupallisen seksin arkipäiväistyminen osaksi ihmisten tavanomaista elämää on seksikaupan ylläpitäjien ja hyötyjien intresseissä. Normalisoitumisen prosessit ovat käynnissä muun muassa mediassa, jossa esimerkiksi porno tuotannon tai seksin myymisen "tähtiä" esitellään kuten muitakin menestyneitä henkilöitä eräänlaisina esikuvina. Samalla "seksiuraa" markkinoidaan erityisesti nuorille väylänä nopean taloudellisen edun ja maineen saavuttamiseen. Myös uusia kuluttajaryhmiä houkutellessaan seksikaupan piiriin. Esimerkiksi naisille pyritään räätälöimään ja markkinoimaan yhä enenevässä määrin kaupallisen seksin "palveluita" ja heidän hyväksyntäänsä haetaan normalisoimalla niitä harmittomaksi viihteeksi (Halmekoski 2002; ks. erityisesti Åsvik ja Åsvik 2004 sekä Iron 2004).

Kaupallinen seksi – seksin ja seksuaalisuuden kaupallistaminen ja kuluttaminen – on osa sukupuolikulttuuriin kiinnittyvää taloudellista toimintaa, jonka kautta erityisesti naisten ruumiillisuuksista, seksuaalisuuksista ja sukupuolirooleista annettuja ja rakennettuja määrittelyjä vahvistetaan ja uusinnetaan. Seksikauppa hämärtää yksityisen ja julkisen välisiä rajoja ja viestittää "seksuaalisesta vapaudesta", jonka se väittää mahdollistuvan seksikaupan tuotteiden ja palveluiden kuluttamisen kautta. Seksikaupan arvot ja asenteet, erityisesti maskuliinisuutta ja (miesten) seksuaalisia oikeuksia kohtaan, sopivat hyvin vallalla oleviin perinteisiin käsityksiin sukupuolirooleista. Ne vaikuttavat taustalla, kun seksikauppa hakee jatkuvasti uusia kuluttajia ja käyttäjiä.

Uusilla teknologioilla on merkittävä vaikutus seksuaalisuuden kaupallistamiseen ja sen paikallisiin ja globaaleihin muotoihin. Suomi pysyäkseen arvostettuna tietotekniikan kärkimaana tarvitsee myös tätä aluetta koskevia toimintakäytäntöjä, politiikka ja niiden soveltamisen valvontaa. Toivon selkeää viestiä siitä, että naiset halutaan mukaan tietoyhteiskunnan kehittämiseen, ei seksikaupan liiketoiminnan tuotteiksi, välikappaleiksi tai edes uusiksi kuluttajiksi. Suomella on hyvä mahdollisuus aivan lähitulevaisuudessa antaa selkeä suuntaviiva tähän säätämällä laki joka kriminalisoi seksin ostamisen. Kysymystä erilaisista vapauksista tulisi asettaa siten, että emme keskustele ainoastaan vapaudesta johonkin (freedom to), vaan myös (freedom from) vapaudesta olla vapaa seksuaaliselta

hyväksikäytöltä ja sitä uusintavien viestien tulvalta.

Lähteet

- Adamodi, Sabrina, Di Nicola, Andrea, Savona, Ernesto U. ja Zoffi, Paola (1998) *Organised Crime Around the World*. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations. Publication Series No. 31.
- Albini, Joseph L. (1997) 'The Mafia and the Devil: What They Have in Common'. Julkaisussa P. Ryan ja G. Rush (toim.) *Understanding Organized Crime in Global Perspective. A Reader*. Thousand Oaks: Sage. Ss. 63-70.
- Barry, Kathleen L. (1995) *Prostitution of Sexuality: Global Exploitation of Women*. New York: New York University Press.
- Castells, Manuel ja Himanen, Pekka (2001) *Suomen tietoyhteiskuntamalli*. SITRA 242. WSOY.
- Halmekoski, Tuija (2002) 'Eroitiikan markkinat – nyt myös naisille'. *Anna-lehti* 35-36/2002, ss. 24-27.
- Hearn, Jeff (2004) 'Glocalisations, ICTs, Organisations, Sexualities and Sexualised Violences: Analysing the Contradictions'. Julkaisussa P. Eriksson, J. Hearn, M. Jyrkinen, S. Meriläinen, J. Moisander, H. Niemi, K. Rolin, S. Vanhala, E. Henttonen, M. Hiillos, S. Katila and T. Tallberg (eds.) *Sukupuoli ja organisaatiot liikkeessä? : Gender and Organisations in Flux?*. Hanken Research Reports 60. Helsinki: Hanken, Swedish School of Economics and Business Administration. Ss. 307-331.
- Hearn, Jeff ja Jyrkinen, Marjut (2000) 'Uudet teknologiat, globalisaatio ja seksiteollisuus'. *Naistutkimus* 4/2000, ss. 67-71.
- Hearn, Jeff ja Parkin, Wendy (2001) *Gender, Sexuality and Violence in Organizations: The Unspoken Forces of Organization Violations*. London: Sage
- Hughes, Donna M. (2002) 'The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children'. *Hastings Women's Law Journal*, Vol. 13:1 2002, ss. 129-148.
- Iron, Tara (2004) *Helsinki Erotica*. Otavan Kirjapaino Oy, Helsinki: Like.
- Jeffreys, Sheila (1997) *The Idea of Prostitution*. Melbourne: Pinifex Press.
- Jeffreys, Sheila (2002) 'The International Political Economy of Pornography'. Julkaisussa *Ihminen lihatiskillä*. Tasa-arvoasian neuvottelukunnan 30-vuotisjuhlaseminaari 4.12.2002. TANE-monisteita 2002:3. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Ss.14-24.
- Jyrkinen, Marjut (2005) The Organisation of Policy Meets the Commercialisation of Sex. Global Linkages, Policies, Technologies. *Ekonomi och samhälle* Nr 146. Helsinki: Hanken, Swedish School of Economics and Business Administration. <http://www.hanken.fi/portals/pubmanager/pdf/146-951-555-882-4.pdf>
- Korvajärvi, Päivi (2004) 'Women and Technological Pleasure at Work?' Julkaisussa T. Heiskanen ja J. Hearn (eds.) *Information Society and the Workplace*. London: Routledge. Ss. 125-142.
- Leskinen, Jari (2003) 'Organisoitu paritus ja prostituutio Suomessa'. *Rikostutkimus* 2002. Helsinki: Keskusrikospoliisi. Ss. 9-30.
- Månsson, Sven-Axel and Söderlind, Peder (2004) *Sexindustrin på nätet. Aktörer, innehåll, relationer och ekonomiska flöden*. Växjö: Egalité.
- Nurmi, Reet (1999a) 'Organised Mobile Prostitution from Western Russia and Estonia to Finland as a Micro-level Criminal Activity'. Julkaisussa L. Hollmén ja M. Jyrkinen (toim.) *Building up a Network for Monitoring, Analysing and Combating Trafficking in Women and Children*. European Commission STOP-project report. Helsinki: Ministry of the Interior. Ss. 39-45.
- Nurmi, Reet (1999b) 'Mobile Russian Prostitution in Finland'. *Conference report on 'Breakdown of Borders – Trafficking in Women'*, Kööpenhamina 2.-4. joulukuuta 1999. International Abolitionist Federation. Ss. 69-77.
- Nurmi, Reet (2002) 'Prostitution at the Limits of Risks'. Julkaisussa U. Aaltonen, A. Arsallo ja M. Sinkkonen (toim.) *Being Positive. Perspectives on HIV/AIDS in the EU's Northern Dimension and Finland's Neighbouring Areas*. Saarijärvi: Stakes, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Ss. 175-185.
- Penttinen, Elina (2004) *Corporeal Globalisation. Narratives of Subjectivity and Otherness in the Sexscapes of Globalisation*. Tampere: University of Tampere.
- Ryan, Patrick J. ja Rush, George E. (1997) (toim.) *Understanding Organized Crime in Global Perspective. A Reader*. Thousand Oaks: Sage.

Indigenous Women and ICT Nepal Perspectives

Lucky Sherpa, Chairwoman

Mrs. Lucky Sherpa is an Indigenous Women Activist of Nepal. She is the Executive Director of Himalayan Indigenous Women Network (HIWN), General Secretary of National Indigenous Women Pressure Group (NIWPG) and Secretary of Public Affairs in Nepal Federation of Indigenous Nationalities (NEFIN). Currently, she is also a member of International Indigenous Steering Committee for WSIS Tunisia from Asia Region. Within the country, she has traveled to various remote villages of the indigenous communities. Being one of the indigenous women herself, she is well aware of the issues regarding indigenous women and their problems. She has been fighting for the restoration of rights of the indigenous people and women for many years. She has attended and delivered speeches in many UN seminars and workshops abroad. She has actively participated and contributed on the issues of Indigenous women and ICT in Indigenous Thematic Planning Conference for Tunisia World Summit on Information Society, Ottawa from 12th March-20th March 2005, Ottawa, CANADA. In July 25th in the World Congress on Women, Mrs. Sherpa have actively participated in the Women and ICT workshop and contribute her best to make up the Seoul Declaration on Women and ICT in favor of Indigenous women.

Nepal is a multi-ethnic state, comprised of a great social and cultural diversity. Along with the diversity, the country is characterized by widespread inequalities and discrimination in terms of ethnicity, language, gender and geography. Despite constitutional recognition in 1990 of Nepal as a multi-ethnic, multi-cultural and multi-lingual state, centrifuges of Brahmin and Chhetri hegemony has resulted in the exclusion of indigenous people¹, and Dalits from mainstream social, economic and political processes. Economic and social relations in Nepal continue to be governed by this deeply entrenched ethnic, caste and gender-based hierarchy, which has resulted in the disproportionate representation of indigenous people and Dalits among the country's poor. According to 2001 Census, Indigenous women make up 37.22 per cent of the total female population of the country.

Despite their majority in population, their participation in every sphere of development process is almost negligible. They are marginalized and oppressed from the state machineries as well as in civil societies. The United Nations has defined the status of women in the context of their access to knowledge, economic resources, and political power, as well as their personal autonomy in the process of decision making. When Nepalese indigenous women's status is analyzed in this light, the picture is generally bleak.

The indigenous women of Nepal are facing multiple discrimination. They have been oppressed for 236 years through racial, linguistic, cultural and religious discrimination. It is unfortunate reality that the indigenous women are deprived from non-formal and basic and primary education in their respective mother tongues. Their life expectancy rate as well as literacy rate is comparatively lower than that of the dominant women groups. They are denied to their right to information and have no voice at any levels of decision making beyond their households.

Rural indigenous women traditionally have little say in their own lives and their families in this poor country of Nepal. Most rural indigenous women have little contact with the world beyond their villages. In my country media is seriously captured by the dominant groups of my country. Therefore there is an invisibility of indigenous peoples issues in the media. They give very little priority to indigenous peoples issues.

Indigenous Women's visibility in the news is often in relation to sensational stories of rape, sexual harassment, domestic violence and other forms of violence. The core message that Indigenous women are victims or prone to abuse has been more pronounced over condemning men's continued violation of women's rights. Such portrayal has only served to reinforce rather than challenge men's oppression of women. Continued exposure to media reports on violence against women has only created more fear among many women. This in turn has affected their self-confidence and mobility (e.g., women avoid being in the streets late at night for fear of being sexually assaulted). During the past decade, advances in information technology have facilitated a global communications network that transcends national boundaries and has an impact on public policy, private attitudes and behaviour, especially of children and young adults. Everywhere the potential exists for the media to make a far greater contribution to the advancement of women. But these advancement have excluded indigenous women.

In Nepal only a handful of privileged people have access to information and the capacity to use it for development purposes. A series of factors, including literacy and education, language, time, cost, geographical location of facilities, social and cultural norms and women's computer and information search and dissemination skills constrain indigenous women's access to information technology. Therefore, it is the government's and non-governmental organization's role to make indigenous women aware of its importance and use it to improve their socio-economic status.

Indigenous Women find themselves in most cases, not only excluded from equal social and economic opportunities in general, but also in terms of the benefits offered by ICTs. There are unequal power relations in our societies that contribute to differential access, participation and treatment for men and women vis-à-vis access to, and control of ICTs. Without indigenous women's participation in decision-making in all spheres of life and at all levels of society, poverty will not be eradicated, nor will fully democratic societies be created. Limited access to ICT for Indigenous women also has the effect of reducing countries' competitiveness in the global market.

Recommendations:

1. Use ICT to strengthen indigenous women's networking, participation in democratic processes, economic

empowerment and poverty alleviation

2. Involve women in policy decisions and frameworks that regulate these technologies

3. Indigenous Women should have a role in shaping and re-designing the technology. Education and training must focus not only on using the technology but on fully understanding it

Train women where to find useful information, how to organize and use information for advocacy

4. Government Organizations

- a.) Support Indigenous women's participation in the new ICT by providing resources and infrastructure for women
- b.) For governments not to surrender their rights, specifically on the issue of Intellectual Property rights (IPR)
- c.) Protect indigenous people's traditional knowledge which are threatened by the new ICT

5. Be critical of the potential of new ICT to homogenize culture and threaten cultural diversity and realities of indigenous women

6. Develop gender and women's resources in the Internet and other new ICTs that contribute to the positive portrayal of women in their multiple roles and to women's empowerment

7. For governments to develop regulatory strategies that will address the issues of pornography, trafficking and sexual trade of women and children through the Internet

Conclusion:

An access to and use of Information and Communication technologies is directly linked to social and economic development therefore it is imperative to ensure that Indigenous women in Nepal understand the significance of these technologies and use them. If not, they will further be marginalized from the mainstream of the country and the world.

References

- Bhandari, S., 'Aboriginal violence against women', Contemporary Review, December 2003; available at <http://www.findarticles.com/> cf_0/m2242/1655_283/112095012/p1/article.jhtml
- Asian Development Bank, 2002, Empwerment of Women Project.
- Lucky Sherpa, 2005, "A Report on the Indigenous Women's Participation in the 49th session of the UN commission on the status of women".
- Jill K Carino, "Putting together a Picture of Asian Indigenous Women".
- NESAC, 1999, "Human Development Report".
- Ministry of Population and Environment, Nepal Population Report 2002, "Chapter 7 Women Empowerment".
- Mahila Web www.mahilaweb.org , media case studies.
- Information & Communication Technology, Policy and Strategy, Nepal, Human Resource Development, IDRC/NPC, Prof. Chhabi Lal Gajurel & Rajib Subba, Kathmandu, May 2000.

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

Katrina Harjuhahto-Madetoja, ohjelmajohtaja

Katrina Harjuhahto-Madetoja työskentelee hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman vetäjänä sekä tietoyhteiskunta-neuvoston pääsihteerinä. Aiempaa kokemusta hänellä on niin yksityiseltä kuin kuntasektorilta mm. Nokian, IVOn, Tampereen kaupungin, WM-datan ja Talentumin palveluksessa.

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

1. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma, lyhyt oppimäärä
2. Tasa-arvonäkökulma hallituksen tietoyhteiskunta-ohjelmassa
3. Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa
4. Omia havaintoja aihepiiristä
5. Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

Millainen on tietoyhteiskunta?

Hallitusohjelma

Hallituksella 4 poikkihallinnollista politiikkaohjelmaa:

- työllisyys, yrittäjyys, tietoyhteiskunta ja kansalaisvaikuttaminen

Tietoyhteiskuntaohjelman tarkoituksena lisätä:

- kilpailukykyä
- tuottavuutta
- sosiaalista tasa-arvoa
- alueellista tasa-arvoa
- kansalaisten hyvinvointia
- elämänlaatua

Pääministeri ja
4-henkinen ministeriryhmä
Tietoyhteiskuntaneuvosto ja
7 jaostoa

hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknikkaa koko yhteiskunnassa

Tietoyhteiskuntaohjelman avulla pyritään säilyttämään Suomen asema yhtenä TIVIn johtavista tuottajista ja hyödyntäjistä maailmassa.

Tietoyhteiskuntaohjelman päämissio on:

Koko kansan tietoyhteiskunta

- Kaikilla kansalaisilla tulisi olla mahdollisuus hyödyntää tietoyhteiskunnan palveluita
- Julkisen hallinnon tulisi lisätä tuottavuutta ja uudistaa prosessejaan ja toimintamallejaan ICT:n avulla
- Elinkeinoelämän tulisi kyetä parantamaan kilpailukykyään ICT:n avulla

Tietoyhteiskuntaohjelma

TOTEUTUSSUUNNITELMAN OSA-ALUEET HSA 2005 -ASIAKIRJA

1. Tietoliikenneyhteydet ja digitaalinen televisiotoiminta
2. Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiudet ja turvallinen tietoyhteiskunta
3. Koulutus, työelämä, tutkimus ja tuotekehitys
4. Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen julkishallinnossa
 - Julkishallinnon palveluiden kehittäminen
 - Sosiaali- ja terveydenhuolto
 - Julkishallinnon tietohallinto
5. Liiketoiminnan ja sisältöjen sähköistäminen
6. Lainsäädännölliset toimenpiteet
7. Kansainvälinen ulottuvuus

MINISTERIRYHMÄN KOKOUS 1.9.2004

TIETOYHTEISKUNTAOHJELMAN TAVOITTEISTA JOHDETUT YLEISPRIORITEETIT (taustalla mm. kevään 2004 ministeriökierros)

- Horisontaalinen ja vertikaalinen yhteistyö
- Palvelutuotannon kehittäminen (TIVIn avulla)
- Koulutus ja tietoyhteiskuntaosaaminen
- Tietoliikenneyhteydet
- Lainsäädäntö ja toimintaympäristö

Vuonna 2003 päätettiin panostaa julkiseen T&K-rahoitukseen lisää 200 miljoonaa € kuluvan hallituskauden aikana

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

1. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma, lyhyt oppimäärä
2. Tasa-arvonäkökulma hallituksen tietoyhteiskunta-ohjelmassa
3. Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa
4. Omia havaintoja aihepiiristä
5. Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

Yhteinen visio

- sitoumus rakentaa ihmiskeskeinen, kaikkien kansalaisten osallistumisen mahdollistava ja kehityssuuntainen tietoyhteiskunta
- YK:n ihmisoikeuksien julistukseen perustuva mielipiteen- ja sananvapaus on tietoyhteiskunnan oleellinen perustavapaus etsiä, ottaa vastaan ja lähettää tietoa kaikilla välineillä rajoista riippumatta
- ICT on tehokas väline tuottavuuden kasvussa, talouskasvun edistämiseksi ja elämänlaadun parantamisessa
- tasa-arvon korostaminen: digitaalikuilun kurominen ja marginalisoituneiden ryhmien huomioiminen

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman vaikuttavuustavoitteita asetettaessa korostui alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvo

- sukupuolten välistä tasa-arvoa ei ole erikseen korostettu
- katsotaan sisältyvän sosiaaliseen tasa-arvoon

Kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus hyödyntää tietoyhteiskunnan palveluja asuinpaikasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta.

Kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus hankkia kuhunkin elämäntilanteeseen soveltuvat tietotekniikan perustaidot, medialukutaidot sekä valmiudet tietoyhteiskunnan palveluiden käyttämiseen.

Työntekijöiden tietoyhteiskuntaosaaminen on työtehtävästä ja alasta riippumatta korkealla tasolla ja tietoyhteiskunnan takehityksen vaatima koulutetun työvoiman saatavuus ja laatu on taattu.

Tietokuntaneuvosto ja naiset

Tietoyhteiskuntaneuvostoon ei ollut ongelmaa löytää naisjäseniä.

Organisaatioita pyydettiin esittämään sekä mies- että naispuoliset jäsen ehdokkaat kokoumisvaiheessa.

Jaostojen osalta tilanne olikin monimutkaisempi...

Se kuvannee osaltaan yhteiskuntamme jakaantumista edelleen naisten ja miesten töihin sekä kiinnostuksen kohteisiin.

Mutta mitkä ovatkaan "mies-", mitkä "nais-" ja mitkä "tasa-arvojaostoja"?

- Tietoliikenne ja digi-tv
- Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiudet
- Koulutus, tutkimus ja tuotekehitys
- Työelämä
- Julkishallinnon sähköiset palvelut
- Sosiaali- ja terveydenhuolto
- Liiketoiminnan ja sisältöjen sähköistyminen

Jaostojen sukupuolijakauma on seuraavanlainen

Tietoliikenne ja digi-tv

3 naista ja 7 miestä

Asiantuntijoina 5 miestä

Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiudet

10 naista ja 2 miestä

Koulutus, tutkimus ja tuotekehitys

5 naista ja 7 miestä

Asiantuntijoina 2 miestä

Työelämä

7 naista ja 6 miestä

Julkishallinnon sähköiset palvelut

2 naista ja 11 miestä

Asiantuntijoina 5 miestä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

4 naista ja 8 miestä

Asiantuntijoina 2 naista ja 2 miestä

Liiketoiminnan ja sisältöjen sähköistyminen

6 naista ja 10 miestä

Asiantuntijoina 2 naista ja 3 miestä

Tietoyhteiskuntaneuvoston kokouksessa 23.11.2005 oli teemana kansalaisnäkökulma

Mm. ikäihmisten, lapsien, työttömien ja vammaisten tarpeet nousivat keskustelussa esille

Nais-miesnäkökulma ei noussut keskustelussa esille

Työvoimapolitiittinen koulutus, tietokoneen laajennettu B-ajokorttikurssi

Kurssin vetäjä, Kianta-opiston atk-opettaja Kari Heikkinen:

□ Useimmat opiskelijoista ovat yleensä naisia. Naiset ovat usein myös aktiivisempia ja kiinnostuneempia tekniikasta kuin miehet, Heikkinen kertoo, ehkä hieman yllättäen.

□ Naisten halu oppia näyttää nousevan siitä, että he pääsevät tekemään jotain aivan uutta. Tietotekniikka tuo teknisen ajattelun ja tekemisen naista lähelle usein ensi kertaa, joten he uskaltavat myös kysyä asioista perusteellisemmin.

□ Miehillä tekninen maailma on tutumpi, ja he saattavat antaa ymmärtää, että homma on hanskassa, vaikka opittavaa olisi, Heikkinen naurahtaa.

Lähde: SK kuukausiliite 1/2005

Meri Mäkelä kiittää turtaleppä, että ainoa koulutus alustaa ja miten se hääkää valuttaa. Terve kampaajamestariksi verkossa

Kampaajamestariksi verkossa

Kansainvälinen verkosto on ollut kampaajamestariksi verkossa. Verko-opettajien avulla on mahdollista opiskella verkossa koulutusta ja saada opettajien ohjeita ja tukea.

Verko-opettajien avulla on mahdollista opiskella verkossa koulutusta ja saada opettajien ohjeita ja tukea.

Verko-opettajien avulla on mahdollista opiskella verkossa koulutusta ja saada opettajien ohjeita ja tukea.

Verko-opettajien avulla on mahdollista opiskella verkossa koulutusta ja saada opettajien ohjeita ja tukea.

Verko-opettajien avulla on mahdollista opiskella verkossa koulutusta ja saada opettajien ohjeita ja tukea.

Tuhat tuntia tietoa

Tuhat tuntia tietoa on saatavilla verkossa. Tietoa on saatavilla verkossa.

Tuhat tuntia tietoa on saatavilla verkossa. Tietoa on saatavilla verkossa.

Tuhat tuntia tietoa on saatavilla verkossa. Tietoa on saatavilla verkossa.

Tuhat tuntia tietoa on saatavilla verkossa. Tietoa on saatavilla verkossa.

Tuhat tuntia tietoa on saatavilla verkossa. Tietoa on saatavilla verkossa.

Näyttelijä

Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa. Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa. Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa. Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa. Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa. Näyttelijä on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Karman

Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa. Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa. Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa. Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa. Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa. Karman on ollut kampaajamestariksi verkossa.

Lukihäiriöt voidaan parantaa tietokonepeleillä

Nokia Säätiö palkitsi kehitysneuro psykologian professorin

Juha-Pekka Raento

Suomessa yli kymmenellä prosentilla lapsista on vaikeuksia oppia lukemaan. Alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan. Alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

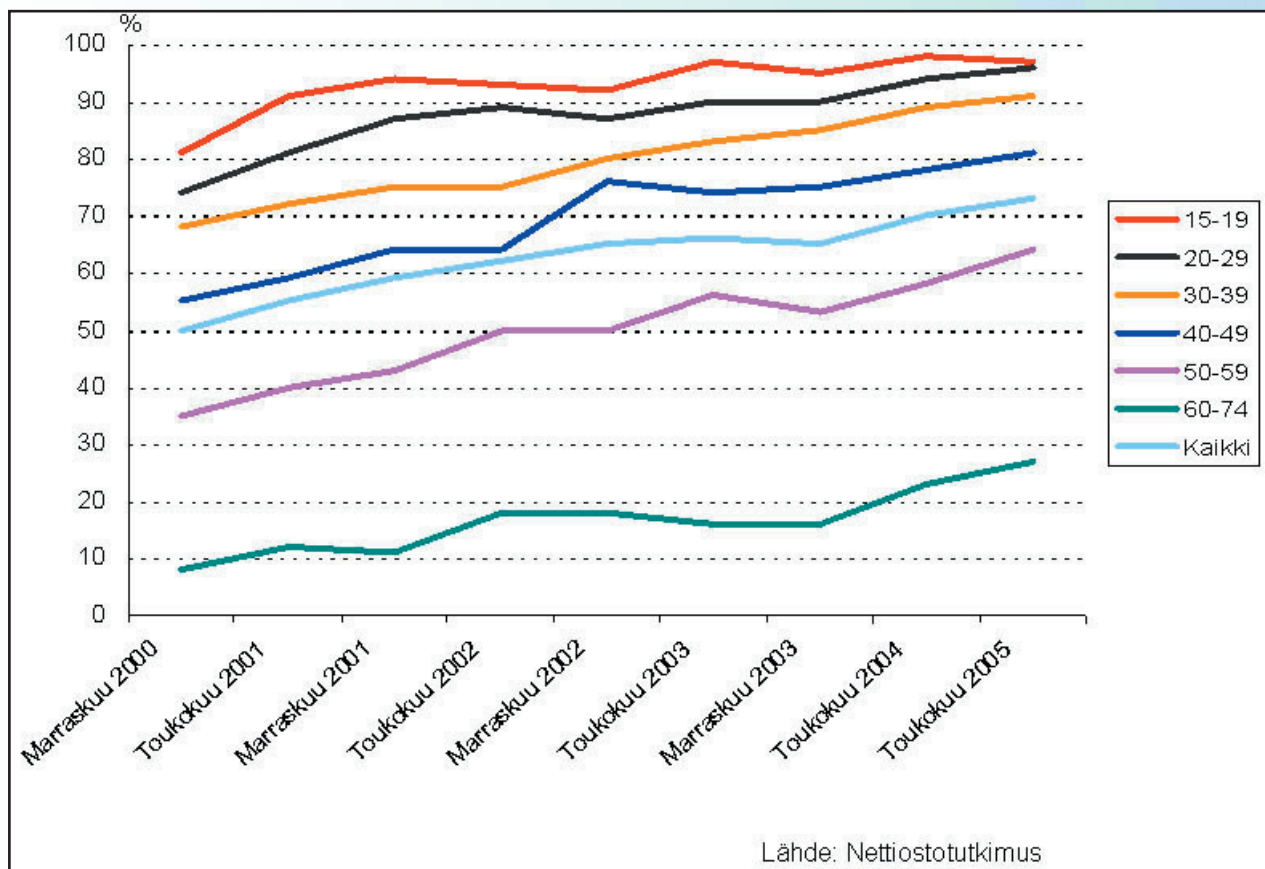
Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

Yli sadan oppilaan kertymistä lukemisen vaikeuksista alkuvaiheessa lukemisen vaikeuksia on vaikeuksia oppia lukemaan.

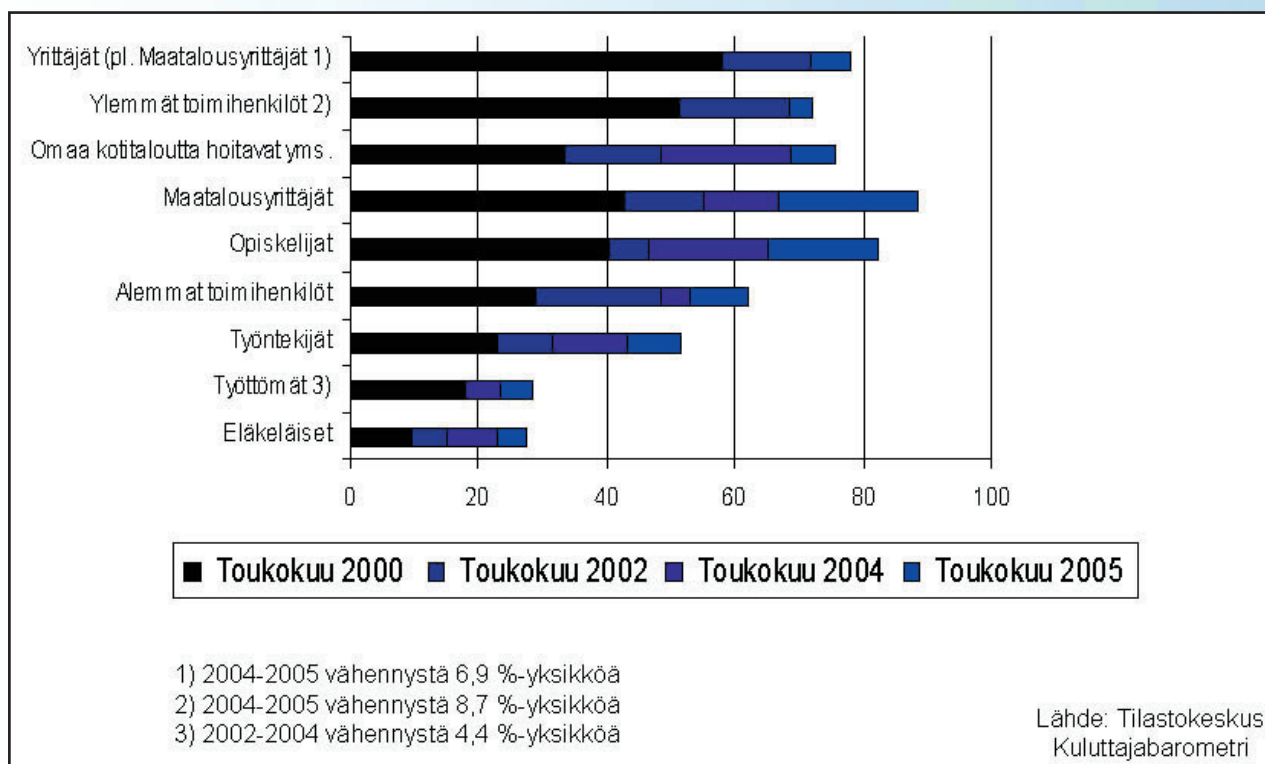
Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

1. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma, lyhyt oppimäärä
2. Tasa-arvonäkökulma hallituksen tietoyhteiskunta-ohjelmassa
3. Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa
4. Omia havaintoja aihepiiristä
5. Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

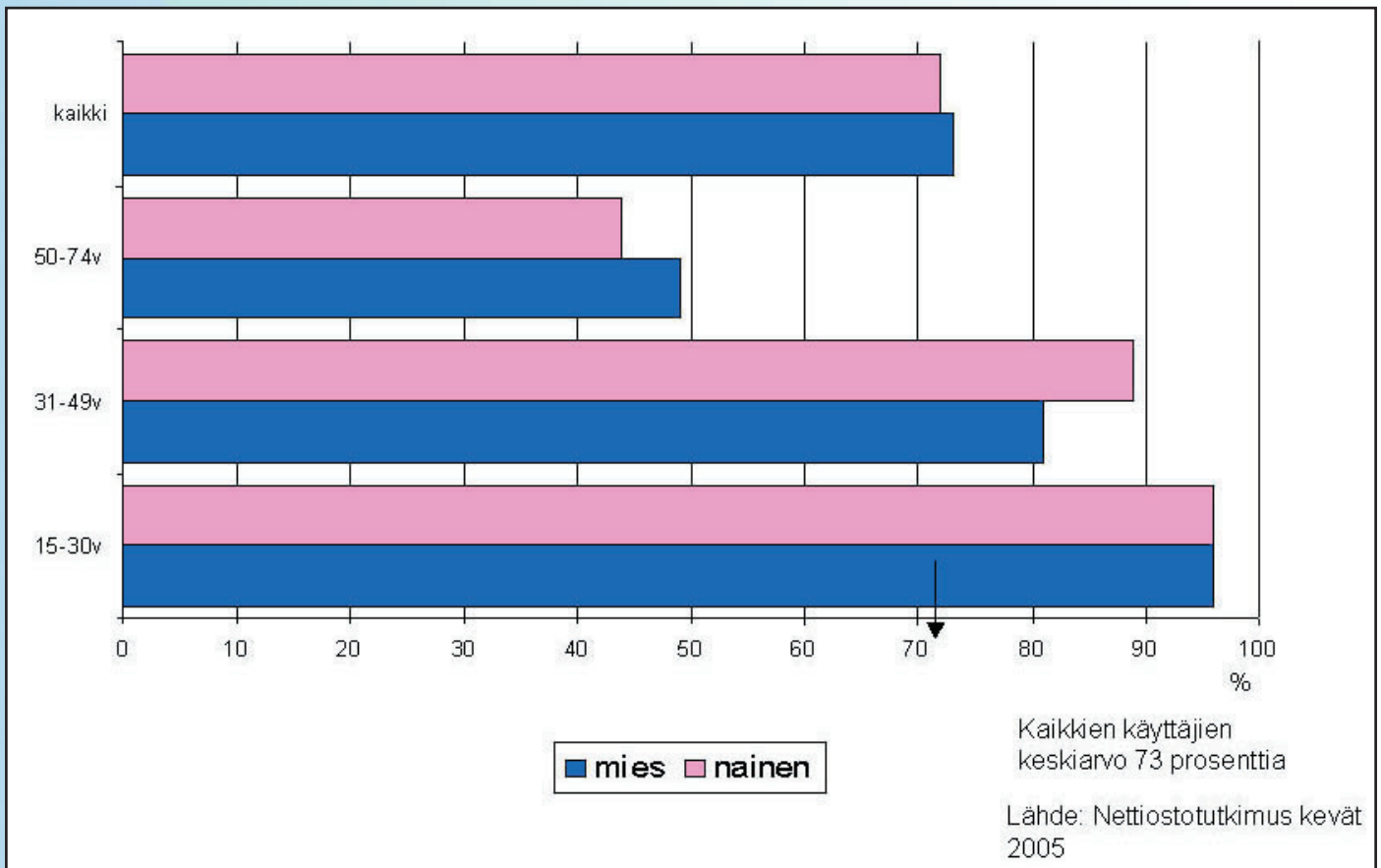
Internetin käyttö 3 edellisen kuukauden aikana, syysy 2000 - kevät 2005, prosenttia 15-74 -vuotiaista ikäryhmistä

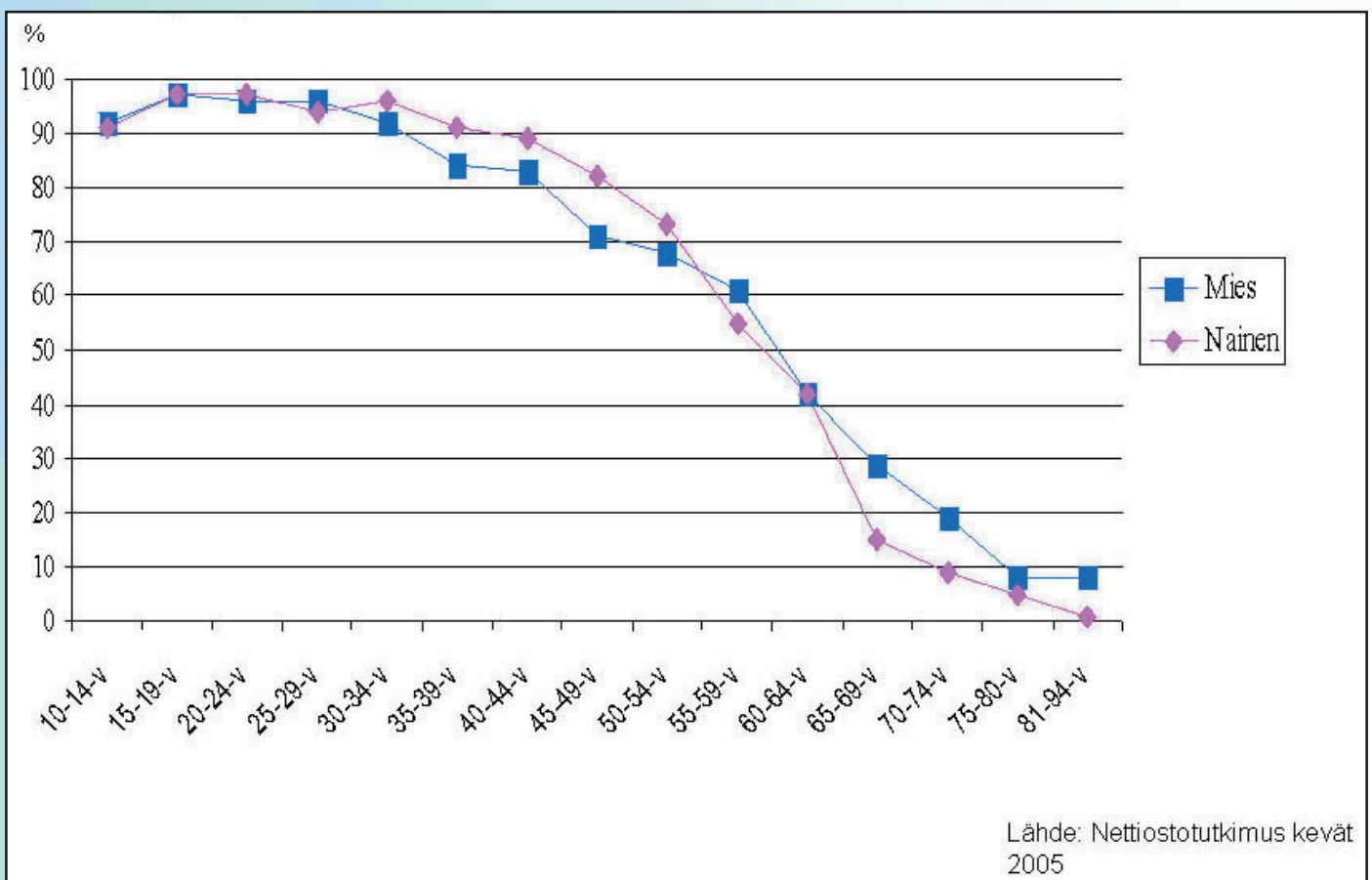
Internet-yhteys kotitalouksissa sosioekonomisen aseman mukaan, % kotitalouksista

Internetin käyttö viimeisen 3 kk aikana iän ja sukupuolen mukaan keväällä 2005, prosenttia 15-74 vuotiaista ikäryhmittäin

Internetin käyttäjät sukupuolen ja ikäluokan mukaan, käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana keväällä 2005

Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa

TILASTOTIETOA EI OLE KOVIN PALJON KÄYTETTÄVISSÄ

- ❑ Miehet käyttävät nettiä useampaan eri tarkoitukseen kuin naiset
 - ❑ Naiset käyttävät nettiä miehiä useammin opiskelutarkoituksiin
 - ❑ Miehet lukevat naisia enemmän verkkolehtiä
 - ❑ Nuoret miehet pelaavat ja lataavat pelejä ja musiikkia, katselevat tv:tä ja kuuntelevat radiota sekä chattailevat netissä
 - ❑ Miehet ja naiset käyttävät eri ostoskanavia: miehistä 23 % ja naisista 18 % oli käynyt verkkokaupassa (vrt. postimyynti-ostot 18 % vs. 38 %)
 - ❑ Ikäryhmittäin suurin ero internetin käytössä syntyy 60 ikävuoden jälkeen
- Naisten internet-käyttö selvästi miehiä vähäisempää
- ❑ Miesten ja naisten etätyöhalukkuudessa ei ole juurikaan eroa

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

1. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma, lyhyt oppimäärä
2. Tasa-arvonäkökulma hallituksen tietoyhteiskunta-ohjelmassa
3. Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa
4. Omia havaintoja aihepiiristä
5. Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

Case 1: Kemia kiinnostaisi, mutta...

Nuori nainen oli valinnut lukiossa lyhyen matematiikan, mutta olisi halunnut lukea pitkän kemian, koska piti kemiasta ja oli pärjännyt hyvin kemiassa yläasteella

Muut pitkän kemian kurssilla olivatkin poikia...

Miesopettaja "kannusti" nuorta naista: "Et sinä täällä lyhyellä matikalla pärjää."

Nuori nainen olisi tarvinnut hieman tukea alkuvaiheen laskuissa, mutta opettaja ei suostunut sitä antamaan

Niinpä nuori nainen lopetti pitkän kemian opiskelun

Silti hän harkitsee nyt vielä aikuisiällä lukion pitkän matikan suorittamista jälkikäteen

"Kai se oli kulttuurikysymys, etten valinnut pitkää matikkaa."

Case 2: Minusta tuli insinööri, vaikka...

Nuori nainen oli valinnut lukiossa pitkän matematiikan

Opiskelu tuotti alkuvaiheessa vaikeuksia

Miespuolinen matikan opettaja "kannusti" nuorta naista: "Kyllä sinun kannattaa vaihtaa lyhyelle matikalle. Pitkä matikka on liian vaikeaa sinulle."

Viesti kerrottiin myös vanhemmille

Niinpä nuori nainen lopetti pitkän matikan opiskelun

Silti hänestä tuli insinööri ja tuotantopäällikkö – ja erittäin hyvä sellainen

CASE 3: Tekniikka on arkinen asia...

Isä harjoitutti päässälaskua alle kouluikäisellä aina automaatoilla sekä innosti kokeilemaan niin uusia teknisiä vempaimia kuin vaikkapa rakennuspiirrosten tekoa

Yläasteella naispuolinen matematiikan opettaja kannusti ja ymmärsi matikasta innostunutta, mutta välillä ylivilkasta tyttöä

Yläasteella miespuolinen fysiikan opettaja opetti, miten helppoa ja yksinkertaista fysiikka onkaan

Pitkä matikka, fysiikka ja kemia olivat itsestään selviä valintoja lukiossa – avasivathan ne myös merkittävästi enemmän ovia jatkokoulutuksen suhteen

Lukiossa naispuolinen kemian opettaja opetti, miten helppoa ja yksinkertaista kemia onkaan

Lukiossa miespuolinen fysiikan opettaja tosin muistutti, että kyllä fysiikka paremmin pojille sopii; sama opettaja antoi vapaa-ajallaan vapaaehtoista syventävää matikanopetusta kaikille halukkaille (joita riitti)

Tytöstä tuli muun muassa tietohallintojohtaja ja tietoyhteiskuntaohjelman ohjelmajohtaja, ei kuitenkaan insinööriä (siihen ei sentään kukaan kannustanut...)

CASE 4: Muutkin kuin insinöörit tarvitsevat matematiikkaa

YLE 24 18.11.2005:

Viidennes sairaanhoitajista ei hallitse lääkelaskentaa. He pitävät matematiikkaa liian vaikeana.

Naiset ja IT-ala: henkilökohtaisia havaintoja

Naisena on ollut helppo edetä, koska esim. hakutilanteessa erottuu muista hakijoista

Palkkataso ei ole riippunut siitä, onko mies vai nainen

Ammatillinen arvostus ei ole riippunut siitä, onko mies vai nainen

IT-ala on itse asiassa hyvin ihmisläheinen ala

Esim. käytettävyyden merkitys korostuu tulevaisuudessa

Työn ja perheen yhteensovittaminen ei IT-alalla ole aina helppoa

Tarvitaan roolimalleja – niin kuin vaikka urheilussakin...

Tarvitaan muutoksia opintojen ohjaukseen, oppikirjoihin, opettajien asenteisiin, yhteiskunnan asenteisiin

Erään pitkään IT-alalla toimineen miesjohtajan kommentti tietoyhteiskunta-ohjelman ohjelmajohtajan ja valtion IT-johtajan valintojen jälkeen:

”Alahan uhkaa naisistua.”

Eikä edes kovin pahalla sanottu

Case-tutkimus naisista IT-johtajina Suomessa ja Kiinassa

A cross-cultural research of IT women managers: Career scripts, guanxi, national and organizational cultures

Jiehua Huang

Lappeenranta University of Technology

Guangzhou University, China

As a doctoral research project, this study focuses on the career scripts (Jacobson & Aaltio-Marjosola, 2001), guanxi (Chow and Ng, 2004) and gender aspects of IT women managers within cross-cultural context Finland and China.

Research questions

- 1.How do IT women managers frame the subjective experience of "Career"?
- 2.How does guanxi (personal ties) of IT women managers like and what's its effect on IT women managers work and life?
- 3.What can be learned about cultural, institutional, and organizational values and priorities from the subjective expression of individually experienced lives?
- 4.How do IT women managers balance life and work?
- 5.What are the barriers handicapping women from entering senior managerial jobs?
- 6.What is an ideal woman?

Tulevaisuuden verkostoituva Suomi

Yhteenveto

Raportin viesti:

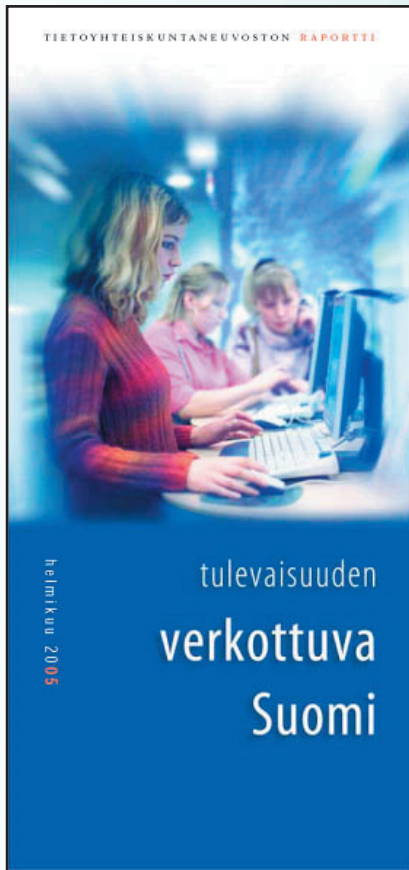
Tietoyhteiskunta on koko yhteiskunta, jonka kehittämisessä tarvitaan kaikkia yhteiskunnan toimijoita.

Suomi on edelleen tietoyhteiskuntakehityksen kärkimaita, mutta aseman säilyttäminen vaatii jatkuvia panostuksia.

Infrastruktuuriasiat pääosin hyvässä kunnossa

Teknologian kehittämisestä siirryttävä

- teknologian hyödyntämiseen
 - sisältöjen kehittämiseen
 - palvelujen kehittämiseen (niin sähköiset kuin perinteiset)
 - työelämän ja johtamisen kehittämiseen
 - osaamisen kehittämiseen
- > "sosiaaliset innovaatiot"
- > tietokone/laajakaistayhteiskunnasta tiedon yhteiskuntaan

TIETOYHTEISKUNTANEUVOSTON RAPORTTI 2005	
Esipuhe	4
Johdanto	6
KOMMENTTIPUHEENVUOROT:	
Matti Lehti: Tietoyhteiskentäkäsitys ja Suomen kilpailukyky	10
Juha Oksanen: Yksin tietoyhteiskunnassa	12
Tapio Luoto: Tietoyhteiskunnan osalliset paineet	14
TIETOYHTEISKUNNAN ERI OSA-ALUEIDEN ERITTELYÄ:	
Lähekköimään sikköryminen	17
Tietoliikenne ja digitaalinen televisiomarkkinat	29
Työelämä: tietoyhteiskunnasta innovaatioyhteiskunnaksi	37
Satelliittien hallinta	47
Tieto- ja viestintäteknologia senioreille ja terveydenhuollossa	57
Koulutus, tutkimus ja tuotekehitys	67
Kansalaisuus ja edunvalvonta kansalaisuusjärjestöissä	73
Tietoverkko	86
LIITE 1:	
Tietoyhteiskunnan ja tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehityksen mittaaminen	90
LIITE 2:	
Käynnistetty tai ehdotettu tietoyhteiskunnan lainsäädännön hankkijat	107

Naiset ja IT-ala: henkilökohtaisia havaintoja

Tarvitseeko meidän kouluttaa lisää naisinsinöörejä vai pitäisikö meidän osata muuttaa ajatteluamme?

Vrt. Net-lehti marraskuu 2005:

“(Valtion IT-johtaja) Leena Honka on hyvä esimerkki uudesta trendistä uskoa todella isot urakat naispuolisille kauppatieteilijöille miespuolisten diplomi-insinöörien sijasta.”

Tekniikan hyödyntämisessä ja sosiaalisissa innovaatioissa tarvitaan hyvin erilaista osaamista, jota on kyettävä yhdistämään

Lähes kaikki ammattiryhmät tarvitsevat tulevaisuudessa tieto- ja viestintätekniisiä perustaitoja

Vastaavasti insinöörit tarvitsevat osaamista esimerkiksi vanhusten- ja terveydenhuollosta

Esim. sairaanhoitajista ja tradenomeista voi tulla erinomaisia ohjelmisto-suunnittelijoita ja projektipäälliköitä, koska he puhuvat asiakkaiden kieltä ja ymmärtävät taustalla olevat prosessit ja toimintakulttuurit sekä substanssin

Verkostoituminen tietoyhteiskunnassa

Kielen merkitys verkostojen luonnissa ja toiminnassa

- yksilöt
 - ammattiryhmät
 - organisaatiot
 - tieteet
 - kielialueet
 - kansakunnat
 - maanosat
 - uskonnot
 - kulttuuriset ja sosiaaliset kontekstit
 - naisten vs. miesten kieli?
- Miten innovoimme ja jaamme tietoa, jos emme ymmärrä toisiamme

Lingualistic digital divide

Verkottuvan tietoyhteiskunnan johtaminen vaatii aivan uusia taitoja

- Tieto- ja viestintätekniikan soveltaminen vs. prosessien ja toimintamallien uudistaminen
- Projektijohtaminen
- Prosessijohtaminen

- > prosessien omistajat
- > osaprosessien optimointi

Ulkoistaminen

- > ulkoistetun palvelun johtaminen

Verkostotalous ja virtuaaliyritykset/organisaatiot

- > alihankinnan/kumppanitoiminnan johtaminen

Organisaatiot madaltuvat ja hierarkisuus vähenee

Asiantuntijoiden määrä lisääntyy

- > asiantuntijaorganisaation johtaminen

- > mutta asiantuntijasta ei välttämättä tule hyvää asiantuntijaorganisaation johtajaa

Yhdistetyllä ihmis- ja asijahtajalla kysyntää

Armeijakin siirtynyt jo syväjohtamiseen...

Kolme pientä tyttöä tanssii.

Kolme pientä tyttöä
varjojen maassa.

Yksi intialainen.

Yksi nepalilainen.

Yksi kiinalainen.

Intialainen abortoiitiin.

Nepalilainen hukutettiin.

Kiinalainen kuristettiin.

YLE 24 18.11.2005:

Naisten suhteellinen osuus maailman
väestöstä ei vastaa laskennallista osuutta.

Kolme pientä tyttöä tanssii

varjojen maassa.

Siellä tytöilläkin on sijansa.

WSIS-prosessin keskeisiä oppeja ainakin itselleni on ollut, että tietoyhteiskuntakehitys on äärimmäisen tärkeä asia, kun puhutaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta.

Kun naisten osaaminen, tietämys ja mahdollisuudet kasvavat, ei pienten tyttöjen tarvitse enää tanssia varjojen maassa.

Naiset ja tietoyhteiskunta Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa

- 1.Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma, lyhyt oppimäärä
- 2.Tasa-arvonäkökulma hallituksen tietoyhteiskunta-ohjelmassa
- 3.Naiset ja miehet tietoyhteiskunnan tilastoissa
- 4.Omia havaintoja aihepiiristä
- 5.Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

Visio: Tulevaisuuden verkottunut Suomi 2014

Olemme siirtyneet jälkiteolliseen palveluyhteiskuntaan

Palvelualat ja käden taidot kunniassaan

Toimiva verkostotalous globaalissa maailmassa

Kukaan ei enää muista, millaista elämä oli ennen internetiä...

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteet ovat toteutuneet

Koneet ja tekniikka hoitavat rutiinit, ihmisillä jää enemmän aikaa toisilleen

Helppokäyttöisiä sähköisiä palveluita tarjolla ajasta ja paikasta riippumatta

Toimivat verkot, tietoturvallinen ympäristö

Langattomat teknologiat, RFID, M2M arkipäivää

Avoimet rajapinnat

Motivoivat ja innovatiiviset työympäristöt, liikkuva työ arkipäivää

Johtamis- ja organisaatiomallit muuttuvat è johtajien uudet osaamisalueet

Äly- ja digikodit, ikääntymisen apuvälineet

Kaikilla oikeus ja mahdollisuus hankkia laajakaistayhteys tai asioida julkisessa palvelupisteessä

Kaikilla oikeus ja mahdollisuus hankkia ja ylläpitää tarvittavat tietoyhteiskuntataidot, "tulevaisuuden kansalaistaidot"

Toimiva verkkodemokratia ja avoin hallinto

Verkko-oppiminen on arkipäivää

Toimiva kirjastolaitos, "kansalaisten tietoyhteiskuntakeskus"

Yhteiset – perinteiset – arvot

Yhteisöllisyys yksilöllisyyden rinnalla

Mahdollisuus ilmaista itseään

Vapaus olla myös ihan rauhassa, ilman tekniikkaa...

Minds are like parachutes – they only function when open.

- Thomas Dewar

TILAA UUTISKIRJE!

Lisätietoja:

www.tietoyhteiskuntaohjelma.fi

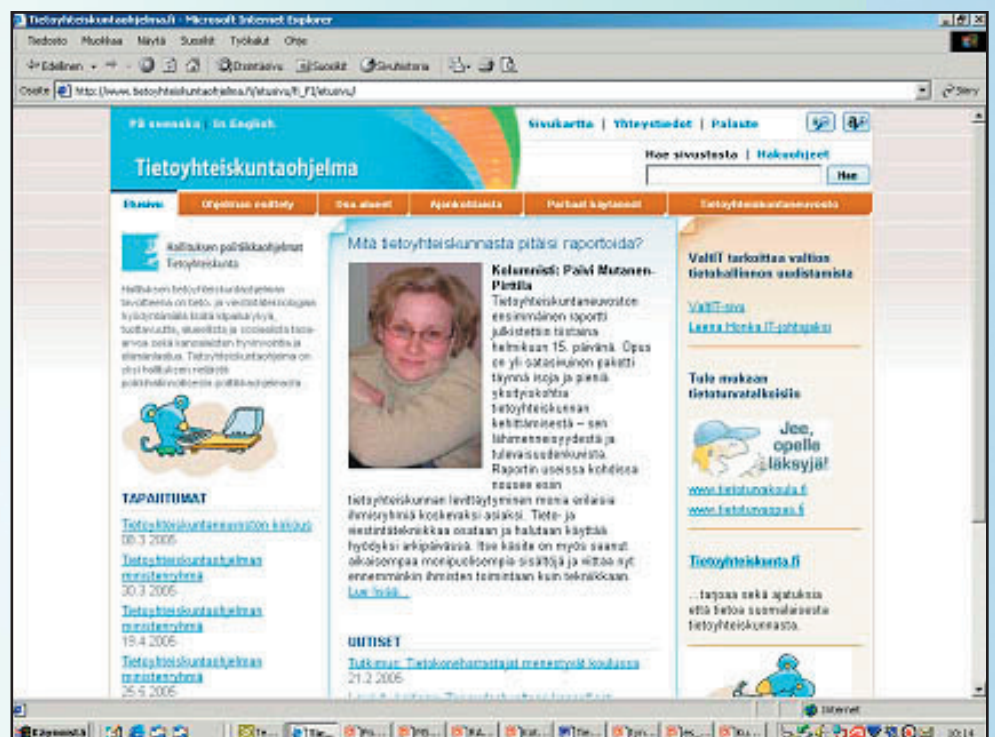
tietoyhteiskuntaohjelma@vnk.fi

Yhteystiedot:

katrina.harjuhahto@vnk.fi

09 – 160 22363

KIITOS!

Naiset, teknologia ja yrittäjyys

Susan Meriläinen, tutkija

KTT Susan Meriläinen toimii tutkijana Helsingin kauppakorkeakoulun Organisaatiot ja johtaminen aineessa. Hänen asiantuntija-alueitaan ovat organisaatioiden sukupuolistavat käytännöt, johtajuuden representaatiot, teknologia-alan naisyrittäjyys sekä toimintatutkimukselliset lähestymistavat tiedon tuottamisessa.

Alustukseni pohjautuu ”Teknologiat, strategiat ja naisten yritystoiminta uudessa taloudessa” (NATES) tutkimushankkeemme (Päivi Eriksson, Elina Henttonen ja Susan Meriläinen) keskeisten tulosten esittelyyn. Tutkimuksemme osoittaa, että teknologia-alojen pienyrityksissä toimivat naiset rikkovat useita myyttejä naisyrittäjistä ja –johtajista. He eivät ole mukana perustamassa yritystä (vain) oman ja perheensä toimeentulon takaamiseksi tai harrastuspohjalta vaan enemmänkin ammatilliseen osaamiseen, asiantuntemukseen sekä ammatillisiin yhteistyösuhteisiin perustuen. He ovat hyvin koulutettuja ja alansa päteviä ammattilaisia, jotka perustavat yrityksen yhdessä kollegojensa kanssa. Heillä ei ole myöskään suuria ongelmia luoda ammatillisia yhteistyösuhteita ja verkostoitua liiketoiminnan ja teknologian valtaapitävien ammattilaismiesten kanssa.

Teknologia-alojen naiset ovat sosiaalistuneet varhain teknologian miehiseen kulttuuriin, luoneet sosiaaliset verkostonsa miesten kanssa ja toimivat siinä sujuvasti. Ongelmallista on, että he ovat myös omaksuneet vallitsevan näkemyksen, jonka mukaan teknologian ’ydinasiantuntemus’ on miesten maailmaa. Tällaisessa näkemyksessä teknologiksi jäsennetään uuden huipputeknologian suunnittelu, ei niinkään teknologian käyttö tai sen muokkaaminen liiketoiminnaksi. Samalla tavalla kuitenkin myös tutkijat määrittelevät vain tietyn tyyppisen yrittämisen oikeaksi ’teknologiyrittämiseksi’, ja sukupuolistavat teknologian tutkimusta monin eri tavoin. Tutkimuksemme osoittaa, yhtäältä että myös naiset voivat olla teknologian asiantuntijoita, kun teknologiakäsitettä laajennetaan ’teknologisen ytimen’ ulkopuolelle.

Aikaisemmassa naisyrittäjyystutkimuksessa on todettu, että naiset eivät olisi yhtä aktiivisia verkostoitujia kuin miehet, ja tämän vuoksi valtaosa naisyrittäjille suunnatuista tukitoimista keskittyy naisten omien verkostojen kehittämiseen. Tutkimiemme teknologia-alojen naisyrittäjien ja naisomistajajohtajien jokapäiväisen työn keskeisin sisältö on yhteistyösuhteiden ja verkostojen rakentaminen ja niissä toimiminen. Tutkimuksemme osoittaa, että teknologia-alan naisyrittäjät ja omistaja-johtajat ovat osaavia, aktiivisia ja ennakkoluulottomia yhteistyöntekijöitä. Sekä liiketoimintaa että teknologiaa kehitetään jatkuvassa yhteistyössä muiden yritysten/toimijoiden kanssa. Teknologia-alojen naisten näkökulmasta onkin ongelmallista, että naisten tukitoimin rakennettavat naisten verkostot eivät keskity liiketoimintaan tai teknologiaosaamisen kehittämiseen vaan mentorointiin, sparraamiseen ja naisten keskinäisen tuen kehittämiseen. Näyttääkin siltä, että naisyrittäjien verkostoitumiseen liittyvä tutkimuskeskustelu ja kehittämistoimet on suunnattu vain naistyyppilliseen pienimuotoiseen yksinyrittämiseen, useimmiten perinteisillä palvelualoilla. Teknologia-alojen naisilla naisten verkostot eivät tarjoa heidän toivomiaan asioita, etenkin liiketoiminta- ja teknologiaosaamisen kehittämistä. Tämän vuoksi, ja osittain myös feministiksi leimautumisen pelosta, teknologia-alojen naiset suhtautuvat kriittisesti naisten verkostoihin, eivätkä halua osallistua niihin.

Tuloksemme ehdottavat, että ainakin liiketoiminnan ala (toimiala), teknologiapainotus sekä koulutus- ja kokemustausta tekevät naisyrittäjistä ja naisomistaja-johtajista keskenään erilaisia. Koska naisyrittäjät ja omistaja-johtajat edustavat edelleen murto-osaa kaikista yrittäjistä ja omistaja-johtajista, on heitä syytä sekä tutkia että tukea yhteiskunnallisesti. Tutkimuksen ja käytännön toimien pitäisi kuitenkin kohdentua entistä enemmän naisten keskinäisiin eroihin, ei vertaamaan miehiä ja naisia keskenään. Verrattaessa miehiä ja naisia, miehistä tulee normi jota vasten naisten menestymistä mitataan. Tämä ei tee oikeutta naisten mahdollisesti erilaisille toimintatavoille ja niiden kehittämiselle.

Naisnäkökulmaa tietoyhteiskuntaan – tekniikka mahdollistaa, käyttäjä sanelee ehdot

Susanna Huovinen, liikenne- ja viestintäministeri

Susanna Huovinen toimii liikenne- ja viestintäministerinä Suomen hallituksessa. Huovisen vastuualueeseen kuuluu mm. tietoyhteiskuntakehityksen yleiset edellytykset.

Sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluva Huovinen on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden maisteri. Hän on ollut eduskunnan jäsen vuodesta 1999. Vuodesta 2003 Huovinen on ollut sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän 1. varapuheenjohtaja.

Hyvät kuulijat,

Mielestäni tulevaisuuden tärkeimpiä virstanpylväitä on se, miten rakennamme tien tasa-arvoiseen tietoyhteiskuntaan. ”Paljon tietäminen ei ole viisautta” sanoi jo Herakleitos aikanaan. Meidän on oltava varuillamme, että emme alistu liian informaation orjuuteen, vaan muistamme ajatella ja sulatella itse.

Ymmärrys on tietämisen perusta. Teknologia on ihmisen palvelija ei päinvastoin. Pelkät teknologiset puitteet ovat kuin kirjaimet ilman lukutaitoa – yhtä arvottomat.

Tietoyhteiskunnasta ryhdyttiin aktiivisesti puhumaan 1990-luvun alussa. Tuolloin Yhdysvalloissa varapresidentti Al Gore valjasti käsitteen kilpailukykyyn parantamiseen. Teollisesta lamasta selviytyminen vaati investointeja tieto- ja viestintäteknikkaan, jonka puolesta uskottiin parantavan työn tuottavuutta ja siten kasvua sekä kilpailukykyä. Tekniikka siis otettiin tuottavuuden kasvun välineeksi ja sitä kautta palvelemaan erityisesti teollisuutta ja yritys-elämää. Lähtökohta tietoyhteiskuntapolitiikalle ei suinkaan ollut arkielämän helpottaminen tai tasa-arvon edistäminen, vaan taustalla olivat kovat taloudelliset tekniset arvot.

Vastaava teknis-taloudellinen lähtökohta tietoyhteiskunnan kehittämiseksi oli myös Suomessa, kun hallitus 1990-luvun alussa laati ensimmäinen tietoyhteiskuntastrategian. Suomi oli tuolloin juuri liittynyt EU:hun, kärsinyt vuosisadan taantuman ja oli taas nousemassa jaloilleen. Nokia oli kohonnut markkinajohtajaksi matkapuhelinvalmistajana ja internetin käyttö kasvoi räjähdysmäisesti uusien www-selainten ansiosta. Tieto- ja viestintäteollisuudesta haluttiin luoda kolmas tukijalka Suomen kansantaloudelle.

Naisen asema tietoyhteiskunnassa ei ole sen kummallisempi kuin naisen asema yhteiskunnassa yleensäkin. Tietoyhteiskunta ei ole sen kummempi yhteiskunta kuin tämä nykyinen, jossa jo nyt elämme. Tietoyhteiskuntaan liittyy kuitenkin erityispiirteenä se, että siinä toimitaan perinteisiä yhteiskuntia teknisemmässä ympäristössä. Tekniikan ja naisen suhde puolestaan on aina ollut kiistanalainen. On väitetty, että tekniikka istuu miehille luontevammin kuin naisille, ja että miehet osaavat käyttää tekniikkaa paremmin kuin naiset. Tästä voisi vetää sen johtopäätöksen, että miehet olisivat erityisesti tietoyhteiskunnassa luonnostaan vahvemmassa asemassa kuin naiset. Tämä tuskin kuitenkaan pitää näin suoraviivaisesti paikkaansa.

Kun Suomi laati ensimmäisiä tietoyhteiskuntasuunnitelmia, emme ensisijaisesti kiinnittäneet huomiota tasa-arvoon; naisten ja miesten tai nuorten ja vanhojen tai eri väestöryhmien ja alueiden asemaan. Vasta 90-luvun lopulla Sitra julkaisi ensimmäisen nk. pehmeämmän tietoyhteiskuntastrategian. Se osoitti jo paremmin, mistä tietoyhteiskunnassa oikeasti on kysymys ja mitä tietotekniikan soveltamisella parhaimmillaan voidaan saada aikaan. Siis helpotusta arjen rutiineihin, joustavaa ja ajasta ja paikasta riippumatonta kanssakäymistä ja tasa-arvoa tiedonsaantiin ja tiedon jakamiseen. Tässä niin kutsutussa kansalaistietoyhteiskunnassa naiset ovat vahvoilla. Naisia kun pidetään miehiä parempina keskustelijoina, kuuntelijoina ja osallistujina. Lisäksi arjen pyörittäminen on edelleen valitettavasti valtaosin naisten vastuulla.

Tekniikka kehittyi yhä kiihtyvällä vauhdilla. Uudet tekniikat tulevat markkinoille ensin yksittäisinä kokeiluina. Uudistusten yhteisvaikutuksesta syntyy vähitellen teknisiä harppauksia ja nyt vaikuttaa siltä, että olemme erään teknisen murroksen äärellä. Kehityksestä kertovia uusia laitteita ja verkkoja on yhä enenevässä määrin ympärillämme. Muun muassa ip-puhelut, biometriset passit, radiotunnisteet, verkkoon yhdistettävät pelikonsolit ja mobiili-tv odottavat läpilyöntiä. Uusien tekniikoiden yhteisvaikutus synnyttää uuden tietoyhteiskunnan vaiheen, josta itse puhun mielelläni uutena arjen tietoyhteiskuntana. Tällä tarkoitan ajasta ja paikasta riippumatonta ja käyttäjäystävällistä tietoyhteiskuntaa. Termin takana on englanninkielinen sana ”ubiquitous”, mikä tarkoittaa kaikkialla läsnäolevaa. Jotkut puhuvat myös u-yhteiskunnasta tai ubiikki-yhteiskunnasta kantasanaa mukaillen.

Mallia uudelle arjen tietoyhteiskunnalle voi hakea Japanista ja Koreasta, jotka ovat jo pitkällä tietoyhteiskunnan arkipäiväistämässä. Japanissa kolmannen sukupolven matkapuhelimet ovat jo yleisesti käytössä, elokuvat ja pelit aivan jokapäiväisiä kännykän sisältöjä. Älytekniikoista radiotunnisteet ovat leistyneet niin, että säilykepurkin kyljessä olevan etäluettavan tarran perusteella voi oman matkapuhelimen avulla selvittää jo kaupan hyllyn ääressä tuotteen alkuperän. Allergisen lapsen äitinä odotan jo innolla tällaista palvelua. Etelä-Koreassa puolestaan laajakaistaverkot ulottuvat joka taloon ja verkossa hallinnon kanssa asiointi on normaalia rutiinia.

Edellä kuvatun kaltainen arjen yhteiskunta on tulossa meillekin. Uskon, että verkkojen perusrakenne muuttuu

varsin rajusti lähivuosina. Perinteiset televerkot korvautuvat internetillä ja siihen perustuvilla muilla tekniikoilla. Tulevaisuudessa internetiin voidaan liittyä lukemattomilla tavoilla käyttäen hyväksi erilaisia päätelaitteita. Leimallista on langattomuus ja erilaisten sirutekniologioiden lisääntyminen. Älyä ja toimintamahdollisuuksia tulee lisää niin toimikortteihin kuin kodinkoneisiinkin. Laitteet osaavat 'ajatella' itse. Esimerkiksi kännykkä löytää automaattisesti toimivan verkon ja mikroaaltouuni ymmärtää lämmittämänsä ruuan koostumuksen ja optimoi valmistustavan. Ajoneuvot voidaan varustaa erilaisilla tutkilla ja antureilla, jotka estävät törmäykset ja pitävät nopeudet sallituissa rajoissa. Uudessa arjen tietoyhteiskunnassa tekniikka on läsnä aina ja kaikkialla, eikä sitä tarvitse erityisesti käyttää vaan se on käytettävissä automaattisesti.

Arjen yhteiskunnan kehitys ei ole ongelmaton. Siihen liittyy monia yleispoliittisia ja periaatteellisia ongelmia. Tällaisia ovat mm. kuluttajan oikeudet, luottamus ja yksityisyyden suoja, tekijänoikeudet sekä sananvapaus. Siihen liittyy myös suuria käytettävyyso ongelmia. Uuden tekniikan pitää olla todella helppokäyttöistä, mikäli halutaan luoda todellinen arjen tietoyhteiskunta. Vielä tänä päivänäkin tarvitaan vähintäänkin tietokoneen ajokortti, paksu pino manuaaleja ja operaattorin "help-desk" uuden tekniikan kanssa selviämiseen. Olen saanut epätoivoisia viestejä kuluttajilta, jotka tuntevat itsensä täysin nolatuiksi ottaessaan yhteyttä palveluneuvontaan. Voi hyvällä syyllä kysyä, millainen kysymys nousee eteen moisen kohtelun jälkeen. Jatkossa on täysin mahdollista ajatus, että käyttöön tulisi entistä vaikeakäyttöisempää tekniikkaa. Suunnan pitää olla aivan päinvastainen.

Näihin kysymyksiin liittyy myös tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuusongelmia. Miten varmistaa tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille kansalaisille pysyä mukana tekniikan kehityksessä? Miten varmistaa vanhenevan väestön, koulupudokkaiden, pitkäaikaistyöttömien ja syrjäytyneiden tietoyhteiskuntavalmiudet? Mahdolliset tietoyhteiskunta kehityksen karikat eivät liity siis pelkästään sukupuoleen vaan laajempiin yhdenvertaisuuskysymyksiin.

Selvitäkseen tietoyhteiskunnassa jokaisen on ennakkoluulottomasti omaksuttava uusia taitoja ja asenteita. Tekniikkaa ei saa ainakaan inhota. Tekniikka on vain väline, ei itsetarkoitus. Sen tehtävänä on helpottaa asioiden hoitamista. Kuluttajan pitää voida hyödyntää sellaista tekniikkaa, joka hänelle on tarpeellista ja hyödyllistä. Ei siis pidä luulla, että meidän jokaisen on ryhdyttävä elämään kaikessa täysin tekniikan avulla ja varassa. Näin ei ole eikä pidä olla. Tekniikka ja koneet eivät koskaan voi korvata ihmistä.

Hyvät kuulijat,

Naisen vastuulla on edelleen vähän liiankin usein vastuu perheen arjesta. Naiset toimivat paljon myös palveluammateissa. Juuri naisten elämänpäässä uusi teknologia voisi valtavasti helpottaa arjen taakkaa. Olisikin tärkeää, että ne, jotka suunnittelevat uusia teknologioita ja tuovat niihin perustuvia palveluita markkinoille huomioisivat naiset käyttäjinä ja naisten edustamat alat asiakkaina. Tämä juuri siksi, että naisten innokkuus olla tekniikoita oppimassa ei ole miesten tasolla. Ehkä naisista löytyisi todellista lisäarvoa palveluiden ja sisältöjen helppokäyttöisyyteen.

Naisten ja tieto- ja viestintäteknologian suhde on tärkeä koko kansantalouden tasolla. Tieto- ja viestintäteknologian on todettu nostavan kilpailukykyä ja tuottavuutta. Työn tuottavuus on noussut tietotekniikan ansioista eniten elektroniikkateollisuuden laitevalmistuksessa sekä kansainvälisessä teollisuudessa ja pankkisektorilla. Työn tuottavuus ei sen sijaan ole kasvanut läheskään samassa mitassa pk-sektorilla ja perinteisillä palvelualoilla. Myös julkisella sektorilla työn tuottavuudessa on parannettavaa. Lisäämällä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä erityisesti julkisella sektorilla ja palvelualoilla saadaan aikaan kasvua ja kilpailukykyä. Näillä aloilla naiset ovat merkittävässä asemassa, joten otettaessa tekniikkaa käyttöön tulisi huomioida myös naiset käyttäjinä.

Naisten ja miesten tietotekniikan käyttö on erilaista. Miehet omaksuvat perinteisesti ensimmäisenä uudet tekniikat. Esimerkiksi matkapuhelimen kautta internetiä käyttää miehistä 24 prosenttia ja naisista vain 14 prosenttia. Sen sijaan naiset käyttävät internetiä kiinteän verkon kautta jo enemmän kuin miehet. Naiset käyttävät myös enemmän sähköpostia ja lähettelevät esimerkiksi ryhmätekstiviestejä. Uusien viestintävälineiden käyttötavat osoittavat, että henkilökohtaisen viestinnän merkitys erityisesti matkaviestinnässä kasvaa. Jaetaan kokemuksia ja ollaan yhteydessä. Tässä viestinnässä naiset ovat vahvoilla. Mutta miksi naiset edelleen saavat tai ottavat uudet innovaatiot käyttöönsä miehiä myöhemmin?

Mielestäni apua olisi siitä, että naiset olisivat mukana suunnittelemassa uusia palveluita ja sisältöjä. Miehet dominoivat tällä hetkellä sisältötuotantoa. Naisia on mukana enenevässä määrin, mutta kuitenkin suuret sisältöalat esimerkiksi peli- ja viihdeteollisuus ovat edelleen paljolti miesten hallussa. Tästä seuraa, että perinteinen mediamaisema siirtyy sellaisenaan uusille alustoille. Lasten pelimaailmaa hallitsee väkivalta ja internetin kysytyin ja käytetyin sisältö on seksi. Tästä johtuen joudutaan poliittisella tasolla kiinnittämään vakavasti huomiota mm. internetin laittomien ja haitallisten sisältöjen torjuntaan ja lasten suojelemiseen.

Asiaan liittyy myös kysymys internetin ja uuden viestintäteknologian turvallisuudesta yleisemminkin. Ihmisten luottamusta uuteen teknologiaan pitää kehittää, vaalia ja kunnioittaa. Mikäli kehitämme sisältöjä tai laitteita, jotka lisäävät käyttäjien turvattomuutta tai järkyttävät mielenrauhaa, voi vastareaktionä syntyä yleinen tietoyhteiskunnan kehityksen vastustus. Tällainen kehityskulku tulee ehkäistä. Naisilla on nimenomaan tähän teemaan paljon annettavaa.

Onko siis niin, että miehet keksivät ensin laitteet ja kommervenkit ja sen jälkeen määrittävät mihin niitä käytetään? Uskon, että näin on pitkään ollut, mutta tilanne muuttuu. Uudessa arjen tietoyhteiskunnassa naisia ei voi käyttäjinä enää sivuuttaa. Ei nainen ole tekniikan käyttäjänä tyhmempi kuin mies. Naisille voi ja pitää suunnitella monipuolisita

ja teknisesti viimeisen päälle olevia laitteita. Sen sijaan nainen on kiireinen, kriittinen ja vaativa asiakas. Johtuen mm. siitä, että vastuu perheestä ja kodista on liian usein edelleen naisen vastuulla.

Varsinkin koteihin on tulossa uutta tekniikkaa lähivuosina. Digitelevision vastaanotin pitäisi löytyä joka kodista jo puolentoista vuoden kuluttua tästä päivästä. Tämän hetkiset kokemukset osoittavat, että digisovittimien asentaminen ja päivittäminen on edelleen tavalliselle kansalaiselle vaikeaa. Sovittimissa on ollut myös luvattoman paljon ongelmia ja erilaisia lastentauteja. Televisio, jos mikä, on kuitenkin arjen tietoyhteiskunnan keskeinen väline. Sen pitää olla digitaalisenä yhtä helppokäyttöinen kuin nyt analogisena. Muitakin uusia teknologioita koteihin on tulossa. Esimerkiksi langattomat lähiverkot. Niiden asentaminen ja suojaaminen vaatiikin jo lähes huippuasiantuntemusta. Olisi sääli, jos uudet tekniikat torjuttaisiin vain siksi, että niitä ei saada helppokäyttöisiksi. Ihminen on käynyt kuussa, miksei siis teknologiaa voida tehdä kuluttajan ja käyttäjän kannalta helpoksi?

Hyvät kuulijat,

Internet on loputtomien mahdollisuuksien, mutta myös melkoisten vaarojen viidakko. Tietoturvaohut ovat viime vuosina lisääntyneet. Petokset ja väärinkäytökset toteutetaan entistä taidokkaammin. Petoksen uhriksi joutumisella saattaa olla vakavat seuraukset joko taloudellisesti tai muuten. Lainsäädännöllä voidaan luoda edellytyksiä uuden tekniikan turvallisemmalle käytölle. Tarkoitukseni on vielä tänä vuonna esitellä hallituksen esitys, jolla kuluttajan asemaa telepalveluiden käyttäjänä ratkaisevasti parannetaan. Kuluttajan ei enää tarvitse pelätä esimerkiksi joutuvansa maksamaan modeemikaappauksen tai matkapuhelinviruksen vuoksi syntyviä laskuja, joita hän ei ole aiheuttanut ja joista hän ei ole voinut välttyä.

Uusi arjen tietoyhteiskunta edellyttää käyttäjiltään uusia taitoja ja uutta vastuullisuutta. Kaikkea ei voi edellyttää palveluiden suunnittelijoilta tai tarjoajilta. Tietoyhteiskunnassa on välttämätöntä ottaa huomioon tekniikan käyttämiseen liittyvät riskit. Asenteet ja taidot opitaan kouluissa ja kotona. Mitä aikaisemmin, sen parempi. Lasten tietokoneen käyttöä tulee valvoa. Lapsille pitäisi selvittää internetin käyttämisen perusetiikka, esimerkiksi: älä käytä toisen ajatuksia tai tuotoksia omiin tarkoituksiisi, älä kopioi laittomasti, älä anna nimeäsi tai osoitettasi tuntemattomien käyttöön, älä liitä nettiin kuvia, jotka voivat levitä aivan muualle.

Naiset ovat keskeisessä asemassa opettamassa lapsille internetin perustaitoja. Oppilaat ovat usein tekniikassa viisaampia kuin opettajansa, mutta pelisääntöjen suhteen lapset ovat lapsia. Vastuullisen netinkäytön tradition siirtämisessä naiset ovat avainasemassa. Tämä haaste meidän naisten, äitien, isoäitien ja siskojen on otettava vakavasti.

Vanhusten asema tietoyhteiskunnan kehittämisessä tulisi ottaa huomioon entistä paremmin. Ehkä myös siihen olisi hyvä liittää myös naisnäkökulma. Lyhyellä aikavälillä nimittäin naispuolinen vanhusväestö on koulutustasoltaan ja työkokemukseltaan tottumaton tietotekniikan käyttöön. Tämä asettaa suuria haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntasuunnitelmille. Tekniikka olisi otettavissa käyttöön, mutta sen käyttöön liittyy paljon muutosvastarintaa. Tilanne paranee tulevaisuudessa, sillä naisten koulutustaso ja työhistoria antavat tulevien sukupolvien vanhuksille entistä paremmat valmiudet tekniikan käyttöön.

Haaste on suuri myös hoivatyötä tekevien naisten puolella. Tekniikan hallinta tunkeutuu isona vaatimuksena nykyään palveluammatteihin. Teknisen osaamisen tarve niin hoito-, toimisto- kuin palvelualoilla kasvaa jatkossa, ja koska alat ovat naisvaltaisia tulisi tähän kehitykseen kiinnittää erityistä huomiota. Valitettavasti kyseessä ovat alat, joilla rahat ja resurssit toimintojen kehittämiseen tuntuvat olevan vähäisimmät.

Hyvä kuulijat,

Uskon, että arjen tietoyhteiskunnassa naiset sanelevat yhä enemmän tekniikan käytön ehdot. Kilpailu markkinoilla kovenee, eikä yksikään palveluntarjoaja voi enää jättää naiskuluttajia huomioimatta tekniikan ja palveluiden suunnittelussa ja markkinoinnissa. Naisen aseman parantamiseksi olisi kuitenkin olennaista, että naiset itse kiinnostuisivat tekniikasta nykyistä enemmän.

Suomessa on pitkät perinteet naisten tasa-arvon edistämisestä. Tämä tilaisuus on tästä yhtenä esimerkkinä. On hyvä, että tietotekniikkaan kiinnitetään huomiota myös naisnäkökulmasta. Uskon, että tietoyhteiskunta siinä kuin mikä tahansa muukin yhteiskunta voidaan rakentaa sukupuolen suhteen entistä tasa-arvoisemmaksi ja että tulevaisuuden tekninen kehitys, eli uusi arjen tietoyhteiskunta, suorastaan pakottaa tähän.

Vaikka välillä itsekkin tunnen valtavaa väsymystä, pelkoa ja turhautumista kaiken uuden tekniikan edessä, hyvät kokemukset kannustavat eteenpäin. Mikä ilo laittaa tekstiviestejä isolle ystävien joukolle, kun ei ehdi kaikille soittaa. Upea juttu, kun kännykkään saa uutiset. Ja mahtavaa katsella poikani kuvaa kännykän ja tietokoneen taustakuvana, kun varsinkin kännykkä on esillä kaiken aikaa. Pieniä asioita. Mutta minulle tärkeitä.

Toivotan hyvää seminaaria. Kiitos.

Naiset ja tietoyhteiskunta

Anne Huotari, kansanedustaja

Kansanedustaja Anne Huotari on eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan jäsen ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsen sekä mm. eduskunnan naisyrittäjyyden tukiverkoston puheenjohtaja. Anne Huotari on ollut kansanedustajana vuodesta 1995 lähtien. Kahdella ensimmäisellä kaudella hän erikoistui työelämän sosiaali- ja terveyspolitiikan kysymyksiin sekä perhepolitiikkaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan jäsenenä hän pitää haasteena sähköisen asioinnin kehittämistä teknologian mahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa. Edustaja Huotari on mukana luomassa naisparlamentaarikkojen, tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden kansainvälistä yhteistyöverkostoa.

Suuria linjoja globaalisti ja EU-tasolla

- ☐ suuria linjoja tietoyhteiskuntapolitiikkaan vedetään
 - ☐ globaalitasolla (YK-Unesco, tietoyhteiskunta huippukokous 1. Geneve 12/2003 ja 2. Tunisia 11/2005)
 - ☐ ja EU-tasolla (Lissabonin strategia, i2010 Euroopan komission puitestrategia, jossa määritellään tietoyhteiskunnan ja audiovisuaalisen viestinnän poliittiset suuntaviivat)
- => paljonko naisia näissä valmisteluissa???

Kansallisia linjauksia

- ☐ hallituksen politiikkaohjelmat, tietoyhteiskunta (ohjelmajohtaja Katrina Harjuhahto-Madetoja)
 - ☐ tulevaisuusvaliokunta, esiselvityksiä ja ehdotuksia toimenpiteiksi
 - ☐ Sitra, Tekes....
 - ☐ ja paljon muiden toimijoiden linjauksia
- => näissä valmisteluissa on naisia mukana, onko naisnäkökulmaa, uskalletaanko sitä tuoda?

Tulevaisuusvaliokunnan tehtävänä teknologian arviointi

- ☐ eduskunnassa vuosittain erillinen määräraha arviointien tekemiseen
 - ☐ yleensä ensin asiantuntijan/asiantuntijaryhmän esiselvitys (www.eduskunta.fi/fakta/vk/tuv/tuvjulk.htm)
 - ☐ sen jälkeen valiokunnan kannanotot ja ehdotukset
 - ☐ projektimuotoista toimintaa
 - ☐ kutsutaan mukaan muiden valiokuntien edustajia
- => naisia on mukana valmistelutyössä ja se myös näkyy aihevalinnoissa ja sisällöissä

Tulevaisuusvaliokunnan raportteja

- ☐ Alueelliset innovaatioympäristöt (TA 23) 2005
- ☐ Sosiaalinen pääoma (TA 22) 2005
- ☐ Technology Assessment – Comparison between the Finnish Practice and the Practices of the five EPTA Institutions (Osmo Kuusi, 2005)
- ☐ Suomen terveydenhuollon tulevaisuudet (TA 20, 2004, Olli-Pekka Rynänen, Juha Kinnunen, Markku Myllykangas, Johanna Lammintakanen, Osmo Kuusi)
- ☐ Innovatiivisten ympäristöjen ja organisaatioiden johtaminen (TA 19, 2004, Pirjo Stähle, Markku Sotarauta, Aino Pöyhönen)
- ☐ Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin (TA 18, 2004 Pekka Himanen)

Himasan raportin strategioita

- ☐ neljä strategia vaihtoehtoa:
 - ☐ 1) Piilaakson malli (uusliberalistinen skenaario "heikkojen taaksejättö", dynaaminen, mutta sosiaalinen hinta kallis)
 - ☐ 2) Singaporen malli (verokilpailuskenaario "kilpajuoksua pohjalle", dynaaminen, mutta tuotanto siirtyy koko ajan halvempiin maihin, valtion kontrolloi kansalaisten vapautta)
 - ☐ 3) Suomen malli (tietoyhteiskunnan ja hyvinvointivaltion yhdistelmä "hyristen hautaan", jäädään ihailemaan saavutettua, eikä uskalleta uudistua)
 - ☐ 4) Suomen malli 2.0 (hyvinvointivaltion ja tietoyhteiskunnan yhteiskunnan uudistava malli "välittävä, kannustava ja luova Suomi", reaktiivisesta proaktiiviseksi)

Himanan arvot tärkeitä menestykselliselle uudistamiselle

- ☐ menestyksellinen uudistus edellyttää poliitikoilta arvoperustaista johtamista:
 1. välittäminen
 2. luottamus
 3. yhteisöllisyys
 4. kannustus
 5. vapaus
 6. luovuus
 7. rohkeus
 8. visionaarisuus
 9. tasa-painoisuus
 10. mielekkyyks

Himasan Jukola-strategia käytäntöön

- ☐ Aleksis Kiven Seitsemän veljestä: luku- ja kirjoitustaito tärkeä
 - => nyt nettiluku- ja kirjoitustaito
 - miten se tehdään?

- päivähoitoikäiset lapset, koululaiset (Ruotsin Haaparannan kielikoulu), työssä olevat, työttömät, eläkeläiset, naiset, harrasteryhmät...
- kirjastot mukaan, kirjastoihin nettineuvontaa (matala kynnyks, saa esittää "tyhmiä" kysymyksiä)
- vertaistuki, kuka opettaa/neuvoo
- nettikieli arkisemmaksi

=> valtion henkinen ja rahallinen tuki (tietoyhteiskuntaohjelma)

Haasteita...

- miten julkinen sektori ja päättäjät pysyvät mukana tietoyhteiskunnan vuorovaikutteisten sisältöjen kehittämisessä ja sähköisessä asiointissa?
- jääkö kaikki markkinoiden armoille?
- miksi Suomessa vaalien äänestyskopissa on yhä edelleen vain lyijykynä ja käteen annettu äänestyslippu, kun samaan aikaan tv ja tekstiviesti mahdollistavat mitä kummallisimpia äänestyksiä online?
- onko tasa-arvoa se, että emme ota julkisella sektorilla ja päätöksenteossa mukaan sähköisiä palveluja ennen kuin jokaisella kansalaisella on edellytykset niitä käyttää?

Miten yhdistää nainen ja tietoyhteiskunta?

- tietoyhteiskunta ei ole pelkkä internet tai "ikävä tekniikka"... vaan kiinnostava maailma, joka helpottaa arkea ja mahdollistaa ajan säästön, työn muuttumisen mielekkäämmäksi ja tekemisen eri paikoissa, yhteydenpidon lapsiin ja lapsenlapsiin, uusia demokratian muotoja ja vaikuttamista...
- siksi tarvitaan naisia kiinnostavia sisältöjä, palveluja ja laitteita
=> naisia lisää suunnitteluun